

IO. MATTHIAE GESNERI

DE

ANIMABVS HERACLITI

ET

HIPPOCRATIS

EX HVIVS LIBRO I DE DIAETA

DISPVTATIO.

PRAEFATIO.

Quintus decimus jam annus agitur, ex quo casus me quidam ad librum primum de Diaeta, qui in Hippocratis operibus habetur, appulit. Is liber propter obscuritatem prope depositus & derelictus cum esset *(a)*, & habere tamen videretur quaedam cognitu dignissima; ipsa, quae alios deterruerat, difficultate me tenuit initio, deinde, cum lux aliqua videretur interfulsisse, non dimisit ante, quam putarem illum sic satis a me intelligi, & dari posse etiam aliis intelligere eum volentibus mea opera explicatum. Obfirmaverat animum, quod memineram, sic mihi juveni olim contigisse, ut obscurissimos

(*a*) V. G. Hieron. Mercurialis *quid sit de auctore &c.* censura in Hippocrat. p. 12. *Quid-*

ſimos libellos cum Lucianicis edi ſolitos, alterum temporibus ſuis reſtitutum, Philopatrin, alterum, Demoſthenis encomium, ſuo ordini, pervios redderem omnibus. Nec infeliciter conatum meum cecidiſſe, primo res ipſa me docuit, tum, qui jam eo tempore dimidius animae meae erat, Werlhofius, qui adeo amabat *animulas* illas *Hippocraticas*, vt eas ipſe proferre, & ex *Hade* ſuo in dias luminis auras emittere, deſtinaret, felices, ſi ab illius ingenio *alas* accepiſſent. Sed cum prae majoribus artis ipſius operibus minus poſſet quam vellet Werlhofius, reliquum erat, ne illis ego deeſſem. Itaque una cum filio meo in cathedram produxi ſuis cum ψυχαῖς Hippocratem, pro ea, quae tum erat, copia a me illuſtratum (*b*), cum oſtenderem, ψυχὰς eſſe auctori *animalia Leuwenhoeckianis ſimilia; illaque cum Heracliticis ſententiis, quae toto libro regnant, pulchre convenire.* Probatum eſt εὕρημα tum aliis, tum quod boni omnis erat, illi viro, qui propter longam & familiariſſimam cum Hippocrate & ſcriptis Hippocratis conſuetudinem, vel primo & antiquiſſimo loco ſententiam uti diceret, quam ſequerentur alii, poſtulare poterat. Dan. Wilhelmum Trillerum V. C. intelligunt ſignari, qui impenſas ab illo his triginta amplius annis principi medico vigilias impatienter exſpectant. Atque is praeter ea per literas me docuit, ſibi pariter ac τῷ πάνυ Leibnitio viſum eſſe, latere aliquid in libro primo de Diaeta Leuwenhoekianis animalculis non diſſimile. Quam honorifice Regis Poloniarum Archiater Gunzius (*c*) de Hippocraticis ſtudiis noſtris ſenſerit, indicare vix

(*b*) ψυχαὶ Ἱπποκράτους ex libro I de Diaeta in Academia Georgia Auguſta ἐξ ᾅδου ἐς τὸ φῶς προηγμέναι, ac diſputatae a Jo. Matthia Gesnero & Carolo Philippo I. M. F. Gesnero Octob. 1737. 4.

(*c*) Vid. Iuſtus Godofredus Günz in dedicatione Hippocratis de humoribus purgandis, & de Diaeta acutorum Lipſ. 1745. 8. p. b. 2 averſa.

vix ſuſtinet pudor meus. Sed invidiam novitatis deprecari malo, quam ex paradoxo captare gratiam. Itaque nec dubitavi illud *ſyſtema animarum*, qua confirmatum qua illuſtratum, mittere ad ſocietatem Regiam Berolinenſem, quae dignum cenſuit, quod Hiſtoriae pariter & Commentariis ſuis inſereret (*d*), & laudibus ornaret iis, quae valde etiam avido earum homini ſufficerent. Ceterum cum in tali re fides omnis & demonſtratio ab ipſis veterum verbis pendeat, quae pro inſtituti, quale tum erat, ratione Berolini omiſſa ſunt: cum adjecta ſint ibi quaedam ab ingenioſo & docto viro, quae ego praeſtare non poſſim: cum ab eo tempore pluſcula, ut fit, mihi occurrerint, firmandis meis rationibus & rei declarandae idonea; cum denique ſcrupulos, a doctiſſimo viro (*e*) & mihi amiciſſimo mecum communicatos, arbitrer in mentem aliis etiam poſſe venire, a me autem poſſe diſſolui: haec omnia igitur cum ita ſe habeant, operae pretium me facturum putabam, ſi totam rem, ſi Pſychas illas, & Animulas vagulas, vel antiquorum vel noſtras, in his Actis tamquam in Theatro omnibus conſpicuo, producerem exornatas & inſtructas, quantum licuit, uti jam ſit copia judicandi idoneis arbitris, ſintne recipiendae in illam veterem ingeniorum rem publicam; an noſtrum & amicorum in cerebrum, tamquam ſuum quemdam ᾅδην, ac tenebricoſum carcerem, relegandae? Hanc illis ſortem ſ. μοῖραν non metuo: ſed cum jucunditate quadam cognituros, qui ſenſum talium habent, ſagacitate mentis ante

 bis

(*d*) Hiſt. de l'Academie Royale de Berlin p. 81 ſqq. & Memoires p. 101 ſqq.

(*e*) Eſtis IACOBUS BRUCKERUS, candida & ſicca Heraclitico ſenſu anima, ad quem hoc quidquid eſt, ut peculiarem libellum mittere, ut amicitiae noſtrae qualecunque monimentum eſſet, deſtinaveram: quam mutatam a me idoneis de cauſis ſententiam, non indigne, ſcio, feret vir humaniſſimus.

bis mille annos deprehenſa eſſe, vel excogitata certe, quae nuper oculis ſe ſuis credere Leuwenhoeckius, Hartſoeckerus, Swammerdamus, exiſtimabant: ut nempe humaniſſimae voluptatis cujusdam animadverſio eſt, videre, alia pluſcula, quae hodie ſenſibus noſtris varia arte adjutis debemus, majores noſtros ſola conjiciendi ſolertia eſſe adſecutos.

Ante vero quam ipſum illud ſyſtema & velut corpus ſententiarum antiquiſſimarum proponam, ſunt quaedam praeſtruenda, ne aliorſum quam velim, ea quae deinde dicam, accipiantur.

I. Primum hoc ſit, quod non jam conficere poſtulo, utrum primus ille de Diaeta liber ſit ipſius Hippocratis? Jam dubitavit Galenus (*f*), hanc rationem interſerens, *quod vehementer ab Hippocratis doctrina diſcedat.* Difficile eſt, & pene invidioſum, ſententiam dicere contra Galenum, cui Mercurialis ſuffragetur & Boerhaavius; quin ipſe Cous ſenex (*g*), cum vetat medendi rationem quatuor elementis inaedificare, quae in hoc libello utramque faciunt paginam. Interim ſuſtinere me ſententiam cogit illud, quod, ſi haec ratio invicta eſt, abjudicanda erunt Hippocrati ea, quae illius eſſe, nemo adhuc quod ſciam dubitavit. Certe Galenus ipſe (*h*) librum de

(*f*) Galenus *περὶ τροφῶν δυναμ.* 1,1 *Ἀφέστηκε πάμπολλα τῆς Ἱπποκράτους γνώμης.* Conf. Mercurialis cenſura in Hippocr. l. c. Boerhaavius, alter Hippocrates, Orat. de commendando ſtudio Hippocratico p. 12 *Numquam precario quatuor elementorum figmento, vel editis inde ſuppoſita nativitate quatuor primariis qualitatibus, morborum fata obſcurat* &c. Idem tamen ſermone Academ. de honore medici ſervitute p. 17 Hippocrati tribuit, quae in hoc libello c. 6, 21 leguntur.

(*g*) Hippocr. de Vet. Medic. c. 2. 3. it. 22. 24.

(*h*) Galenus *περὶ στοιχείων* libro primo cum expoſuiſſet mentem Hippocratis, in libello *περὶ φύσεως ἀνθρώπου* diſputantis contra eos, qui

de natura hominis Hippocrati noſtro tribuit, & ut talem commentariis ſuis illuſtrat, ipſe, quatuor elementa ſuis cum qualitatibus aſſerta in eo libro ab Hippocrate, affirmat. Aphoriſmorum (i) eam partem nemo ut ſuppoſiticiam notat, in qua ipſa de ſeminibus & conceptu doctrina ad quatuor illas qualitates alligatur.

Quid ſi noluit quidem pater medicinae ſalutem hominum & vitam ab illis Phyſicorum commentis & diſputationibus ſuſpendi: ſed nec prohibuit, nec refugit ipſe viam diſcendae docendaeque artis ſalutaris ab iisdem ducere & velut auſpicari? qui (k) praeſertim putaret, ab ipſa Medicina, & ſola quidem, repetendum eſſe, ſi quid certi de natura cognoſcere quis cupiat; corporis quidem naturam poſſe intelligi, niſi cognoſcenda univerſa rerum natura, negaret.

Quod Heraclitica habet plurima, ut oſtendimus, liber de Diaeta primus, non debet illum ſuſpectum νοθείας facere: niſi

qui unum tantum ϛοιχεῖον unam ἀρχὴν, conſtituerent hominis, vel ſanguinem, vel phlegma, vel bilem: ſecundum librum ita incipit, Ἐπὶ τὸν δεύτερον λόγον ἤδη μοι ἰέναι καιρός. ἀποδείξας γὰρ ὁ Ἱπποκράτης ἁπάντων τῶν ὄντων κοινὰ ϛοιχεῖα, τὸ θερμὸν, καὶ τὸ ψυχρὸν, καὶ τὸ ξηρὸν, καὶ τὸ ὑγρὸν, ἐφεξῆς ἐπὶ γένος ἕτερον ϛοιχείων μέτεισιν, οὐκέτι πρῶτον, οὐδὲ κοινὸν, ἀλλὰ τῶν ἐναίμων ζώων ἴδιον. αἷμα γὰρ καὶ φλέγμα, καὶ χολὴ ξανθή τε καὶ μέλαινα, ϛοιχεῖα τῆς ἁπάντων γενέσεως ἐϛὶ τῶν ἐναίμων ζώων.

(i) Aphoriſm. ſect. 5, 62 & 63.

(k) Hippocr. de Vet. Medic. c. 36, 10 ὅτι περὶ φύσεως γνῶναι τὸ σαφὲς οὐδαμόθεν ἄλλοθεν ἔϛαι ἢ ἐξ ἰητρικῆς. Quam non refugerit Hippocrates ſubtiliorem de omni natura diſputationem, locupletem habemus teſtem Platonem Phaedro p. 354, E. ubi Phaedrum interrogat Socrates, ψυχῆς οὖν φύσιν ἀξίως λόγου κατανοῆσαι οἴει δυνατὸν εἶναι ἄνευ τῆς τοῦ ὅλου φύσεως; Is reſpondet, Εἰ μὲν Ἱπποκράτει τῷ τῶν Ἀσκληπιαδῶν δεῖ τι πείθεσθαι, οὐδὲ περὶ σώματος, ἄνευ τῆς μεθόδου ταύτης.

niſi etiam librum de alimento damnare velimus, quem pro Hippocratico Galenus eſt interpretatus (*l*).

Porro tota de Diaeta tractatio ita apta eſt & cohaeret, vt primus liber etiam ſecundum & tertium tracturus ſit. Stilus ac dictio ita ſimilis Hippocraticorum, ut nihil magis. Itaque contra ipſum auderem Galenum pronunciare, virum cui non parum debet ars Critica, niſi viderem in libris *de principiis ſ. de carnibus*, *de genitura*, *de natura pueri*, mentionem nullam fieri ψυχῶν illarum, quas primus de Diaeta liber continet, quibus tamen in illis aeque, aut magis etiam, quam hic, locus erat. Sed nec varias huius ſilentii cauſſas hariolari difficile fuerit.

Denique qui Hippocratis eſſe negant hunc libellum, aequalem tamen illius temporum, vel antiquiorem adeo eſſe confitentur, ut certe ejus auctoritatis, quae ab ſaeculis eſt, nihil depereat Animulis noſtris, ſi pareat etiam, quod nunquam, puto, liquebit, eas non eſſe a patre Medicinae profectas.

II. Dubitatum etiam eſt, an Heracliticae ſint illae animae, hoc eſt ab Heraclito auctore prolatae, & cum illius ſententiis cohaerentes? Nam nomen hujus Philoſophi nusquam in libris de Diaeta legimus. Ac poteſt dubitari magis ob

(*l*) Habet hic libellus plurima ἐναντιοφανῆ, quo genere delectatur Heraclitus, ut ſtatim in principio, τροφὴ μία καὶ πολλή. Sed totus fere his conſtat. Notabile illud praeter cetera, c. 8, 13 τὸ ξύμφωνον διάφωνον, τὸ διάφωνον ξύμφωνον, quod diſerte Heraclito tribuit Plato in Convivio p. 321, A. Quid nobilius Heracliti illa via ἄνω & κάτω; & hic c. 10, 11 ὁδὸς ἄνω κάτω μίη.

ob eam rationem, quod ipſe apud Diogenem Laërtium (*m*) Heraclitus negare videtur, eſſe de anima diſputandum. Sed diſputaſſe virum de anima, liquebit deinde: & eſt ille locus valde ambiguae ſanitatis, et, ſi quid dicit, hoc ſolum dicit, obſcuram eſſe animae noſtrae naturam.

Majus eſt, quod ex aliis ſcriptoribus alia plane de animabus Heracliti afferri ſententia videtur. Sed hanc quidem conciliari poſſe cum libro de Diaeta, mox oſtendemus. Nunc illud obſervari velim: Heracliti ipſius, hominis *σκοτεινοῦ*, & a paucis omni tempore, quin forte nec a ſe ipſo ſatis ſemper intellecti, nihil exſtat hodie praeter ſententias hinc inde excerptas, quas qui collegerunt viri doctiſſimi, ii nullam, quod obſervarim, hujus opuſculi rationem habuerunt, ſiue decantata illius obſcuritate a legendo deterriti, ſive quod ne ſuſpicarentur quidem, hic aliquid eſſe, quod ad rem ſuam pertineret. Itaque mirum non eſt, quaedam ex illo primum a nobis proferri, quorum in vulgatis Heracliti ſententiis, ac formato inde a viris praeſtantiſſimis ſyſtemate, aperta ſatis veſtigia deſideres: quae tamen Heraclitica eſſe, eo mihi argumento videntur, quia cum Heracliticis extra controverſiam ſententiis connexa ac devincta libelli auctor protulit: quod ita ſe habere ſentiet ſpero, ſi quis tanti putabit, & Animarum, quod jam dabimus, ſyſtema diligentius inſpicere, & illud cum

(*m*) Diog. Laërt. 9, 7 vulgata lectio eſt, *Λέγεται δὲ καὶ ψυχῆς πεϱατέον, ὃν οὐκ ἂν ἐξεύροι ὁ πᾶσαν ἐμποϱευόμενος ὁδὸν οὕτω βαθὺν λόγον ἔχει.* Varia tentant viri docti: Caſaubonus *ψυχῆς πέϱι εἰπεῖν, ὡς οὐκ κ. τ. λ.* Lipſius *ψυχῆς πέϱι ἑατέον ὡς οὐκ ἂν κ. τ. λ.* Hoc relinquitur, conqueſtum eſſe, ut ſolebat, Heraclitum de obſcuritate naturae.

cum libello de Diaeta, ut noſtris obſervationibus illuſtratus eſt, contendere.

III. Unum praemonendum videtur. Numquam in mentem mihi venit in hoc argumento philoſophari, h. e. de principiis naturalibus vel univerſim, vel in quantum ad ortum animalium ea referuntur, diſputare, quid verum ſit? non deſtinaram claſſi philoſophicae Illuſtris Academiae Berolinenſis, quae ad Elsnerum τὸν μακαρίτην miſeram: exegeticum eſt, & hiſtoricum quidquid hic datur: non, Rectene an ſecus ſenſerit, ſive Heraclitus, ſive Hippocrates, ſive quisquis eſt auctor libri de Diaeta primi, hic quaeritur: ſed, Quid de rerum principiis, & ortu ac natura Animarum dixerit, diſpicimus, &, Quomodo ea, quae hic traduntur, cum Heracliti aliorumque quorumdam placitis conveniant? Nihil ipſe affirmare de rebus ita vel magnis vel parvis (n) auſim: niſi quod breve corollarium de comparatione hujus ſyſtematis cum recentiorum quorundam opinionibus forte adjicietur. (o)

Sit

(n) Accommodari ad hoc argumentum poſſe puto illud Ariſtotelis de Sophiſt. elench. extr. Μέγιϛον ἀρχὴ παντὸς, ὥσπερ λέγεται, διὸ καὶ χαλεπώτατον. ὅσῳ γὰρ κράτιϛον δυνάμει, τοσούτῳ, μικρότατον ὂν τῷ μεγέθει, χαλεπώτατόν ἐϛιν ὀφθῆναι.

(o) Utimur in citandis locis Hippocratis diviſione & numeris Lindenianis, qui minutiſſime confectam orationem accuratius indicant, & unde facile eſt ad aliorum librorum numeros tranſire.

Sit ergo

SYSTEMA ANIMARVM
AVCTORIS LIBRI I DE DIAETA
QVI HABETVR INTER HIPPOCRATICOS
EX
HERACLITI SENTENTIIS SVPPLETVM
ET
PYTHAGOREIS PLACITIS SVBSERVIENS.

I.

Ex nihilo nihil fit, neque in nihilum redigitur quidquam.

Haec ſententia ita communis, ut velut *κοινὴ ἔννοια* pro Axiomate haberi poſſit, diſerte ponitur de Diaeta 1, 5, 13 & 14 *Ἀπόλλυται μὲν ὀυδὲν ἁπάντων χρημάτων, ὀυδὲ γίνεται, ὅ, τι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν.* Et ſ. 23 ad animata omnia transfertur hunc in modum: *Ὄυτε τὸ ζῶον ἀποθανεῖν οἷόντε μὴ μετὰ πάντων. κῆ γὰρ ἀποθανεῖται; ὄυτε τὸ μὴ ὂν γενέσθαι, μὴ ὄντος ὅθεν παραγενήσεται.* Quae ita interpretor; *Neque fieri poteſt ut pereat unum animal non cum omnibus* i. e. niſi una tota rerum natura pereat, vel igni ſuperante vel aqua: *quorſum enim moriatur?* ſ. quorſum morte abeat? *Neque id, quod non eſt, naſci poteſt, cum non ſit unde*

 adeſſe

adeſſe (quaſi tu dicas *adfieri* ſ. fiendo advenire) *queat.* Heracliticum etiam hoc eſſe, mox apparebit.

II.

Sed fieri, oriri, & eſſe incipere, putant homines ea, quae ſenſui antea nulli obvia, nunc videri, tangi &c. poſſe incipiunt. Status ille, quo percipi nullo ſenſu res poteſt, ἅδης *inferi*; ſtatus & conditio, qua percipi poſſe incipiunt, φάος ſ. φῶς, *lux*, item Ζεὺς ſ. *Jupiter* vocatur, cujus frater Ἅδης, qui alias Pluto, rex inferorum.

Pergit noſter, *Νομίζεται δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ μὲν ἐξ ἅδȣ ἐς φῶς αὐξηθὲν γενέσθαι, τὸ δὲ ἐκ τȣ̃ φάεος ἐις ἅδην μειωθὲν ἀπολέσθαι· ὀφθαλμοῖσι δὲ δεῖν πιςεύεσθαι μᾶλλον, ἢ γνώμησιν. Ἐγὼ δὲ τάδε γνώμῃ ἐξηγέομαι.* Hoc ſibi vult, *Conſuetudinis autem hominum lege naſci*, fieri, oriri, *dicitur*, *quod ex Ade* ſ. Hade, quaſi tu inviſibilitatem dicas, *in tantum auctum eſt, ut in lucem* & ſub ſenſus veniat: *quod autem ex luce* modo deſcripta *ad inviſibilitatem usque imminutum eſt*, dicunt *perire*; *oculisque potius* in ea re *credendum* ajunt, *quam ſententiis* & argumentis Philoſophorum. *At ego ratione* & argumentis *ea perſequor.* Antequam progrediamur ad rem ipſam illuſtrandam, notio nominis ἅδης, vel, quod frequentius invenias, ἅδης, declaranda eſt. Eſt illud contractum ex Ἀΐδης, ac dicitur adeo a *non videndo.* Etiam hic fons doctrinae Homerus, apud quem Minerva Ιλ. Ε, 845 Δῦν' ἄϊδος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὄβριμος Ἄρης, *induit galeam Plutonis*, *ne ſe videret Mars*, i. e. ſubduxit caput ſuum illius conſpectui, fecit ne videretur, certe ne agnoſceretur, &c. ſic Heraclides Ponticus de Alleg. Homeri p. 442 infe-

inferiorem aëra ἀίδην dictum a poëta propter obſcuritatem, arbitratur. Vid. Odyſſ. Θ, 562. Sic ἠέριος & ἀφανὴς junguntur in Orphicis ut ſynonyma, in Hymno Eumenidum ℣. 9 p. 166. it. Parcae ℣. 22 p. 156. & Zephyri ℣. 6 p. 176. Add. quae ad §. VIII de corpore, aëre animae dicentur. An huc referemus etiam, quod Heſychio teſte Αδῆ Macedonibus *caelum* eſt, magnum illud inane? Certe Plutarchus de Iſide & Oſir. p. 382, F. τὸν ᾅδην interpretatur τὸ ἀειδὲς, καὶ ἀόρατον, καὶ ἀπαθὲς, καὶ ἁγνόν. Jam apparet, quid ſibi velit illud c. 6, 16 πάλιν ταὐτὰ καὶ οὐ ταὐτά· φάος ζηνὶ, σκότος ᾅδῃ· φάος ᾅδῃ, σκότος ζηνί κ.τ.λ. quae ſuo loco interpretor. Hic illud modo ponamus, *Lux* & *Jupiter* notant ſtatum & conditionem eorum, quae in ſenſus incurrunt; *tenebrae* & *Hades* ſ. *inferi* eorum, quae ſenſum humanum fugiunt. Utraque conditio ita perpetuo alternat, ita parvis ſe intervallis mutuo excipit, ut nec falſum dicat ſimpliciter, qui eandem putet, nec ſi quis diſtinguat ſolicite. Jam hanc eſſe Heracliticam ſententiam, hanc eſſe celebrem illam viam ἄνω ad ſuperna, ad lucem, ad Jovem, & κάτω ad inferos, ad tenebras, ad Haden ſ. Plutonem, vel ſolo Maximi Tyrii loco declaramus Diſſ. I p. 489 extr. Ὁρᾷς τὰ πάθη, ἃ σὺ μὲν καλεῖς φθορὰν, τεκμαιρόμενος τῇ τῶν ἀπιόντων ὁδῷ· ἐγὼ δὲ σωτηρίαν τεκμαιρόμενος τῇ διαδοχῇ τῶν μελλόντων· μεταβολὴν ὁρᾷς σωμάτων, καὶ γενέσεως ἀλλαγὴν, ὁδὸν ἄνω καὶ κάτω, κατὰ τὸν Ἡράκλειτον· καὶ αὖθις αὖ ζῶντα μὲν τὸν ἐκείνων θάνατον, ἀποθνήσκοντα δὲ τὴν ἐκείνων ζωήν. Ζῇ πῦρ τὸν γῆς θάνατον, καὶ ἀὴρ ζῇ τὸν πυρὸς θάνατον, γῆ τὸν ὕδατος. Διαδοχὴν ὁρᾷς βίου καὶ μεταβολὴν σωμάτων, καινουργίαν τοῦ ὅλου. Longiorem poſui locum, ut plura alia compendi facere poſſim, quae huc congeſſere Dauiſius & Marklandus: & poſui, uti emendandum cenſuere viri doctiſſimi. Eſt in eo Sophiſta, ut excuſet Providentiam, vt mala eſſe neget, quae publicae calamitates vocantur. Non ſunt mala terrae motus, ſtrages populorum a

peſtilentia, ab inundationibus, ab incendiis. *Vides*, inquit, *affectiones, quas tu quidem corruptionem appellas argumento utens, quod viam velut diſcedentium partium vides; at ego appello conſervationem, pro argumento utens ſucceſſione futurorum. Non interitum, ſed mutationem vides corporum, & ortus* quasdam *vices, viam ſurſum & deorſum* ducentem, *ſecundum Heraclitum*, (vid. ad §. V.) *Rurſus* vides corpora haec *viventia illorum mortem, illa morientia horum vitam.* Verbi cauſſa *vivit ignis terrae mortem, & aër vivit ignis mortem, terra aquae. Succeſſionem vides vitae & mutationem corporum*, eandem *inſtaurationem totius.* Empedocles, ut ſolet diſertius proponere Heracliti ſententias, ita etiam poteſt interpres adhiberi ejus dogmatis, in quo verſamur. Ita autem ille apud Plutarch. adv. Colotem p. 1111, F

Ἄλλο δέ σοι ἐρέω· φύσις ἐδενός ἐςιν ἑκάςε
Θνητῶν, ἐδέ τις ἐλομένη θανάτοιο γενέθλη.
Ἄλλα μόνον μίξις τε, διάλλαξίς τέ μιγέντων
Ἐςὶ, φύσις δ' ἐπὶ τοῖς ὀνομάζεται ἀνθρώποισι.

Negat, *cujusquam rei mortalis vel generationem eſſe vel interitum, ſed permiſtionem tantum & permutationem rerum mixtarum, quae hominibus generatio dicatur. Generationem* dicere hic cogor φύσιν, quaſi tu *fientiam* ſ. *naſcentiam* dicas: quae pulchre finitur a Plutarcho l. c. p. 1113, C. ἡ ἐξ ἐκ ὄντων γένεσις, *ortus ex nulla re exiſtente.* Addit ad declarandam Poëtae Philoſophi ſententiam, ὀυκ ἀναιρεῖ γένεσιν, ἀλλὰ τὴν ἐκ μὴ ὄντος, ἐδὲ φθορὰν, ἀλλὰ τὴν πάντη, τἒτ' ἔςι τὸ ὂν (ſic lege pro τὸν) εἰς τὸ μὴ ὂν ἀπολύεσαν, *non tollit ortum* ſimpliciter *ſed* qui ſit *ex non ente* ſ. ex nihilo, *neque interitum omnem* negat, *ſed* qui ſit *omnino* talis, *hoc eſt, qui ens in non ens*, rem in nihilum, *reſolvat.* Licebit huc conferre Orphicum carmen, ſ. Hymnum Proſerpinae, quam ita poëta alloquitur

Ζωη

Ζωὴ καὶ θάνατος μένη θνητοῖς πολυμόχθοις,
Φερσεφόνεια, φέρεις γὰρ ἀεὶ καὶ πάντα φονεύεις.

Fert omnia, h. e. in lucem profert & conservat; sed eadem omnia interimit.

Transierunt haec ad Romanos etiam philosophemata. Varro de L. L. 4, 10 p. 19, 9 *Idem hic Diespiter dicitur infimus aër* (hunc ἀίδην esse, vidimus modo, Heraclidi Pontico) *qui est conjunctus terrae, ubi omnia oriuntur, ubi aboriuntur, quorum quod finis* (idem qui) *ortus, orcus dictus.* Haec antiqua lectio, quam conjecturis suis viri docti non fecere meliorem. Sensus Varronis plane Heracliticus: *Orcus* idem qui Diespiter, Jupiter, ζεὺς, idem qui ἅδης & Pluto, quia idem & *finis* & *ortus* est rerum omnium. Ludit more suo in similitudine nominum *ortus* & *orcus.* Sed etiam Poëtas audiamus vel suavitatis caussa. Nonne pulchre Haden illum pingit Sil. 13, 530 *capitque Campus iners, quantum interiit,* viderique adeo desiit, *restatque futurum,* ut nondum sensibus nostris subjectum sit. Amphiaraus terra hiscente haustus Plutonem, apud Statinm Theb. 8, 91 sic alloquitur,

- - O cunctis finitor maxime rerum,
At mihi, qui quondam caussas elementaque noram,
Et sator :

quasi dicat, Vulgus te novit tantum interfectorem & destructorem omnium; me sapientia docuit, te eundem esse, & satorem atque genitorem. Suavissime omnium & eruditissime, ex persona Parcae Lachesis, Plutonem s. Haden alloquentis, ad Heracliti & Empedoclis mentem philosophatur Claudianus de Raptu Pros. 1, 55

- - - *O maxime* noctis
Arbiter, *umbrarumque potens, cui nostra laborant*
Stamina; *qui* finem *cunctis & semina praebes,*
Nascendique vices alterna morte *rependis,*

Qui

Qui vitam letumque *regis. Nam quidquid ubique*
Gignit *materies, hoc te donante* creatur,
Debeturque tibi: certisque ambagibus aevi
Rursus corporeos ANIMAE mutantur in artus.

Velim ultimos praesertim duo versiculos non excidere lectoribus: jucundum enim erit illorum deinde in ipso tractatu de animabus meminisse ad §. XI.

III.

Tota vis naturae, & caussa proxima omnium Phaenomenon, i. e. omnium, quae quocunque sensu nostro percipiuntur, inest in perpetuo rerum contrariarum nixu & conatu, & quae inde oritur pugna quadam contrariaque actione rerum, quae sibi adversae videntur, quarum tamen unaquaeque per illam ipsam pugnam statum suum conservat, (peritura, si superaverit & sola fuerit) & ad efficienda quae opus sunt concurrit.

Haec est ἐναντιοτροπὴ illa nobilis, quae in libello de Diaeta 1, 12.-17 proponitur, & similitudine artium humanarum copiosius, quam ullo antiquitatis, quoad illam novi, loco, similitudine praesertim artium humanarum illustratur, cujus quoddam compendium s. epitome esse videtur apud Aristot. de mundo c. 5. Verum quidem est, quod ait idem Aristoteles φυσικ. ἀκροάσ. 1, 5 πάντες δὴ τἀναντία ἀρχὰς ποιοῦσι, *omnes principia rerum faciunt contraria*, quod a Patre suo Pythagora videntur accepisse, vel ab Orphicis carminibus, qualia sunt apud Stobaeum Ecl. Phys. 1, 13 p. 25 med. vel, si Philoni credimus-

dimus, lib. Quis rerum divinar. heres p. 510, C. (p. 503. pr. edit. Mangeii) ab ipſo Moſe, cujus παλαιὸν εὕρεμα eſſe ait illud, *in quo caput philoſophiae conſtituerit Heraclitus*, ὅ φασιν Ἕλληνες τὸν μέγαν καὶ ἀοίδιμον παρ' αὐτοῖς Ἡράκλειτον κεφάλαιον τῆς αὐτοῦ προςησάμενον φιλοσοφίας. De hoc Plato Conviv. p. 321, A. Ἡράκλειτος - τὸ ἕν φησι, διαφερόμενον αὐτὸ αὐτῷ ξυμφέρεσθαι, ὥσπερ ἁρμονίαν τόξου τε καὶ λύρας. *Unum* illud eſt mundus, qui *per ipſam pugnam cohaeret, ut arcus & lyra tenſionibus contrariis vim ſuam debent.* Accuſatur deinde ex perſona Eryximachi abſurditatis haec ſententia, & mox ita excuſatur, hoc forte velle Heraclitum, ea quae differrent, in concordiam redigi. Tales objectiones, non magni illae momenti, videntur peperiſſe illam longam inductionem artium, de qua modo dictum eſt. Pergamus oſtendere, hoc dogma antiquiſſimum licet & ſatis commune olim, deinde tamen velut proprium & characteriſticum factum eſſe Heracliti, & videamus, quam varie illud veteres eloquantur. Ariſtot. de Morib. 8, 2 ita, τὸ ἀντίξουν συμφέρον, καὶ ἐκ τῶν διαφερόντων τὴν καλλίστην ἁρμονίαν, καὶ πάντα κατ' ἔριν γίνεσθαι. Τὸ ἀντίξουν Heſychius ἀντίπαλον interpretatur. Idem Ariſtoteles, ſ. quisquis eſt, de Mundo c. 5 Συνάψειας (Stobaeus Ecl. Phyſ. p. 77 συλλήψιες, quod ſynonymum fuerit, ſi legas συλλήψειας) ὅλα καὶ οὐχ ὅλα, συμφερόμενον καὶ διαφερόμενον, συνᾷδον καὶ διᾷδον, ἐκ πάντων ἕν, καὶ ἐξ ἑνὸς πάντα. Hoc, puto, dicit, *ſi* cogitatione inter ſe conjungas, committas & *comprehendas univerſa & partes, ſimile ac diſſimile, conſonans diſſonans: ex omnibus unum quiddam conſtare, ex uno omnia orta eſſe*, deprehendes. Apud Plutarchum de Iſide & Oſiride p. 369, A. παλίντροπος ἁρμονίη κόσμου ὥσπερ λύρης καὶ τόξου, *ex intentione & contentione in partes contrarias, ſicut in lyra & arcu*, eſſe illam, quae continet, quae efficit omnia, *mundi compagem*: Ibid. p. 320, C. huc refertur fabula de Harmonia Martis, rixoſi Dei, & Veneris filia:

lia: itemque additur illud de Heraclito, quod ſuavem & elegantem virum, nec ſemper ploratorem, indicat, Ἡράκλειτος, inquit, ἄντικρυς πόλεμον ὀναμάζει πατέρα, καὶ βασιλέα, καὶ κύριον πάντων, καὶ τὸν μὲν Ὅμηρον, εὐχόμενον (Il. Σ, 107) Ἔκ τε Θεῶν Ἔριν ἔκ τ' ἀνθρώπων ἀπολέσθαι, λανθάνειν, φησὶ, τῇ πάντων γενέσει καταρώμενον, ἐκ μάχης καὶ ἀντιπαθείας τὴν γένεσιν ἐχόντων. Jocoſe igitur Homerum reprehendit, *qui perire cum optavit ex hominum Deorumque coetibus Diſcordiam, imprudens generationem omnium rerum exſecratus ſit, quae ex pugna quadam & contraria rerum natura ortum habeant.* Apud Stobaeum Ecl. Phyſ. 1, 1 p. 2 med. Fatum ſ. εἱμαρμένην finit Heraclitus, λόγον ἐκ τῆς ἐναντιοδρομῆς δημιουργὸν τῶν ὅλων, *rationem, quae contrariis quibusdam occurſibus omnia efficiat.* Laërtius Diogenes (cujus alium locum reſervamus ad §. V) 9, 7 in dogmatis illius ponit, διὰ τῆς ἐναντιοτροπῆς ἡρμόσθαι τὰ ὄντα, *perpetuo illo rerum contrariarum verſus ſe invicem nixu & conatu compagem hujus univerſi contineri*, ut v. g. lapidum in fornice connixu ipſi arcus illius tenentur, collapſuri, ubi altera pars vicerit: vel, quod ſimplicius etiam eſt, uti duo tigna, in angulum inſtar Λ ſibi mutuo incumbentia, ipſa vi contraria retinentur. Sed ſatis ſimilitudinum eſt in ipſo de Diaeta libro. Heracliticum igitur dogma haud dubie eſt illa ἐναντιότης, ἐναντιοτροπὴ, ἐναντιοδρομὴ, ἀντιπάθεια, illud ἀντίξουν, illa μάχη, ille πόλεμος ἁπάντων πατὴρ, illa παλίντροπος ἁρμονία. Nec opus eſt plura congerere ex Sexto Empirico, Luciano, ceteris. Nec obſtat, quod illa *rerum concordia diſcors*, ab Horat. Epiſt. 1, 12, 19 & paſſim ab aliis, aſſignatur Empedocli, nempe juniori, & poëtae, & diſerto. Et ſane ita multa ſunt in rerum natura, quae ſub hoc ἐναντιοτροπῆς velut titulo poſſunt comprehendi, ut mirum non ſit, pluribus eam placuiſſe. Sic Plutarchus plurima phaenomena adhoc caput refert in libro de Iſide & Oſiride.

IV.

IV.

Illa ipſa pugna, & nixus in contrarias partes, nunc hoc ſuperante, nunc alio, efficit motum fluxumque continentem, ut omnia perpetuo oriantur, occidant, exiſtant, evaneſcant: adeo ut nihil eorum, quae ſenſu percipimus proprie eſſe, *εἶναι*, dici poſſit, ſed tantum *fieri*, *γίνεσθαι*, ut non poſſis iterum in idem flumen deſcendere &c.

Meliſſus & Parmenides apud Platonem Theaeteto p. 130, E. motum de rebus diſputando & cauillando ſuſtulerant, *ὡς ἕν τε πάντα ἐστὶ, καὶ ἕστηκεν αὐτὸ ἐν αὑτῷ, οὐκ ἔχον χώραν, ἐν ᾗ κινεῖται.* Reſtituit motum Heraclitus, & fluxum induxit perpetuum rerum omnium. Hinc Heracliticos *ῥέοντας* vocat, *τὰ ἀκίνητα κινοῦντας*, ut Parmenidis diſcipulos *στασιώτας*. De eodem Stobaeus Ecl. Phyſ. 23 p. 40 *Ἠρεμίαν καὶ στάσιν ἐκ τῶν ὅλων ἀνῄρει, κίνησιν δὲ τοῖς πᾶσιν ἀπεδίδου.* Iterum Plato Cratylo p. 265, A. *λέγει Ἡράκλειτος, ὅτι πάντα χωρεῖ, καὶ οὐδὲν μένει, καὶ ποταμοῦ ῥοῇ ἀπεικάζων τὰ ὄντα λέγει, ὡς δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίης.* Sunt ibi plura in hanc ſententiam. Add. Stobaeus Ecl. Phyſ. 24 pr. p. 45. In Theaeteto p. 118, F. *Ἔστι μὲν γὰρ οὐδέποτ᾽ οὐδὲν, ἀεὶ δὲ γίγνεται.* Addit, hanc communem antiquorum fuiſſe ſententiam, *καὶ περὶ τούτων πάντες ἑξῆς οἱ σοφοὶ, πλὴν Παρμενίδου ξυμφέρεσθον*, nominatque Protagoran, Heraclitum, Empedoclem, Epicharmum, Homerum adeo. Et p. 122, A. *κατὰ μὲν Ὅμηρον, καὶ Ἡράκλειτον καὶ πᾶν τὸ τοιοῦτο φῦλον, οἷον ῥεύματα κινεῖσθαι τὰ πάντα.* Add. p. 130, B. Ariſtoteles Metaph. 13, 4 pr. *Ἡρακλειτείους λόγους*, i. e. *rationes*

&

& *argumenta* memorat, ὡς πάντων τῶν αἰσθητῶν ἀεὶ ῥεόντων. Idem Topic. 1, 11, 5 Heracliti ὑπόθεσιν παράδοξον appellat, ὅτι πάντα κινεῖται. Add. Sext. Empir. Pyrrhon. Hypotypoſ. 3, 115 ubi comparat etiam Platonis ſententiam μηδὲ ὄντα λέγοντος τὰ σώματα, ἀλλὰ γινόμενα. Sic in Sophiſta p. 160, D. Corporibus non οὐσία *eſſentia*, ſed γένεσις *fientia* tribuitur. Conf. p. 161, B. it. Pollux Onom. 5 extr. & Laërt. 9, 8 & ibi Menag. Neque Latinis haec incognita fuiſſe, oſtendit illud Senecae Epiſt. 58 p. 204 extr. *Hoc eſt, quod ait Heraclitus, in idem flumen bis non deſcendimus.* Jure igitur Heraclitica eſſe dixi, quae in hanc ſententiam pluſcula ſunt in libro de Diaeta, V. G. 21, 6 ubi negat *cujusquam corpus idem* manere, σῶμα δὲ οὐδέποτε τ' ὠυτὸ οὐδενός.

V.

Ignis & aqua ſunt elementa & principia omnium rerum, quae ſuis qualitatibus, hinc ſiccitate & calore, hinc humiditate & frigore, earumque pugna perpetua, producendis rebus omnibus & phaenomenis earum omnibus explicandis ſufficiunt. Ignis movet omnia, tranſit, laxat, denſat &c. Aqua nutrit, additur, demitur &c.

Primo monendi ſumus, non pugnare haec cum illis quatuor elementis, quae jam ante Empedoclem placuere Heraclito. Ponetur ad eam rem Diogenis Laërtii 9, 8 ſq. locus licet longior, ſed qui ad totum hoc argumentum unice pertineat, & forte integrior hic detur, quam vulgatus eſt in editis libris. Placet ergo Heraclito, Γίνεσθαι πάντα κατ' ἐναντιότητα, καὶ ῥεῖν τὰ ὅλα ποταμοῦ δίκην. πεπεράσθαι τε τὸ πᾶν, καὶ ἕνα

ἕνα εἶναι κόσμον, γεννᾶσθαί τε αὐτὸν ἐκ πυρὸς, καὶ πάλιν ἐκπυροῦσθαι κατά τινας περιόδους ἐναλλὰξ τὸν σύμπαντα αἰῶνα. τοῦτο δὲ γίνεσθαι καθ᾽ εἱμαρμένην. τῶν δὲ ἐναντίων τὸ μὲν ἐπὶ τὴν γένεσιν ἄγον καλεῖσθαι πόλεμον καὶ ἔριν. τὸ δ᾽ ἐπὶ τὴν ἐκπύρωσιν, ὁμολογίαν καὶ εἰρήνην, καὶ τὴν μεταβολὴν ὁδὸν ἄνω κάτω. τόντε κόσμον γίνεσθαι κατὰ ταύτην. πυκνούμενον γὰρ τὸ πῦρ ἐξυγραίνεσθαι, (καὶ ἀέρα γίνεσθαι) ξυνιστάμενον, (ἀέρα) τε γίνεσθαι ὕδωρ. πηγνύμενον δὲ τὸ ὕδωρ εἰς γῆν τρέπεσθαι, καὶ ταύτην ὁδὸν ἐπὶ τὸ κάτω εἶναι: πάλιν τε αὐτὴν τὴν γῆν χεῖσθαι, ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ γίνεσθαι κ. τ. λ. *Fieri omnia contraria quadam vi, & fluere universa instar fluminis: finibus suis circumscriptum hoc universum, & unum esse mundum, eumque nasci ex igne condensato, & vicissim atque alternis in ignem resolui quodam successionum orbe per universum aevum: illud porro fato fieri. Tum de contrariis illis quod ad generationem & ortum ducat, id bellum vocari atque contentionem, quod autem ad incendium, consensum & pacem, denique illam mutationem viam sursum* (a crassioribus ad subtiliora, a Terra per Aquam & Aëra ad Ignem) *ac deorsum* (a subtilioribus ad crassiora): *Mundum secundum hanc* posteriorem *fieri.* Quae nunc apud Laërtium sequuntur, ea poëtae verbis explicabimus, ut severius argumentum aliqua suavitate condiatur, & simul reddatur ratio eorum, quae Graecis Laërtii verbis inserta sunt contra omnium librorum fidem, sed non sine magna ratione a Creechio ad Lucret. 1, 783

Et primum faciunt Ignem se vertere in Auras
Aëris, hinc Imbrem gigni, Terramque creari
Ex Imbri, retroque a Terra cuncta reverti,
Humorem primum, post Aëra, deinde Calorem.

Mollioribus carminibus suavissime explicata haec eadem legere, & totam pene hanc Heracliticam philosophiam, quatenus eadem Pythagorica est, cognoscere licet ex Ovid. Metam. 15, 245 & multis qui praecedunt versibus, & qui sequuntur. Ceterum, ut indicatum jam est, illi quatuor elementorum Theo-

riae (cui etiam tota pene Platonici Timaei physiologia est superstructa) non repugnat, quod hic duo tantum poni videntur, maxime illa contraria, sed quorum alterum, ut illis videbatur, in alterum transire, sine interuentu alius non poterat. Neque enim Aqua proxime in Ignem mutatur, sed ante in Aërem vertitur: neque subsistit illa Aëris condensatio in Aqua, sed si augeatur, in Terram descendit. Jam si inspiciamus, quid sit in libro de Diaeta c. 4, 1 Ζυνίσαται μὲν ὦν τὰ ζῶα τάτε ἄλλα πάντα, καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ δυοῖν, διαφόροιν μὲν τὴν δύναμιν, συμφέροιν δὲ τὴν χρῆσιν κ. τ. λ. deprehendemus, illa plane Heraclitica esse, & cum his, quae adhuc allata sunt, convenire. Ex hac philosophia Varro de L. L. 4, 10 p. 18, 1 *Causa nascendi duplex*, *Ignis & Aqua* &c. sunt enim pluscula. Venustissime Ovid. in Metam. 1, 430

> *Quippe ubi temperiem sumsere* Humorque Calorque,
> *Concipiunt*, *& ab his oriuntur* cuncta duobus.
> *Cumque sit* Ignis Aquae pugnax, vapor humidus omnes
> Res creat, & discors concordia fetibus apta est.

Ut autem quatuor illa elementa ad duo revocant interdum; ita nonnumquam solius Ignis mentionem faciunt. V. G. Heraclito tribuit Ponticus Heraclides de Alleg. Hom. p. 468 med. Πυρὸς ἀμοιβῇ τὰ πάντα γίνεται. Verum quod ἀμοιβὴν, *vices*, *alternationem* nominat, eo ipso reliqua elementa, Aquam certe advocat, & cum his, quae modo prolata sunt, convenit. Sed etiam Varro de L. L. 4, 10 p. 17, 20 Zenoni Cittieo tribuit illud, *Animalium semen ignis*. Et ipse p. 18, 15 *Poetae de caelo semen igneum cecidisse dicunt in mare*, *ac natam e spumis Venerem conjunctione ignis & humoris*. Add. quae ad §. VII n. III dicentur.

VI.

VI.

Animarum nomine Heraclitus, & qui cum illo philoſophantur, intelligunt quidquid motus ſui in ſe principium habet, ut idem ſit quod ζῶον ſ. vivum, comprehendatque Deos, Daemonas, illud, quo homines, & animalia vivunt, ſive id conjunctum cum corpore cogitetur, ſive quatenus vel ante corpus ſuum iam exſtitiſſe, vel poſt illud ſupereſſe putatur. Aliquid certe activum, operoſumque, quod ad praedicamentum ſubſtantiae referant Peripatetici. Talium igitur animarum, de Heracliti ſententia, omnia plena ſunt.

Certe in dogmatis Heracliti ponit Laërt. 9, 7 Πάντα ψυχῶν εἶναι καὶ δαιμόνων πλήρη. Hinc illa vox intrare jubentis hoſpites in fumoſam tabernam, ratione addita, Εἶναι γὰρ καὶ ἐνταῦθα θεοὺς, apud Ariſtotelem de Part. Animal. 1, 5. *Deos* & *animas* indiſcriminatim ponebat. Hinc apud Lucianum Vitar. auct. c. 14 To. 1 p. 554 interroganti, Τί δαὶ οἱ ἄνθρωποι; reſpondet, Θεοὶ θνητοὶ, & viciſſim quaerenti, Τί δαὶ οἱ θεοί; ἄνθρωποι, inquit, ἀθάνατοι. Pythagoras etiam apud Laërt. 8, 32 Εἶναί τε πάντα τὸν ἀέρα ψυχῶν ἔμπλεων. Eſſe hanc quoque inter ſententias magnae Philoſophorum parti communes, viri docti ad eum locum ſatis oſtenderunt. Vid. Cic. de Nat. Deor. 1 c. 30. Sen. Epiſt. 108 ubi de abſtinentia ab Animalibus. Potuit vero tanto facilius de illa propoſitione, *Animarum*, *Deorum*, *Animalium plena ſunt omnia*, inter diſſentientes alioqui convenire, quo minus definitum & certum habebant, quid *Animae*, *Dei*, *Animalis* nomine intelligerent. Sic Ariſtoteles

les de Anima 1, 5 Ἐν τῷ ὅλῳ τινὲς αὐτὴν (de anima loquitur) μεμίχθαι φασὶν, ὅθεν ἴσως καὶ Θαλῆς ᾠήθη πάντα πλήρη θεῶν εἶναι. *Thaletis* ergo jam *ſententiam fuiſſe* ait, *Deorum plena eſſe omnia*, eamque ex eorum ortam opinione, qui dicerent, *Animam huic univerſo admixtam eſſe.* Sed altius etiam repetiverat paullo ante hoc dogma *ex verſibus Orphicis*, *ubi dicitur*, *Animam reſpirantium ex hoc univerſo intrare*, *quippe quae ventis feratur*, Ὁ ἐν τοῖς ὀρφικοῖς καλουμένοις ἔπεσι λόγος φησὶ, τὴν ψυχὴν ἐκ τοῦ ὅλου εἰσιέναι ἀναπνεόντων, φερομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων. Ex eodem fonte videtur illud Hermetis apud Stobaeum Ecl. Phyſ. p. 128. poſt. med. Ἀπὸ μιᾶς ψυχῆς τῆς τοῦ παντὸς πᾶσαι αἱ ψυχαί εἰσιν αὗται ἐν τῷ παντὶ κόσμῳ κυλινδούμεναι κ. τ. λ. *De una hujus univerſi anima omnes iſtae ſunt animae*, *quae per totum mundum volutantur.* Etiam Timaeo Platonico mundus eſt ζῶον ἓν ζῷα ἔχον ἅπαντα ἐν ἑαυτῷ θνητά τε ἀθάνατά τε p. 542. extr. Sunt pluſcula in Timaeo Platonis, quibus firmatur, quod de vaga illa ſignificatione nominum ψυχὴ, δαίμων, θεὸς, dixi. V. G. p. 527, B. Νοῦν ἐν ψυχῇ, ψυχὴν δὲ ἐν σώματι συνέστησεν ὁ θεός. Secundum haec *mens in anima habitat*, *anima in corpore.* Alias *ſpeciem animae*, (formam aut partem dicere Romani ſolent) *praecipuam* facit *mentem*, ac vocat *daemonem*, p. 551. F. περὶ τοῦ κυριωτάτου παρ' ἡμῖν ψυχῆς εἴδους διανοεῖσθαι δεῖ τῇδε, ὡς ἄρα αὐτὸ δαίμονα θεὸς ἑκάστῳ δέδωκε τοῦτο κ. τ. λ. Et p. 552, A. *contubernalem* nobis daemona, ξύνοικον. Et mox τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον. Dixerat jam p. 542, G. deos illos minores, Demiurgos, acceptam a principe Deo immortalem animam mortali corpore circumdediſſe: deinde vero adſtruxiſſe in ipſo corpore, aliam ſpeciem animae, mortalem, ἄλλο εἶδος ψυχῆς προσῳκοδόμουντο, θνητὸν κ. τ. λ. Quid ergo mirum, ſi inconſtanter etiam de anima locutus eſt Heraclitus, qui apud Plutarchum de Plac. Philoſ. 4, 3 Mundi animam dicat ἀναθυμίασιν ἐκ τῶν ἐν αὐτῷ ὑγρῶν (*vaporem* illum *humidum*, quem ex Ovidio

dio dedimus ad §. V) τὴν δὲ ἐν τοῖς ζώοις ἀπὸ τῆς ἐκτὸς καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς ἀναθυμιάσεως ὁμογενῆ. Fuerit ergo anima etiam hominis quiddam *ex vapore illo externo* & circumdante nos, *&* *altero interno* corporis *ejusdem naturae* mixtum. Huc pertinet illud apud Clementem Alex. Strom. 6 p. 624 Ψυχαῖσι θάνατος ὕδωρ γενέσθαι ὕδατι δὲ θάνατος γῆν γενέσθαι. Ergo *halitus* eſt *anima*, *vapor* eſt, qui perit & moritur cum ab humore oppreſſus ignis moveri non amplius poteſt. Aliud genus interitus Theodoretus memorat Graecar. affect. 5 p. 73, 21 Τὰς ἀπαλλαττομένας τοῦ σώματος (ψυχὰς) εἰς τὴν τοῦ παντὸς ἀναχωρεῖν ψυχὴν ἔφησεν, οἷα δὴ ὁμογενῆ οὖσαν καὶ ὁμοούσιον. *Dixit* Heraclitus, *diſcedentes a corpore animas in animam hujus univerſi recedere*, *quae ſit* nimirum *generis ejusdem & eſſentiae.* Haec nota cum ſint olim viris doctis, & praeſtantiſſimo praeſertim Philoſophorum Hiſtorico, viro omni omnium qui haec amant amore & laudibus digniſſimo; paullo difficilius perſuaderi ſibi patiuntur, quae mox de anima Heraclitica, partes omnes ſui corporis ad conceptum in vtero ſecum adferente, dicentur. Non putabat candidiſſima illa anima, Bruckerus, ejusdem viri eſſe utrumque genus animarum, vapidum illud, quod in auras difflatur, & a fluctu opprimitur, atque alterum ſolidius, membris ſuis ac partibus jam inſtructum, ex auctore de Diaeta a nobis prolatum. Sed cogitemus, omnium omnino rerum principia eſſe, ſecundum Heraclitum, ignem illum architectum, & praebentem ſe illi, & repugnantem tamen illi humorem. Itaque cum generalius loquitur ipſe ac diſcipuli, ἀναθυμίασιν appellant, vaporem, h. e. ignem ſubtilem, ſubtiliſſimas aquae partes rapientem, ſubigentem, motibus variis aptantem. In libro autem de Diaeta propius haec ad ortum hominis & rationem generationis applicantur, ut mox pateſcet. Hic illud modo obſervaſſe iuvat, etiam diviniorem animae partem, νοῦν, mentem, qua ſapimus, a vapore illo circumfuſo Heraclitum arceſſiviſſe apud Sextum Empir.

contra Math. 7 n. 129. Τὸν θεῖον λόγον, inquit, δι᾽ ἀναπνοῆς σπάσαντες νοεροὶ γινόμεθα. Est ille θεῖος λόγος, quem alias κοινὸν vocat. Nempe τὸ περιέχον ἡμᾶς, circumfusum illum nobis vaporem, λογικόν τε καὶ φρενήρες, rationis & prudentiae particeps, statuebat, & hinc *communes notiones* veras, quae quis autem separatim sentiret, ea falsa esse, Sext. l. c. 7, 127. Quod simile est illi ejusdem sententiae apud Plutarchum de superstit. p. 166, C. *Vigilantes habere unum & communem mundum, dormientium unumquemque in suum converti.* Venuste addit Plutarchus, *superstitioso plane nullum esse mundum* &c. Sed hoc agamus. Heracliti animae possunt esse ἀναθυμίασις, vapor, ignis, mistum quid e quatuor elementis, possunt sapere non sapere, possunt in Hade esse, possunt in lucem secundum membra sua omnia prodire, possunt redire in Haden suum. Sic enim corpora ῥέουσι. Non modo hoc ex generalibus viri sententiis elicitur; sed diserte etiam Stobaeo teste p. 113 extr. Ἀμοιβὰς ἀναγκαίας τίθεται ἐκ τῶν ἐναντίων, ὁδόν τε ἄνω καὶ κάτω διαπορεύεσθαι τὰς ψυχὰς ὑπείληφε κ. τ. λ. Si *necessariae* sunt *animabus illae per contraria vicissitudines, si viam illam sursum & alteram deorsum* (de qua ad §. V.) *peragunt*, Ignis sunt, Aër sunt, & Humor & Terra: modo temperata recte, quomodo se habent in generatione & vita, modo uno vincente inaequabiliter mista, quo facto per fluxum illum perpetuum in *Haden* sibi suum redeunt. Sed erit aliquid etiam ad §. VII de ista Animarum ex Aqua & Igni temperatura dicendum.

VII.

Animae humanae, Ignis & Aquae commixtione & ipsae temperatae, oberrant, membraque futuri hominis omnia, magna, parva, jam habent, evoluenda deinde & augenda.

Hae animae (quae ζῶα eaedem ſ. Animalia vocari poſſunt) in Animantes omnes, atque adeo in homines quoque, intrant illis non ſentientibus, & quaſi irrepunt cum ſpiritu: ſed illae ſolae μοῖραν ſ. ſortem & conditionem humanam nanciſcuntur, & corpus ſibi faciunt, animantque, quae in locum idoneum deferuntur, ubi augeſcere, ac deinde coaleſcere poſſint.

Haec jam verbis auctoris de Diaeta probanda, & aliunde quantum poteſt illuſtranda ſunt. Ac primo, potuitne diſertius, quam c. 18, 1 Ἡ δὲ ψυχὴ τȣ̃ ἀνθρώπȣ, ὥσπερ μοι καὶ προείρηται, σύγκρησιν ἔχȣσα πυρὸς καὶ ὕδατος, μέρη δὲ ἀνθρώπȣ, ἐσέρπει εἰς ἅπαν ζῶον, ὅτι περ ἀναπνέει. καὶ δὴ καὶ ἐς ἄνθρωπον πάντα καὶ νεώτερον καὶ πρεσβύτερον. Ἄυξεται δ' ȣ̓κ ἐν πᾶσιν ὁμοίως. Reſpicit ad c. 7, 5 ubi de anima hominis dixit, Ἐσέρπει δὲ ἐς ἄνθρωπον, μέρεα μερέων ἔχȣσα, σύγκρησιν πυρὸς καὶ ὕδατος -- & ſ. 18 Ἑκάςȣ δὲ ψυχὴ μέζω καὶ ἐλάσσω ἔχȣσα περιφοιτᾷ τὰ μόρια τὰ ἑαυτῆς, ȣ̓ προσθέσεως ȣ̓δὲ ἀφαιρέσεως δεομένη τῶν μερέων -- χώρη δὲ πάντα διαπρήσσεται, ἐς ἥντινα εἰσέλθῃ -- C. 8, 1 Διὰ τȣ̃το ἀνθρώπȣ ψυχὴ, ἐν ἀνθρώπῳ αὐξάνεται, ἐν ἄλλῳ δὲ ȣ̓δενί. Conf. c. 18, 1 ſqq. Et c. 8, 12 Ανάγκη δὲ τὰ μέρεα ἔχειν πάντα τὰ ἐσιόντα. ὅτινος γὰρ (μέρεος) μὴ ἐνείη μοῖρα ἐξ ἀρχῆς, ȣ̓κ ἂν αὐξηθείη, ȣ̓́τε πȣλλῆς ἐπιȣ̓́σης τροφῆς, ȣ̓́τε ὀλίγης. *Habet* igitur *anima temperamentum Ignis & Aquae, habet omnia membra hominis, non modo majora, ſed etiam minora, ſive membrorum membra; non indiget neque additione neque ablatione membrorum, ſed nutritione tantum & auctione, quam locus, in quem delata eſt, illi praeſtat. Membrum autem cujus ab initio ſors non adſit, quo ſorte quadam careat illa anima, creſcere non poteſt, neque multo ſuperveniente alimento neque pauco* &c. Quod enim nuſ-

quam eſt, illud nec augeri poteſt nec minui. Nituntur haec iis, quae §. I & II diſputata ſunt, nihil exiſtere de nouo, nihil perire &c. & confirmantur ab auctore c. 19 pr. ubi de embryone ita, *Διακρίνεται τὰ μέλεα ἅμα πάντα καὶ αὔξεται, καὶ οὔτε πρότερον οὐδὲν ἑτέρου οὔθ' ὕστερον, τὰ δὲ μέζω φύσει πρότερα φαίνεται τῶν ἐλασσόνων, οὐδὲν πρότερον γινόμενα κ.τ.λ.* *ſimul diſcerni* ait *membra omnia & creſcere, neutrum altero nec prius nec poſterius, ſed prius videri, quo quodque membrum natura majus ſit.*

II. Non abhorrere iſta ab aliorum magni nominis Philoſophorum placitis, oſtendendum eſt. Ac primo quidem Timaeus ille, cujus libellus Dorico ſermone ſcriptus ſupereſt, p. 556 pr. Galei, *Τὰν μὲν οὖν ἀνθρωπίναν ψυχὰν ἐκ τῶν αὐτῶν λόγων καὶ δυνάμεων* (praeceſſit de quatuor elementis eorumque qualitatibus) *συγκερασάμενος, καὶ μερίξας, διένειμε τᾷ φύσει τᾷ ἀλλοιωτικᾷ παραδούς.* Habemus hic *Animam permiſtione* elementorum, & *facultatum*, quae iis tribuuntur, *relationumque* conſtantem, & *alteratrici naturae* a ſummo Deo *traditam.* Deinde partes perſequitur Animae, *rationis* alteram & *mentis participem* (*λογικὸν καὶ νοερὸν*) alteram autem *expertem* (*ἄλογον καὶ ἄφρον*) Tum ſedes ſuas illis attribuit, cerebrum rationali, alteri autem medullam ſpinae, ab iſto defluentem, & ſemen continentem, p. 557 poſt princ. *Ἀπὸ δὲ τούτω (τῶ ἐγκεφάλω) ἀπόχυμα ῥεῖ διὰ τῶν νωτίων σπονδύλων τὸ λοιπὸν, ἐξ ὧ ἐς σπέρμα καὶ γόνον μερίζεται.* Platonis Timaeus Commentarius quidam eſt in eum libellum, unde haec depromta ſunt. Operae pretium eſt, quae huc pertinent, adſcribere & interpretari. Nempe P. 544, E. iſta habentur: *πῦρ τε, καὶ ὕδωρ, καὶ ἀέρα, καὶ γῆν -- ὁ θεὸς -- μιγνὺς ἀλλήλοις σύμμετρα, πανσπερμίαν παντὶ θνητῷ γένει μηχανώμενος, τὸν μυελὸν ἐξ αὐτῶν ἀπειργάσατο. Καὶ μετὰ ταῦτα φυτεύων ἐν αὐτῷ κατέδει* (Ald *κατέδυ*) *τὰ τῶν ψυχῶν γένη.* *Medullam* (quam mox diſtinguit in cerebrum & ſpinalem

lem medullam) *composuit Deus* ex quatuor elementis proportione quadam inter se permistis, *& illud velut seminum omnium receptaculum* (quid enim aliud significare πανσπερμία potest?) *omni mortali generi paravit: in eaque implantavit & devinxit* (seu *demersit* cum Aldo malis) *Animarum genera.* Non ausim abscisse pronunciare, has esse ipsas Heracliti animas: sed habemus tamen sedem animarum & velut arvum (ἄρουραν ipse vocat) medullam capitis & spinae. In ipso deinde libri fine p. 552, C. Θεοὶ, inquit, τὴν τοῦ ποτοῦ διέξοδον, ᾗ διὰ τοῦ πνεύμονος τὸ πόμα ὑπὸ τοὺς νεφροὺς ἐις τὴν κύστιν ἐλθὸν, καὶ τῷ πνεύματι θλιφθὲν ξυνεκπέμπεται, (sic puto legendum pro τὸ θλιφθὲν ξυνεκπέμπει) δεχόμενοι, ξυνέτρησαν ἐις τὸν ἐκ τῆς κεφαλῆς κατὰ τὸν ἀυχένα καὶ διὰ τῆς ῥάχεως μυελὸν ξυμπεπηγότα. ὃν δὴ σπέρμα ἐν τοῖς πρόσθεν λόγεις ἔιπομεν. Ὁ δὲ ἅτ᾽ ἔμψυχος ὢν, καὶ λαβὼν ἀναπνοὴν τοῦθ᾽ ᾗπερ ἀνέπνευσε, τῆς ἐκροῆς ζωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐμποιήσας ἀυτῷ, τοῦ γεννᾷν ἔρωτα ἀπετέλεσε. *Sumserunt Dii viam illam potus, qua ille per pulmonem* (spiritus conceptaculum, qui vehit Heracliti Psychas) *renes subit, & vesicam intrat, & ope respirationis* (nixu diaphragmatis) *compressus emittitur*: hanc igitur viam, haec vasa sumserunt Dii, *& perforarunt in medullam illam; quae ex capite per cervicem & spinam transit & consistentiam habet, quod semen,* (πανσπερμίαν) *supra diximus. At illa* medulla, *quae esset animarum plena, hoc ipsum spiraculum* (foramen in vias potus) *nacta, qua respirare* & transfluere *possit, effluxionis animalis cupiditate concepta, sic generandi amorem efficit.* Ergo ψυχαὶ, quae eaedem semina sunt, quarum propria μοῖρα ac sedes, sive ager adeo est medulla spinalis, ex hac transeunt in meatus urinae, effluere cupiunt, ad generandum feruntur. Ne dubitemus, has ψυχὰς, haec semina, eadem esse animalia, faciunt, quae mox sequuntur. Cum enim exposuisset in-

incommoda, quae ab oeſtro Venereo in viris ac feminis eveniant, addit, ea incommoda, non ceſſare, *μέχρι περ ἂν ἑκατέρων ἡ ἐπιθυμία καὶ ὁ ἔρως, ἐξαγαγόντες οἷον ἀπὸ δένδρου καρπὸν, κᾆτα δρέψαντες, ὡς εἰς ἄρουραν τὴν μήτραν, ἀόρατα ὑπὸ σμικρότητος καὶ ἀδιάπλαστα ζῶα κατασπείραντες, καὶ πάλιν διακρίναντες, μεγάλα ἐντὸς ἐκθρέψωνται· καὶ μετὰ ταῦτα εἰς φῶς ἀγαγόντες, ζώων ἀποτελέσωσι γένεσιν, Donec utrorumque cupiditas atque amor productum* ex ſe *velut ex arbore fructum, decerptumque*, nempe *fugientia prae parvitate viſum, atque informia animalia, in uterum tamquam in agrum ſeminantes, eaque denuo diſcernentes ad magnitudinem aliquam intus nutriendo perducant, iisque poſtea in lucem producendis animantium generationem abſolvant.* Preſſe admodum & pene ad verbum reddidi locum, jam paullo enarrandum planius: Coëuntes per voluptatem & amorem ex ſuis vaſis, quae potus viis conjuncta diximus, intumeſcentibus, tamquam e planta, fructum maturum eliciunt, & mutuo carpunt. Ille fructus ſunt animalcula viſum fugientia ob ſuam exilitatem, & quatenus judicari ſenſu poteſt, nondum formata. Ea porro animalcula, uti ſemen quoddam, in genitale arvum mulieris ſparguntur, ibique ope alimenti idonei evolvuntur, explicantur, formantur, augentur, uti magna fiant & formoſa, verbo, homines. Interpretationi huic praeterquam, quod cum rationibus linguae, & verborum tum ſingulorum tum junctorum ex aſſe convenit, fidem faciat etiam Auguſtinus de Civit. Dei 22, 14 *Quid ergo de infantibus dicturi ſumus, niſi quia non in ea reſurrecturi ſunt corporis exiguitate, qua mortui: ſed quod eis tardius acceſſurum erat tempore, hoc ſunt illo Dei opere miro ac celerrimo recepturi. - - Hunc perfectionis modum ſic habent omnes, ut cum illo concipiantur atque naſcantur. Sed habent in ratione (* in cauſis ſuis, niſi eae impediantur, in quibus ſunt Auguſtino materia quoque & forma*); non in mole: ſicut ipſa jam* MEMBRA OMNIA

SUNT

SUNT LATENTER IN SEMINE; *cum etiam natis nonnulla adhuc desint, sicut dentes, ac si quid ejusmodi. In qua ratione unius cujusque materiae indita corporali, jam quodammodo, ut ita dicam,* liciatum (agnosc lector, verbum e textorum opificio sumtum) *esse videtur, quod nondum est: immo quod latet; sed accessu temporis erit, vel potius apparebit. Quod latet,* stilo Heracliti est ἐν ἅδȣ, in Plutonis regno. Platoni est, ἀόρατον καὶ ἀδιάπλαστον. *quod apparet,* in lucem, in Jovis regnum venit &c.

III. De Aquae & Ignis temperamento, quo constant Animae, hic aliquid addendum iis quae ad §. V generatim de illo disputata sunt. Quod haec duo praeter cetera nominabat Heraclitus, hanc quoque causam habuisse videtur, quod ab omni aevo duplicem in Animis naturam observabant, rationis & divinitatis cujusdam participem unam, immortalem eamdem, certe immortalitatis capacem, alteram vero brutam, in humum pronam, morti destinatam. Sunt multa ejus generis in Timaeo utroque. Empedocles & Heraclitus apud Plutarchum de solertia Animal. p. 964, E, τὴν γένεσιν ἐξ ἀδικίας συντυγχάνειν λέγȣσι, τῷ θνητῷ συνερχομένȣ τȣ̃ ἀθανάτȣ *Ipsam generationem* hominum *cum injuria quadam conjunctam, cum immortale mortali copuletur.* Mezentianae crudelitatis accusant naturam, qui mortua corpora vivis deligabat. Audiamus diserte veterum sententias eloquentem Maximum Tyrium Diss. 12 p. 133 Ὅτι ἡ τȣ̃ ἀνθρώπȣ ψυχὴ - κεκραμένη ἐκ θνητῆς καὶ ἀθανάτȣ φύσεως, κατὰ μὲν τὸ θνητὸν αὐτῆς ξυντάττεται τῇ θηριώδει φύσει, καὶ γὰρ τρέφει καὶ αὔξει, καὶ κινεῖ καὶ αἰσθάνεται. κατὰ δὲ τὸ ἀθάνατον τῷ θείῳ ξυνάπτει, καὶ γὰρ νοεῖ, καὶ λογίζεται κ. τ. λ. *Anima hominis ex immortali atque mortali natura contemperata, qua parte mortalis est, in ordine bestialis naturae collocatur, etenim nutrit & auget & movet corpus suum, ac sen-*

ſentit: qua vero immortalis, divinae naturae copulata eſt: etenim intelligit & ratiocinatur. Jam notum eſt vel ex ipſo de Diaeta libro, Ignis naturae principatum quendam & divinitatem tribui in hac philoſophia. V. G. c. 11, 40 dicitur τὸ πῦρ διέπον ἅπαντα κατὰ φύσιν - ἐν τέτῳ ψυχὴ, νόος, φρόνησις, ἄυξησις, μέιωσις κ. τ. λ. *Ignis adminiſtrat omnia natura ſua, in hoc ineſt anima, intelligentia, ſenſus, vis augendi minuendi*: Igneum ergo vigorem & activum tribuit animis, & inſuper naturam aqueam, facile cedentem, flexilem, formas omnes recipientem, paſſivam. Adhibeamus recentiorem alium antiquarum nominatim Heracliti ſententiarum interpretem, Porphyrium de Antro Nymphar. p. 117 Barneſ. Ἀνάγκη τοί νυν καὶ τὰς ψυχὰς ῥέπειν πρὸς τὸ ὑγρὸν, καὶ σωματῦσθαι, ὑγρανθείσας - παχυνθέντος δ' ἐν ἀυταῖς τῦ πνεύματος ὑγρῦ πλεονασμῷ, ὁρατὰς γίνεσθαι κ. τ. λ. Igneae naturae *animas ad humorem inclinari neceſſe eſt, &* ab ipſa illa *humectatione corpus accipere, ita cum denſior factus eſt in illis ab humoris abundantia ſpiritus, videri poſſe incipere*, h. e. ut noſter Hippocrates ait, ex Hade progredi.

IV. Vnum ſupereſt illuſtratione dignum, de μοίρα, cujus in hac re aliquoties fit mentio. Ita c. 8, 7 Ἐσέρπει δὲ ἐς ἄνθρωπον ψυχὴ, πυρὸς καὶ ὕδατος ξύγκρησιν ἔχυσα, μοῖραν σώματος ἀνθρώπυ. Et c. 9, 11 ὁκότερα δ' ἣν ἐμπλήσῃ τὴν πεπρωμένην μοῖραν, ταῦτα διακρίνεται πρῶτα. Nempe quod anima in talem locum venit, in quo augeſcere, ſexu diſcerni, coaleſcere cum alia poſſit, illud eſt a *Fato*, quod Μοῖρα ipſum quoque dicitur, cum ſuam μοῖραν, *partem*, ſortem, conditionem unicuique aſſignet. Sic Platoni in Timaeo p. 544, E. & Heraclidi Pontico de alleg. Homeri p. 432 cerebrum eſt μοῖρα divinae animae, medulla ſpinalis μοῖρα eſt animae mortalis. Apud eumdem Cratylo p. 263, E, Ἐάν τις ἀγαθὸς ὢν τελευτήσῃ, μεγάλην μοῖραν.

ϛαν καὶ τιμὴν ἔχει, καὶ γίνεται δαίμων. *Si quis, qui bonus vir ſit, moriatur, ille ſortem magnam & honorem habet, cum daemon fiat.* Heraclid. l. c. p. 442 de aëre ϛοιχεῖον παχυτέρας καὶ διύγρȣ λαχὸν μοίρας. Utrum fatalis illa μοῖρα ſit Neceſſitas auctori noſtro, (quod ne ita ſit vereor, cum frequens ſit illi etiam ἀνάγκης mentio) an Providentia divina, jam non diſputo. Certe θεσμὸν Ἀδραϛείας circa μοίρας ψυχῶν memorat Plato Phaedro p. 345, E qui locus alioquin etiam valde ad rem noſtram accommodatus eſt. Ceterum hic in eo praeſertim ineſt μοῖρα illa, & vim ſuam habet, quem locum quaeque anima nanciſcatur, a quo ſcilicet reliqua pendeant; licet alioquin aliam quoque circumſtantiam omnem complectatur, & univerſam conditionem, naturamque adeo rei deſignet. Nempe ut non vivunt inſecta, niſi quorum ova illis impoſita ſint locis, ubi aleſcere poſſint & excudi; ut μοῖρα viſci eſt, ſemen ejus digeri in alvo turdi, & in rima corticis quercus deponi: ita noſtrae ψυχαὶ ſic nanciſcuntur μοῖραν hominis, ſi in humano corpore, in quod aſſumtae ſunt, commodum ſatis locum (ſecundum Timaeum medullam cerebri vel ſpinae dorſi) fato nanciſcantur. Pertinet huc locus de Diaeta 1, 18 qui volentibus rem omnem magis declarabit.

VIII.

Animae adhuc deſcriptae igitur, ſive Animalcula, viros pariter & feminas ſubeunt, in eorumque vaſis generationi dicatis augeſcunt, ita quidem, ut corpus jam nanciſci & habere adeo dicantur, & ſexum, cujus ſcilicet membra diſcernentia, quantum ad prima ſtamina & conformationem genera-

neralem eadem, a diverſo deinde nutritionis & victus genere diverſimode evolvuntur & explicantur.

In ψυχῇ, ante quam corpus intravit, nondum eſt ſexus. Nam c. 21, 2 ubi de coalitu animalium ſeminalium utriusque ſexus loquitur, Ἡ μὲν ψυχὴ inquit, τὸ αὐτὸ πᾶσι τοῖς ἐμψύχοισι, τὸ δὲ σῶμα διαφέρει ἑκάστου. *Eandem*, ejusdem naturae, *Animam* dicit eſſe *omnibus* ejusdem claſſis vel ordinis *animatis*, *corpus autem uniuscujusque differre.* Corpus illud ſecundum μοῖραν ſuam accipiunt. C. 8, 10 poſtquam fato ſuo irrepſiſſe dicuntur in hominem animae, additur, ταῦτα δὲ τὰ θήλεα καὶ ἄρσενα καὶ πολλὰ καὶ παντοῖα τρέφεται. τρέφεται δὲ καὶ αὔξεται διαίτῃ τῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον, c. 19, 14. Τὰ δὲ θήλεα πρὸς ὕδατος μᾶλλον ἀπὸ τῶν ψυχρῶν καὶ ὑγρῶν καὶ μαλθακῶν καὶ σίτων καὶ ποτῶν, καὶ ἐπιτηδευμάτων· τὰ δὲ ἄρσενα πρὸς πυρὸς μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ξηρῶν κ. τ. λ. Animalcula illa feminina fiunt a diaeta frigidiuſcula & humidiuſcula, maſculina contra. Hinc efficit c. 20, ut qui mares generare velint vir & mulier, calida & ſicca diaeta utantur, & contra. Ab illa prima igitur nutritione in corpore humano (ſpeciatim in medulla ſpinali, ſi cum Timaeo ſentit) arceſſit Anima corpus & in eo ſexum. De hoc ſtatu agitur, illa nutritio animarum quoad corpuſcula ſua deſcribitur c. 9, & ſ. 9 additur, ea cum jam nutrita ſint ad maturitatem, foras niti, ἐναμείβει ἐς τὴν ἔξω χώρην, θήλεα τε καὶ ἄρσενα. A nutrimentis, inquam, in ſanguine, (in medulla illa ſpinali) aſſumtis, illud, quod corpus vocatur, & cum eo ſexum accipiunt, & ſic in συνουσίᾳ, ut mox videbimus, excernuntur. Hic modo adjicimus locum Hermetis, quiscunque ille ſit, apud Stobaeum Ecl. Phyſ. p. 126 med. ubi interroganti Horo, *Quomodo fiant Animae maſculinae vel femininae?* Iſis, reſpondet.

Ai

Αἱ ψυχαὶ -- ὁμοφυεῖς εἰσιν -- ὔτε ἄῤῥενες ὔτε θήλειαι, ἡ γὰρ τοιαύτη διάθεσις ἐπὶ σωμάτων γίγνεται, καὶ ὐκ ἐπὶ ἀσωμάτων. *Ejusdem naturae*, inquit, *ſunt Animae, neque mares neque feminae, haec enim diſpoſitio* & conformatio *in corporibus tantum exſiſtit, non in his quae carent corpore.* Unde igitur eſt ſexus? Pergit, Ἡ δὲ διαφορὰ -- ὁ ἀὴρ ἐϛιν -- ἐν ᾧ πάντα γίγνεται. Ἀὴρ δὲ ψυχῆς ἐϛιν αὐτὸ τὸ σῶμα, ὃ περιβέβληται, ὅπερ ϛοιχείων (ſic leg. non ϛοιχεῖον) ἐϛὶ φύραμα, γῆς, καὶ ὕδατος, καὶ ἀέρος, καὶ πυρός. *Differentia ſexus eſt ab aëre, in quo fiunt omnia.* Porro *Aër* quidam *Animae eſt ipſum corpus, quo velut veſtita eſt, miſtura elementorum.* Cui illud de Aëre nimis paradoxon videtur, ille primum hoc cogitet, inopiam ſermonis etiam hic peperiſſe ambiguitatem, in iis praeſertim rebus, de quarum natura & notione non ſatis conſtaret vel conveniret. Satis itaque habebant, Metaphora & ſimilitudine qualicunque ſignare quod volebant, cum ita nomen ipſum pro qualicunque definitione eſſe poſſet. Neſcio an plus explicent, vel ad ſummam rerum proficiant hodie, qui dum ſuam cuique nomini vim definitam & perpetuam asſignatum eunt, non ſentiunt, pactum illud, quo tenentur tacito linguae, a ſe violari, & multo majorem ſaepe rebus ipſis confuſionem inferri. Sed redeamus ad Aëra illum Hermeticum. Non tantum ſignificatur eo nomine elementum ab igne proximum: ſed apud poëtas etiam, Homero duce, nebula illa, qua pro velo utuntur DI, cum vel ſe vel amicos ſuos conſpectui hominum volunt ſubducere. Vid. Lacerda ad Virg. Aen. I, 411. Et ad §. II. obſervavimus in Orphicis ἠέριον & ἀφανῆ poni eodem intellectu. Secundum haec *Corpus eſt animae pro* Aëre, pro velamento, quo involuitur: & conſtat alioquin corpus ex illis quatuor elementis inter ſe permiſtis, in quorum numero etiam Aër eſt. Et quoties etiam qui valde ſunt εὐθυῤῥήμονες, Aëris appellatione intelligunt non illud elementum, quod cogitari magis poteſt, quam ſeparatim & ſuae tantum naturae oſtendi;

 verum

verum mistam illam elementorum omnium, farraginem, quam spiritu ducimus? Maneat illud, corpus accipiunt in vasis generationi dicatis ψυχαὶ, & cum corpore accipiunt sexum. Aliter *Apelles haereticus* apud Tertull. de Anima c. 36 *ante corpora constituens animas viriles ac muliebres, utique carnem, ut posteriorem, ab anima fecit accipere sexum.* Ceterum τρέφεσθαι τὴν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ αἵματος, *a sanguine ali animam*, Pythagorae etiam vox fuit apud Diog. Laërt. 8, 30.: sexum autem a diverso diaetae & alimoniae genere oriri posse, illis forte absurdum videri non debet, si qui supersunt ejus disciplinae, cui placebat, membra generationis utriusque sexus prima & simplici sua deformatione non differre, ut adeo diversa evolutio (sic enim loquuntur) a caussis alimentorum, & victus genere arcessi queat.

VIIII.

Quo quis plures id genus animas alit in suo corpore, eo ipse est robustior & conversim.

Diserte hoc traditur c. 18, 18 ubi instituta comparatione cum Dynastis, quorum, ut quisque plures homines alit, eo est potentior, dicitur eodem modo ἕκαστα τῶν σωμάτων ὁκόσα πλείστας δύναται ψυχὰς τρέφειν, ταῦτα ἰσχυρότερα, ἀπελθόντων δὲ ἀσθενέστερα. Conveniunt haec cum priscis vel opinionibus vel observationibus, quum medullis, in quibus habitant Animae, &, qui inde ducuntur, nervis, robur omne & vires adscribunt, quum Herculem etiam apud mulieres fuisse Herculem narrant: quum Pythagoras apud Laërt. 8, 9 interroganti, Quando rebus Venereis utendum sit? respondit, Quoties quis se ipso imbecillior vellet fieri &c. Illud quidem saepius quam opus est, audimus, illum vel illum ab immodica libidine & Venere justo frequentiore exhaustum, enervem, languidum, inertem

ertem, & imbecillum eſſe, effetum corpus ante ſenectutem habere e. i. g. a.

X.

In συνȣσίᾳ & Veneris congreſſu ex utriusque τῶν συνȣσιαζόντων vaſis excernuntur & proſiliunt plures Animae iam auctae ac maturae, & ſexu diſcretae, verbo, Animalcula veri nominis plura. Hic ſi in illo ipſo motu vehementiore fato quodam in ſe invicem irruant & concurrant animalia duo harmonian quatuor qualitatum (τετϱακτὺν Pythagorae) habentia, uniuntur ipſae Animae, ut in poſterum una ſit e duabus, unum animal, unus homunculus ſit, praevalente nunc virunculo, qui maſculini corporis hoſpes fuerat, nunc ex eodem diverſorio femella; nunc mare e muliebri corpore excreto, nunc femina e maſculino, & quae alia varietas eſſe poteſt: augeſcente ſemper alterius ſexus corpuſculo, alterius autem euaneſcente, & aliam ſortem exſpectante. Opus eſt autem, ut incidat novus talis, commiſtus ex duobus, homuncio in locum uteri muliebris ſatis ſiccum, in quo igniculus ille Animarum a fluctibus invaleſcentibus non opprimatur. Nutritur deinde parvulus fetus alimentis matris, & pro diverſa illius diaeta naturam diverſam accipit.

Commiſtione & coalitu vel diverſi vel eiusdem ſexus animalium conſtat tota theoria auctoris, quam ponit a capite inde 20. Decerpamus hic pauca. Negat primo unum alterutrius coëuntium animalculum ſatis ignis, caloris, motus, habere ad evincendos fluctus uteri. ὁκόταν δὲ (addit ſ. 9) κατὰ τ' αὐτὸ ἀμφότερα συμπεσόντα τύχῃ, περιπίπτει πρὸς ἄλληλα, τὸ πῦρ τε πρὸς τὸ πῦρ, καὶ τὸ ὕδωρ ὡσαύτως. ἢν μὲν οὖν ἐν ξηρῇ τῇ χώρῃ περικινέεται, κρατέει τοῦ ξυνεμπεσόντος ὕδατος, κ. τ. λ. *Cum contingit, ut in idem* punctum uteri *incidant utrinque animalcula, irruunt in ſe invicem, ignis ad ignem ſimiliterque aqua. Jam ſi in ſicca regione ita circumagantur, evincunt illapſum una humorem* &c. Et c. 21, 1 Ξυνίϛαϑαι δὲ δύναται καὶ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρσεν πρὸς ἄλληλα, διότι ἡ μὲν ψυχὴ τὸ αὐτὸ πᾶσι τοῖσι ἐμψύχοισι, τὸ δὲ σῶμα διαφέρει ἑκάϛου. *Conſiſtere* ad unum fetum conſtituendum *poſſunt femina & mas, cum anima eadem ſit in animatis omnibus, corpus vero,* in quo ineſt ſexus, *unius* cujusque differat. Deinde 21, 9 Ἢν μὲν οὖν ἄρσενα τὰ σώματα ἀποκριθέντα ἀμφοτέρων τύχῃ, αὔξεται κατὰ τὸ ὑπάρχον, καὶ γίνονται οὗτοι ἄνδρες λαμπροὶ τὰς ψυχὰς, καὶ τὸ σῶμα ἰσχυροὶ, ἢν μὴ ἀπὸ διαίτης βλαβῶσι τῆς ἔπειτα. *Si contingat uti corpuſcula utraque*, quae jam coaluerunt, tum ejus animalculi, quod vir excrevit, tum quod femina, *maſculina ſint, creſcunt pro praeſenti copia* in utero matris, *& fiunt illi viri ſplendidi animis, & corpore robuſti, niſi a ſuccedente victus ratione laedantur.* Deinde aliam ſpeciem perſequitur, ſi a viro excernatur virilis ſexus animalculum, feminini a femina &c. Et ſatis decretorie pronunciat, Εἰ δέ τις ἀπιϛέει ψυχὴν μὴ προσμίσγεσθαι ψυχῇ, ἄφρων ἐϛίν· inſipientiae damnat, ſi quis neget, animae admiſceri animam: totumque hoc illuſtrat ſimilitudine prunarum accenſarum diverſae ſoliditatis, quarum, ſi conjungantur, ignis perfecte miſcetur, dum conſumta & in cineres reſoluta materia, ipſe quoque ignis dilapſus viſum effugiat. Coalitum

tum talem posuit etiam Democritus apud Aristotelem de Generat. Animal. 4, 4 pr. causam monstrorum, Γίνεσθαι τὰ τέρατα διὰ τὸ δύο γονὰς πίπτειν τὴν μὲν πρότερον ὁρμήσασαν, τὴν δ' ὕστερον — ὥστε συμφύεσθαι καὶ ἐπαλλάττειν τὰ μόρια. Sed ipse Aristoteles l. c. 1, 18 p. 1058, C, negat fieri posse, quod affirmet Empedocles, συμφύεσθαι ζῶα in utero, ut unum fiat.

II. Quod de altero corpusculo pereunte dictum est, sumtum ex 21, 21 sq. τὸ δὲ σῶμα τὸ μὲν ἄρσεν αὔξεται, τὸ δὲ θῆλυ μειοῦται, καὶ διακρίνεται εἰς ἄλλην μοίρην. Meminisse debemus, illud quod σῶμα vocat, in quo sexus est, assumtum demum in parentum vasis, quumque in perpetuo fluxu sit, post illum concursum & conceptum posse partes non adhibitas ad hunc coalitum perire, id est minui, dissipari, aliam sortem accipere; illas primigenias ψυχὰς vero coalescere posse instar ignis; perire plane ac dissipari, vt ψυχαὶ esse desinant, non posse.

III. Quod de loco sicco uteri positum est, in quo solo alescere possunt illa animalcula, videtur illud addi debere his, quae de anima sicca Heracliti copiose atque erudite disputantur Miscellanear. observationum Burm. Vol. 5 To. 3 p. 42 sqq. Neque his repugnant, quae Heraclito tribuit Porphyrius, de Antro Nymphar. p. 117 Barnes. ψυχῇσι τέρψιν ὑγρῇσι γενέσθαι, nempe de illa earum μοίρᾳ loquitur, cum ad generationem eunt, & corpus assumunt: ibi enim pars illarum divinior, ignea, velut humescit, humorem sibi adsciscit &c. Alioquin mortem animarum esse aquas in hac philosophia & Stoica, notum est.

IV. Ceterum illa commistio animarum, ille corpusculorum coalitus fieri non potest, nisi sub ea conditione, si fato conveniant duae Animae, quae Harmoniam s. Symphoniam habeant quatuor qualitatum. Dicit hoc auctor c. 9, 11 Cum descri-

deſcripſiſſet illam mutationem, quam ψυχαὶ ſ. ζῶα, quum ex aëre irrepſere in homines utriusque ſexus, ſubeunt, ὁκότερα, ait, δ' ἤν ἐμπλήσῃ τὴν πεπρωμένην μοίρην, ταῦτα διακρίνεται πρᾶτα, καὶ ἅμα συμμίσγεται -- τυχόντα ἁρμονίης ὀρθῶς ἐχούσης συμφωνίας τρεῖς. *Quaecunque animalia implevere ſortem & conditionem fato* illis *aſſignatam, ea prima ſeparantur* & e nido ſuo, e vaſis ſeminalibus, ſecedunt, *ac ſimul commiſcentur cum altero animalculo* a compare in Veneris illa pugna excuſſo, *nacta* ſi fuerint *harmonian recte habentem tres conſonantias.* Eſt locus ille ceteroquin vel obſcurus, vel corruptus adeo, e quo tamen illud manifeſte colligitur, vt in annotatione oſtendi, requiri ab auctore ad coalitum Animarum, quas vocat, Harmonian inter quatuor illas qualitates humidum, ſiccum, calidum, frigidum, ſimilem tribus conſonantiis muſicorum in quatuor tonis unius octavae V. G. C E G c. Quantus hic campus eſſet de illa *Harmonia Veneris*, uti vocat etiam Lucretius 4, 1242, de Tetracty Pythagorae, & Muſicis rationibus atque numeris, ad conceptus humani negotium & Pſychogonian accommodatis, diſputandi? Sed in praeſens ſatis fuerit poſuiſſe illud Macrobii in ſomn. Scip. 1, 6 p. 24 *Animam ex Symphoniis quoque Muſicis conſtitiſſe, nullus ſapientum dubitavit.* Ergo nec mirum, ſi talia docuerunt vel Heraclitus, vel Hippocrates. Ad hanc Harmonian referendae gemmae antiquae, in quibus *Tetrachordon* hujus Harmoniae ſymbolum eſſe, mihi non eſt dubium (Vid. quae infra in Corollario de *Tetrachordo* dicentur).

V. Nec injucundum eſt obſeruatu, *Harmonian* in fabulis *Martis* ac *Veneris* filiam dici, h. e. *Contentionis* & *Amoris* ſ. *concordis* illius *diſcordiae*, unde omnia hic etiam arceſſit Heraclitus. Atque ipſa illa ſententia, quae Ariſtoxeno vulgo tribuitur, ſed antiquior illo eſt, quae animarum naturam ipſam harmonian facit, forte ex illa Heraclitica traxit originem.

nem. De illa ſic diſputatur apud Platonem Phaedro p. 388, B Ὅτι τοιοῦτό τι μάλιστα ὑπελάβομεν τὴν ψυχὴν εἶναι ὥσπερ ἐντεταμένου τοῦ σώματος ἡμῶν, καὶ ξυνεχομένου ὑπὸ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ, καὶ ξηροῦ καὶ ὑγροῦ· καὶ τοιούτων τινῶν κρᾶσιν εἶναι, καὶ ἁρμονίαν αὐτῶν τούτων, τὴν ψυχὴν ἡμῶν. Corporis illa ſecundum quatuor qualitates harmonia ac temperatio, intentioni harmonicae quatuor in tetrachordo chordarum ſimilis, animam conſtituere illis videbatur. Igitur animam non in praedicamento Subſtantiae ponebant, ſed Relationis. Heraclito, certe auctori de Diaeta, modo ad hoc opus eſt illa harmonia, ut duae animae a patre altera emiſſa, altera a matre, coaleſcant, & una fiat ex duabus.

XI.

Cum ſecundum hanc philoſophiam nihil pereat ſimpliciter (quod patet ex his, quae ad §. I-III dicta ſunt) ſeparatae per eam, quae mors & corruptio vulgo vocatur, a corporea mole Animae in ſtatum priorem, in Haden, ubi oculos fugiunt & ſenſus reliquos, rediguntur, novam ſortem exſpectant, & fato ſubeunt. Quae videtur ſi non ipſa illa Pythagorae μετεμψύχωσις, certe valde ei cognata, a qua neque alienus fuit Heraclitus.

Fuiſſe hanc Heracliti ſententiam, oſtendit vox illius de Animabus apud Porphyrium de antro Nymphar. p. 117 pr. Barneſ. ζῆν ἡμᾶς ἐκείνων θάνατον, καὶ ζῆν ἐκείνας τὸν ἡμέτερον θάνατον, *vivere nos illarum mortem, vivere illas noſtram*, quod nihil eſt aliud, quam Animam illa ſua ſorte, qua in hominem intrat, ibique aſſumto corpuſculo & ſexu augetur, ac deinde

in generatione cum alia anima coalefcit, & in utero matris augetur, mutari in hominem, eoque ipfo illam priftinam vitam amittere, id eft, mori; hominis vero mortui Animam, qua igneae naturae eft, difcerni a craffiore illa corporis mole, & in priorem illam & primigeniam conditionem redigi, (atque adeo ad illud vitae genus renafci,) in qua conditione denuo ut animalia reliqua ita etiam hominem cum fpiritu irrepere, & novam fubire mortem, h. e. mutationem ftatus fui, poffit. Hanc Heracliti fententiam expreffit Euripides apud Sext. Empir. Pyrrh. Hypot. 3, 24 f. 229 ubi vid. Fabric. it. Barnef. p. 490. Τίς οἶδεν, εἰ τὸ ζῆν μέν ἐστι κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δὲ ζῆν; *Quis novit, utrum* quod *vivere* nos vocamus, *fit mori*, quod autem *mori* nos dicimus, illud potius fit *vivere* vocandum. Nofter denique Hippocrates, feu quisquis eft, c. 6, 5 Γενέσθαι καὶ ἀπολέσθαι τωὐτό. ξυμμιγῆναι καὶ ἀποκριθῆναι τ᾽ ωὐτό. γενέσθαι ξυμμιγῆναι τωὐτὸ κ. τ. λ. In quibus non eo usque infanit, ut notiones horum verborum diverfas effe vel contrarias adeo negaret, affirmaret *idem* omni refpectu effe *nafci* & *interire*, *mifceri* & *fecerni*, *nafci & mifceri*: fed hoc dicit, pro illa perpetua pugna rerum, & fluxu quem efficit, (vid. §. III & IIII) uno eodemque tempore haec omnia, refpectu tantum diverfo, fieri, ut unius ortus fit alterius interitus, & converfim finis & interitus unius ftatus fit initium & ortus alterius in quem transitus fiat. Conf. locus Theodoreti, quem dedimus ad §. VI. Nec difplicuit illa imago poëtis Latinis. Silius Ital. 13, 558 de extrema inter decem inferorum portas,

Hac animae caelum repetunt, ac mille peractis
Oblitae ditem (ἅδην) *redeunt in corpora luftris.*

Claudia. de Raptu Prof. quem fupra citavimus, 1, 61 *Certisque ambagibus aevi Rurfus corporeos Animae mutantur in artus.*

II.

II. Illud quod de *μετεμψυχώσει* Pythagorica dixi, cum aliquo velut temperamento accipiendum eſt. Nam iſtam vulgo ita accipiunt (quam recte, nunc non diſputo, qui praeſertim doctum Irhovii de Palingeneſia opus nondum ſatis cum cura examinaverim) ut Animae, quae hominem animaverat, etiam tranſitus detur ad corpus bruti animalis animandum. Ita Empedocles apud Laërt. 8, 77 fuit puer, puella, frutex, avis, piſcis. At illud auctori de Diaeta non placet. Nam. c. 8 pr. *Διὰ τȣ̃το*, inquit, *ἀνθρώπȣ ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ αὐξάνεται, ἐν ἄλλῳ δὲ ȣ̓δενὶ, ϗ τῶν ἄλλων ζώων ὡσαύτως*, *Non poteſt niſi in humano corpore Anima hominis aleſcere, ſimiliterque animalium reliquorum.* Intrant quidem aëri permiſta illa Animalcula primi gradus in omnia omnium ſpirantium corpora, partem ſanguinis & humorum conſtituunt, ſed non aleſcunt in animal ſecundi gradus, corpuſculum cum ſexu non aſſumunt &c. niſi in ſui generis & temperamenti animante. Sic etiam ille apud Stobenſem Hermes Ecl. Phyſ. p. 129 pr. *Ἄλλο γὰρ σῶμα ȣ̓ χωρεῖ ἀνθρωπίνην ψυχὴν, ȣ̓δὲ θέμις ἐςὶν εἰς ἀλόγȣ ζώȣ σῶμα ψυχὴν ἀνθρωπίνην καταπεσεῖν· θεȣ̃ ὁ νόμος φυλάσσει ψυχὴν ἀνθρωπίνην ἀπὸ τῆς τοιαύτης ὕβρεως*, *Aliud corpus haud capit animam humanam, neque fas eſt in irrationalis animantis corpus animam humanam delabi. Dei lex cuſtodit animam humanam a tali contumelia.* Non vacat modo disquirere, quomodo conciliari iſta cum iis poſſint, quae proxime praecedunt: neque diſpicere, an forte Pythagorea & Empedoclea ſive Metempſychoſis ſ. Metenſomatoſis ſ. Palingeneſia, in concordiam cum his queat reduci. Illud in praeſens ſufficit, non inſolens neque inauditum eſſe dogma illud, quod hic propoſitum eſt, neque ab Heracliti rationibus abhorrere. Falſum eſſe, quatenus iis repugnat, quae de mortuorum reſurrectione ſummus nos magiſter docuit, nemo Chriſti diſcipulus poteſt dubitare.

* * *

Jam debebam ponere corollarium, quod promisi in fine Praefationis, & comparare Heracliticum hoc & Hippocraticum systema cum sententiis eorum, qui patrum vel nostra aetate de iisdem rebus philosophati sunt. Sed contineo me sciens, memor Philologicam classem Societatis nostrae me ornare jussum, non Physicam. Itaque potius judicium deferam ad illam quondam ingeniorum CHRISTINAM reginam, cujus libera vox refertur a praestantissimo illius praecone Ill. Arkenholzio. * Non dubitavit nempe illa dicere, *antiquas delirationes certe non minoris esse debere, quam novas!* Sed dabo aliud, idque magis conjunctum cum professione nostra, nempe primo de ipso Hippocratis libro partem eam, quae istam de Animabus vel doctrinam vel hariolationem continet, nostra interpretatione olim quidem illustratam; sed quae pro inedita potest haberi, cum pro ratione talium libellorum, & conditione, quae tum erat Academiae nostrae, in paucissimorum manus pervenerit; taceo, quod pluscula postea observandi occasio fuit: deinde corollarium ponam de repraesentatione animae humanae sub imagine papilionis.

* Memoir. concernant Christine &c. T. I p. 345 ex Memoir. de Motteville T. I p. 389 *Christine n'a pas fait difficulté de dire -- que les sotises anciennes valoient bien les nouvelles.*

HIP-

HIPPOCRATES

De Diaeta 1, 4 *seqq.* [Charterio C. III.]

Ξυνίσταται μὲν οὖν τὰ ζῶα τάτε ἄλλα πάντα καὶ ὁ ἄνθρωπος, ἀπὸ δυοῖν, 2 διαφόροιν [a] μὲν, τὴν δύναμιν, 3 συμφόροιν δὲ, τὴν χρῆσιν, 4 πυρὸς λέγω καὶ ὕδατος. 5 ταῦτα δὲ ξυναμφότερα αὐτάρκεά ἐστι, 6 τοῖσί τε ἄλλοισι πᾶσι, 7 καὶ ἀλλήλοισιν. 8 ἑκάτερον δὲ χωρὶς, οὔτε αὐτὸ ἑαυτῷ, οὔτε ἄλλῳ, οὐδενί. 9 τὴν μὲν οὖν δύναμιν αὐτῶν ἑκάτερον ἔχει τοιήνδε. 10 τὸ μὲν γὰρ πῦρ δύναται πάντα διὰ παντὸς κινῆσαι· 11 τὸ δὲ ὕδωρ πάντα διὰ παντὸς θρέψαι.

Consistunt animalia tum reliqua omnia, tum homo duabus rebus, 2 potestate quidem diversis, 3 ad *eundem* vero usum aliquid conferentibus, 4 igne dico & aqua. 5 Haec ambo *conjuncta* sufficiunt, 6 tum aliis omnibus *phaenomenis efficiendis & explicandis*, 7 tum sibi invicem *& ad juvandum se mutuo, & ad resistendum ne alterum ab altero pereat*: 8 alterutrum vero separatim, neque ipsum sibi *sufficit, ad statum suum conservandum*, neque alii cuiquam *constituendo*. 9 Vim igitur *& naturam* unumquodque habet istam. 10 Ignis potest omnia omni *tempore, loco, modo,* movere; 11 aqua vero omnia

a Διαφόροις - συμφόροις legunt, quod sciam, omnes: quod ut conciliari possit cum praepositione ἀπὸ, & cum nominibus πυρὸς καὶ ὕδατος, viderint, qui intulerunt vel probant. Dualis forma minus frequens errandi occasionem dedit. Nobis videtur linguae suae non imperitus fuisse Hippocrates, vel quisquis est. Placet etiam Cl. Trillero, qui invenit porro in margine Cod. Paris. a recenti manu adscriptum. Et sic e MSS. Cl. Mackius.

ψαι. [12] ἐν μέρει δὲ ἑκάτερον κρατέει καὶ κρατέεται, [13] ἐς τὸ μήκιστον καὶ τὸ ἐλάχιστον, ὡς ἀνυστόν. [14] οὐδέτερον γὰρ κρατῆσαι παντελῶς δύναται, διὰ τόδε. [15] τὸ μὲν πῦρ ἐπεξιὸν ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ ὕδατος, ἐπιλείπει ἡ [b] τροφή. [16] ἀποτρέπεται οὖν ὁκόθεν μέλλει τρέφεσθαι. [17] τὸ δὲ ὕδωρ ἐπεξιὸν ἐπὶ τὸ ἔσχατον τοῦ πυρὸς, ἐπιλείπει ἡ κίνησις † [18] ἵσταται οὖν ἐν τούτῳ. [19] ὁκόταν δὲ στῇ, οὐκ ἔτι ἐγκρατές ἐστιν, ἀλλὰ δὴ τῷ ἐμπίπτοντι πυρὶ ἐς τὴν τροφὴν [c] καταναλίσκεται. [20] οὐδέτερον δὲ διὰ ταῦτα δύναται κρατῆσαι παντελῶς.

omnia omni *tempore*, *loco*, *modo*, alere. 12 Per vices autem alterum ſuperat & ſuperatur, 13 ad maximum *usque gradum*, & ad minimum, quantum ejus *per naturam eorum* fieri poteſt. 14 Omnino enim *& penitus* ſuperare neutrum poteſt hac de cauſſa. 15 Ignis ad extremum aquae progreſſus *cum eſt*, *eamque conſumſit & diſſipavit*, deficit nutrimentum: 16 avertitur ergo *alio*, unde nutriatur. 17 Aqua vero *ubi* progreſſa *eſt* ad extremum ignis, *eumque ſuffocavit & oppreſſit*, motus deficit *ille inteſtinus*, *qui fluidum reddiderat*. 18 Conſiſtit igitur *& moveri deſinit*, in hoc *ſtatu quamdiu eſt*. 19 Cum vero conſtiterit *motus omnis expers*, non jam potens eſt *ad involuendum & opprimendum ignem*, ſed *ab* invadente igne in alimentum conſumitur. 20 Neutrum autem propter haec ipſa,

b Sic dedere poſt Charterium Lindenius, & Mack. ſperamus ex libris: τῇ τροφῇ caeteri. Puto aliquis conſtructionis illius ignarus, qua pro genitivis conſequentiae ponuntur nominativi, vel accuſativi, male cohaerere orationem cum exiſtimaret, mutationem intulit.

† Puto hoc ſibi velle: Aqua cum omni motu deſtituta eſt, quem ab Igne admixto habuit, dureſcit paullatim in terram, ejusque ſpecies & formas, lignum, metalla &c. Haec ſi denuo aggrediatur Ignis, illa diſſoluit.

c Non quaeritur hic, quam vere iſta auctor? & an poſſimus ima-

λῶς. 21 εἰ δέ κοτε κρατηθείη καὶ ὁκότερον, οὐδὲν ἂν ἔιη τῶν νῦν ἐόντων ὥσπερ ἔχει νῦν. 22 οὕτω δὲ ἐχόντων, ἀιεὶ ἔσται τὰ ἀυτὰ, καὶ οὐδέτερα, καὶ οὐδὲ ἅμα ἐπιλέιψει. 23 τὸ μὲν ὖυν πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ὥσπερ ἔιρηταί μοι, ἀυτάρκεά ἐστι πᾶσι διὰ παντὸς ἐς τὸ μήκιστον, καὶ τοὐλάχιστον ὡσαύτως.

V. Τούτων δὲ προσκέεται ἑκατέρῳ τάδε· 2 τῷ μὲν πυρὶ τὸ θερμὸν καὶ τὸ ξηρὸν· 3 τῷ δὲ ὕδατι τὸ ψυχρὸν καὶ τὸ ὑγρόν. 4 ἔχει δὲ ἀπ' ἀλλήλων, 5 τὸ μὲν πῦρ ἀπὸ τοῦ ὕδατος τὸ ὑγρόν.

ἔνι

ipſa, *quae modo diximus*, ſuperari usquequaque poteſt. 21 Si vero quandoque ſuperetur, utrumcunque ſit, nihil eorum, quae nunc ſunt, *tale* fuerit, uti nunc ſe habet. 22 Sic vero ſe habentibus *rebus*, ſemper erunt eadem, & neutra (*neque ignis neque aqua, ut quae illa mutua actione ſe conſervant*) *ſingulatim*, neque ambo ſimul deficient. 23 Ignis igitur & aqua, uti dictum mihi eſt, ſufficiunt omnibus omni *loco, tempore, & modo*, ad maximum & minimum *gradum, magnitudinis & durationis*, ſimiliter, *ut omnia naturae phaenomena inde poſſint explicari.*

V. Horum autem utrique iſta attributa ſunt: 2 igni calor & ſiccitas; 3 aquae frigus & humiditas: 4 habent autem a ſe invicem, 5 ignis quidem ab aqua quod fluidus eſt;

6 eſt

imaginari, aquam adeo exaruiſſe a frigore, ut motu omni inteſtino in poſterum deſtituta & rigida, in ſtramen V. G. aut ſarmentum redacta cremari ab igne poſſit? Sed quid verba ſibi velint, declarare ſtuduimus. Sunt hic in eo genere plura, ut mox, cum ignis ab aqua hoc dicitur habere, quod ſit fluidus: quod contra eſſe, nemo hodie ignorat. Nempe periculoſum ſemper fuit, ſyſtema facere, qua in via ſerius ocius, recto itinere, aut per ambages, in errores incidere naturae venatorem, tot, puto, experimentis quot exemplis declaratum eſt.

6 ἔνι γὰρ ἀπὸ τοῦ ὕδατος ὑγρότης. 7 τὸ δὲ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ πυρὸς, τὸ ξηρόν· 8 ἔνι γὰρ ἐν ὕδατι ἀπὸ τοῦ πυρὸς ξηρόν. 9 οὕτω δὲ τούτων ἐχόντων, ἐς πολλὰς καὶ παντοδαπὰς ἰδέας ἀποκρίνονται [d] ἀπ' ἀλλήλων καὶ σπερμάτων, καὶ ζώων, 10 οὐδὲν ὁμοίων ἀλλήλοισιν, οὔτε τὴν ὄψιν, οὔτε τὴν δύναμιν. 11 ἅτε γὰρ οὔποτε κατὰ τὸ αὐτὸ ἱσταμένων, ἀλλ' αἰεὶ ἀλλοιουμένων 12 ἔπειτα [e] καὶ ἔπειτα, ἀνόμοια ἐξ ἀνάγκης γίνεται καὶ τὰ ἀπὸ τούτων ἀποκρινόμενα. (C. IV. Chart.) 13 Ἀπόλλυται μὲν οὐδὲν ἁπάντων χρημάτων, 14 οὐδὲ γίνεται, ὅ, τι μὴ καὶ πρόσθεν ἦν. 15 ξυμμισγόμενα δὲ καὶ

6 eſt enim ab aqua fluiditas: 7 aqua autem ab igne ſiccitatem; 8 eſt enim in aqua ab igne *quiddam* ſiccum. 9 Ita vero cum ſe habeant, in multas & varias fórmas abeunt, & ſeminum & animalium, 10 nihil inter ſe ſimilium nec ſpecie nec poteſtate. 11 Quatenus enim nunquam in eodem *gradu ſ. ſtatu* conſiſtunt *aqua* & *ignis*, ſed ſemper mutantur 12 ſubinde ac ſubinde; diſſimilia neceſſario fiunt etiam, quae ab his excluduntur. 13 Perit quidem nihil rerum omnium, 14 neque naſcitur *quidquam*, quod non prius *jam* fuerit: 15 ſed per-

d Ad verbum, *ſeparantur a ſe invicem & ſecernuntur*: ſed planius putavimus, & ad intelligendum facilius verbum *abeunt*. Mox §. 12 reddidimus τὰ ἀποκρινόμενα, *quae excluduntur*, eadem cauſſa: illa enim *ſeparationis & ſecretionis* notio, verebamur, ne rem jam ſatis per ſe abſtruſam obſcuraret. Caeterum illud ἐς eſt ex quibusdam MSS. apud Foeſ. & Charter. it. Mack.

e Sic optima & pleraque exemplaria: alia alterum ἔπειτα omittunt: γίνεται etiam in quibusdam exemplis eſſe teſtatur Foeſius, pro vulgato γίνεσθαι, ac dedit γίνεται etiam Charterius. Quod autem non poſt ἀλλοιουμένων, ſed poſt ἔπειτα incidimus, ſententiae a nobis datum eſt, quam ſic clariorem fieri putabamus.

καὶ διακρινόμενα, ἀλλοιοῦται. [16] νομίζεται [f] δὲ παρὰ τῶν ἀνθρώπων, [17] τὸ μὲν ἐξ ἄδου [ff] ἐς φῶς αὐξηθὲν, γενέσθαι· [18] τὸ δὲ ἐκ τοῦ φάεος εἰς ἄδην μειωθὲν, ἀπολέσθαι· [19] ὀφ. οἷσι δὲ δεῖν [g] πιστεύεσθαι μᾶλλον, ἢ γνώμησιν. [20] ἐγὼ δὲ τάσι, νώμῃ ἐξη-

permixtione & diſcretione immutantur. 16 Conſuetudine autem hominum 17 naſci dicitur illud, quod ex ſtatu & claſſe viſum *(ob parvitatem vel alias cauſſas)* effugientium *tantum* auctum *eſt*, *ut* in lucem *&* *conſpectum veniat*: 18 quod autem ex luce *modo deſcripta* ad inviſibilitatem usque imminutum eſt, *dicunt* perire; 19 oculisque *ea in re* credendum potius, *ajunt*, quam ſententiis & *argumentis philoſophorum*. 20 At ego ratione & *argumentis ea* perſequor. 21 Animantia

f Νόμος, νομίζεσθαι, νομοθετεῖν ad loquendi illam ex *conſuetudine legem & normam* paſſim refert Hippocrates, v, g. mox 6, 10 it. 12,11, ac de nat. hum. ſ. 18, 3, 6 Linden. ἃ ἂν φήσω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, καὶ κατὰ νόμον καὶ κατὰ φύσιν κ. τ. λ. v. Foeſ. Oecon. h. v. De arte ſ. 1, 3, 4 νομοθετήματα, oppoſita βλαστήμασι, ſunt *impoſitiones nominum*. Sic apud Platonem in Cratylo p. 209, F Laemar. fruſtra ſolicitatur νομοθέτης, & ὀνομοθέτης ſubſtituitur, cum ſaepe ita & Plato & Hippocrates loquantur. Sic de ſententia Democriti νόμῳ γλυκὺ, καὶ νόμῳ πικρὸν κ. τ. λ. ἐτεῇ δὲ, h. e. ἀληθείᾳ, ἄτομα καὶ κενόν, V. Sext. Empir. adverſ. Log. 1, 135 & P. H. 1, 213. it. Galen. de Elem. 1. 2. Add. Diog. Laërt. 9, 45 & 72. Poſſunt haec prodeſſe ad lucem Hippocratis apud Cl. Bruckerum p. 1226.

ff Nimirum ἄδης (ſic Baſil. & congruit etymon atque ratio Ionica; non ᾅδης) hic vim & originem vocis ſervat, quaſi ἀΐδης, *inviſibilis*. Qui *orcum* ponunt interpretes, intelligi, niſi poſt interpretationem, non poſſunt. Caeterum hinc intelligitur, quid ſibi voluerit apud Laërtium Diogenem 8, 14 Pythagoras, cum ſe ἐξ ἀΐδεω παραγεγενῆσθαι ἐς ἀνθρώπους, dixit.

g Sic legendum pro vulgato δεῖ

ἐξηγέομαι. †.21 ζῶα γὰρ κἀκεῖνα, 22 καὶ τάδε. 23 καὶ οὔτε τὸ ζῶον ἀποθανεῖν οἷόν τε μὴ μετὰ πάντων· 24 καὶ γὰρ h ἀποθανεῖται. 25 οὔτε τὸ μὴ ὂν γενέσθαι, 26 μὴ ὄντος ὅθεν παραγενήσεται. 27 ἀλλ' αὔξεται πάντα καὶ μειοῦται ἐς τὸ μήκιστον καὶ ἐς τὸ ἐλάχιστον, τῶν γε δυνατῶν.

VI. (C. V. Chart.) Ὅ, τι δ' ἂν διαλέγωμαι γενέσθαι, καὶ τὸ ἀπολέσθαι, 2 τῶν πολλῶν εἵνεκεν ἑρμηνεύω. 3 ταῦτα δὲ καὶ ξυμ-

tia enim tum illa *quae non videntur*, 22 tum haec *in lucem prolata*: 23 neque fieri poteſt, ut pereat *unum* animal, non cum omnibus, *i. e. niſi una tota natura rerum pereat, vel igni ſuperante, vel aqua:* 24 quorſum enim moriatur? *i. e. quorſum morte abeat?* 25 neque id, quod non eſt, naſci *poteſt*, 26 cum non ſit, unde adeſſe poſſit. 27 Sed augentur omnia & minuuntur, ad maximum *usque incrementum*, & ad minimum *decrementum* eorum, quae eſſe poſſunt.

VI. Quid autem dicam *& intelligam verbis* naſci & interire, 2 multitudinis cauſſa interpretabor. 3 Eadem autem dico

δεῖ, jam Zwingerus vidit & alii interpretes, & probat contra omnia exemplaria Foeſius: & neceſſe eſt, niſi intra tria verba ſibi planiſſime contradicere ſcriptorem volumus.

† Heraclitica plane ſententia. V. Sext. Emp. contra Math. 7, 126 ubi inter alia, Κακοὶ μάρτυρες ἀνθρώποισιν ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα βαρβάρους ψυχὰς ἐχόντων.

h Interpretati ſumus ac ſi legatur κῆ. Vox Ionica, pro πῆ uſurpata Herodoto etiam, facile in καὶ abiit. Nihil nobis videbatur certius. Caeterum a vulgata jam diſceſſit Cornarius, qui vertit, *Etenim unde moriatur?* quaſi legatur καὶ γὰρ ὅθεν ἀποθανεῖται; idque annotaverat Foeſius; unde acceptum illud ὅθεν in contextum ſine animadverſione recepit Charterius, it. Mack. Praefert hoc κῆ Cl. Trillerus ſuae conjecturae εἰκῆ. Tale quid vidit etiam, qui in Cod. Caeſ. ap. Mack. dedit πῶ. Sed πῆ, quod idem eſt quod κῆ, jam volebat Cornar. apud Zuingerum.

ξυμμίσγεσθαι καὶ διακρίνεσθαι δηλῶ. [4] ἔχει δὲ ὧδε. [5] γενέσθαι καὶ ἀπολέσθαι τωὐτό· † [6] ξυμμιγῆναι καὶ διακριθῆναι τωὐτό. [7] γενέσθαι, ξυμμιγῆναι τωὐτό· [8] ἀπολέσθαι, μειωθῆναι, διακριθῆναι τωὐτό. [9] ἕκαστον πρὸς πάντα, καὶ πάντα πρὸς ἕκαστον τωὐτό. [10] ὁ νόμος γὰρ τῇ φύσει περὶ τούτων ἐναντίος. [11] χωρὶς δὲ πάντα καὶ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα ἄνω καὶ κάτω ἀμειβόμενα [i]. [12] ἡμέρη καὶ εὐφρόνη ἐπὶ τὸ μήκιστον καὶ ἐλάχιστον. [13] ὡς καὶ τῇ σελήνῃ τὸ μήκιστον

dico eſſe etiam miſceri & ſecerni. 4 *Res* vero ita habet. 5 Naſci & interire, *diverſa relatione & reſpectu*, idem *ſunt*: 6 commiſceri & ſecerni idem: 7 naſci, commiſceri idem: 8 interire, minui, ſecerni idem. 9 Unumquodque *ſingulatim* ad omnia, & omnia ad unumquodque *ſingulatim relata* idem *ſunt*. 10 Lex *& conſuetudo loquendi* naturae in hisce adverſatur. 11 Praeter haec autem divina omnia & humana ſurſum deorſum vices mutant. 12 *Verbi cauſa* dies & nox ad longiſſimum *ſpatium creſcunt per vices & minuuntur* ad breviſſimum: 13 Sicut

† Heraclitica et iſta. Vid. V. G, Sext. Empir. adv. Math. 9, 337. Praeſertim Pyrrh. 3, 230 & ibi Fabric.

i *ἀμειβόμενος* in omnibus MSS. invenit Foeſius, & Trillerus, ſicque editum etiam Baſileae, &c. nec aliter in Charteriana. Et blandiebatur nobis ea lectio, quod referri poſſe videretur ad illam loquendi legem, quae ſumma imis non nunquam permutat & miſcet. (Sic Cl. Trillerus conjecerat *ἀμείβομεν*, hoc ſenſu, niſi conſuetudo & norma loquendi obſtaret, nos omnia humana divinaque temere confunderemus): Sed deinde nimis videbatur manifeſtum, his verbis generalem quandam contineri propoſitionem, quae de naturae potius lege atque ordine, quam de loquendi conſuetudine, ageret, quam illa duplici via *ἄνω* & *κάτω* ſolebat indicare Heraclitus. Itaque Lindenianam lectionem, neſcio unde acceptam, ſervavimus. Et firmat illam ex MSS. Mack.

στον καὶ τὸ ἐλάχιστον. 14 πυρὸς ἔφοδος, καὶ ὕδατος. 15 ἥλιος ἐπὶ τὸ μακρότατον καὶ βραχύτατον. 16 πάλιν ταὐτὰ καὶ οὐ ταὐτά. 17 φάος ζηνὶ, σκότος ἅδῃ. 18 φάος ἅδῃ, σκότος ζηνὶ. 19 φοιτᾷ καὶ μετακινεῖται κεῖνα ὧδε, καὶ τάδε κεῖσε πάσην ὥρην, 20 διαπρησσόμενα κεῖνά τε τὰ τῶνδε, τὰ δὲ ταῦτα κείνων. 21 καί θ' ἃ μὲν πρήσσουσιν, οὐκ οἴδασιν· 22 ἃ δὲ πρήσσουσι, δοκέουσιν εἰδέναι, 23 καί θ' ἃ μὲν ὁρῶσι [1], οὐ γινώσκουσιν. 24 ἀλλ' ὅμως αὐτοῖσι πάντα γίνεται δι'

Sicut etiam lunae maximum est *lumen*, & minimum. 14 Ignis accessio *per vices contingit*, & aquae. 15 Sol ad longissimum *terminum a nobis recedit*, & *redit* ad brevissimum. 16 Rursus eadem *diverso tempore & respectu*, & non eadem *sunt*: 17 *Exempli causa*, *nomen* lux *interdum idem est quod* Jupiter, *utrumque autem notat statum eorum*, *quae sensu nostro possunt percipi*; tenebrae *idem quod* Hades, *vel Orcus*: *utroque autem nomine signatur conditio eorum*, *quae nondum vel non amplius in sensus nostros incurrunt*: 18 *interdum vero permutatis vicibus* lux cum Hade, tenebrae cum Jove *conveniunt*, *h. e. ortus unius alterius est interitus & v. v.* 19 Commeant & translocantur illa huc, & haec illuc omni tempore, 20 ac peragunt illa horum, haec illorum *munia*: 21 & quae faciunt non norunt, *quippe quae naturae necessitate agant*, *non consilio*; 22 quae autem faciunt videnter scire, *tanto ordine*, *consensu*, *constantia*, *ad finem aguntur omnia*: 23 & quae vident, *corpora quaedam*, non *tamen* cognoscunt; 24 Sed tamen ab illis fiunt omnia

1 Ut sol, qui πάντ' ἐφορᾷ καὶ πάντ' ἐπακούει, ut ipsum θερμὸν Hippocratis, quod περὶ ἀρχῶν 9, 1, 14 Lind. δοκέει νοέειν πάντα καὶ ὁρῆν καὶ ἀκούειν, καὶ εἰδέναι πάντα κ. τ. λ. Ceterum ex Heraclito affert hoc Plutarch. de Iside & Osir. p. 370, D. Ἥλιον μὴ ὑπερβήσεσθαι τοὺς προσήκοντας ὅρους.

δὶ ἀνάγκην † θείην, [25] καὶ ἃ βούλονται, καὶ ἃ μὴ βούλονται. [26] φοιτεόντων δ' ἐκείνων ὧδε, τῶν δέ τε κεῖσε, συμμισγομένων πρὸς ἄλληλα, τὴν πεπρωμένην μοίρην ἕκαστον ἐκπληροῖ. καὶ ἐπὶ τὸ μέζον, καὶ ἐπὶ τὸ μεῖον.

VII. Φθορὴ δὲ πᾶσιν ἀπ' ἀλλήλων, τῷ μείζονι ἀπὸ τοῦ μείονος, καὶ τῷ μείονι ἀπὸ τοῦ μέζονος [m]. [2] αὐξάνεται καὶ τὸ μέζον ἀπὸ τοῦ ἐλάσσονος. [3] τὰ δ' ἄλλα πάντα καὶ ψυχὴ ἀνθρώπου [4] καὶ σῶμα, ὁκοῖον ἡ ψυχὴ, διακοσμέεται. [5] ἐσέρπει δὲ ἐς ἄνθρωπον, μέρεα μερέων ὅλα ὅλων ἔχουσα [n] σύγκρησιν πυρὸς καὶ ὕδα-

omnia necessitate divina, *ultra hominum captum & vim constituta,* 25 tum quae volunt *efficere, ea quae rationabilia sunt,* tum quae non volunt, *sive homines, sive ea quae bruta sunt, & omni adeo voluntate destituta.* 26 Dum vero illa huc, & haec illuc commeant, sibique invicem permiscentur, decretam sibi sortem unumquodque implet, tum *augescendo* in majus, tum in minus *relabendo.*

VII. Corruptio autem omnibus a se invicem *imminet,* majori a minore, & minori a majore. 2 Augetur etiam majus a minore. 3 Tum reliqua omnia, tum etiam anima hominis, 4 & corpus non minus quam anima ornatur *eodem modo quo dictum est, atque instruitur.* 5 *Ea autem anima* irrepit per

† Est etiam quaedam ἀνάγκη ἀνθρωπίνη, s. τέχνη hoc libro c. 1, 12 & 2, 5. conf. c. 21, 5.

m. Varro apud Non. 2, 98

Natura humanis omnia sunt paria:
Qui pote plus urget: piscis ut saepe minutos
Magnu' comest, ut avis enecat accipiter.

Virgil. Ecl. 1, 63

Torva leaena lupum sequitur, lupus ipse capellam.
Florentem cytisum sequitur lasciva capella.

n Omnes quod constet, legunt ἔχοντα. Et possit aliquis addictus

ὕδατος, [6] τὰ μὲν ληψόμενα, τὰ δὲ δώσοντα. [7] καὶ τὰ μὲν λαμβάνοντα πλεῖον ποιέει, τὰ δὲ διδόντα μεῖον. [8] πρίουσιν ἄνθρωποι ξύλον· ὁ μὲν ἕλκει, ὁ δὲ ὠθέει· τὸ δ' αὐτὸ † τοῦτο ποιέουσι, μεῖον δὲ ποιέοντες πλεῖον ποιέουσι. [9] τὸ δ' αὐτὸ καὶ φύσις ἀνθρώπου. [10] τὸ μὲν ὠθέει, τὸ δὲ ἕλκει· [11] τὸ μὲν δίδωσι, τὸ δὲ λαμβάνει· [12] καὶ τῷ μὲν δίδωσι, τοῦ δὲ λαμβάνει. [13] καὶ τῷ μὲν δίδωσι τοσούτῳ πλεῖον, τοῦ δὲ λαμβάνει τοσούτῳ μεῖον. [14] χώρην δὲ ἕκαστον φυλάσσει τὴν ἑωυτοῦ. [15] καὶ τὰ μὲν ἐπὶ τὸ μεῖον ἰόντα †*, διακρίνεται εἰς τὴν ἐλάσ-

per aërem spiritu haustum, forte etiam per esculenta vel poculenta, vel quocunque modo latenti, in hominem, *qui pater futurus est vel mater,* partes partium totarum totas jam habens, & temperamentum ignis & aquae; 6 alias *partes, inquam,* assumturas *aliquid,* alias vero daturas: 7 & eae quae assumunt, augent *corpus,* quae vero dant, minuunt. 8 *Hoc similitudine illustrari potest.* Serra secant lignum homines: trahit alter alter trudit, unam eandemque rem *ambo* agunt, & dum minuunt *lignum, abradendis ramentis* augent *partes, & perfectius aliquid producunt.* 9 Idem vero etiam *agit* natura hominum, 10 aliud trudit, trahit aliud; 11 alterum dat, alterum accipit; 12 & alteri dat, ab altero accipit; 13 & huic dat tanto plus, ab hoc tanto minus accipit: 14 regionem autem unumquodque servat suam. 15 Atque ea quidem, quae in decre-

dictus vehementer singulis literis & nimium, ut nos interpretamur, cautus, dicere, μέρεα esse nominativum, & totum locum ita construendum, ἐσέρπει μέρεα ἔχοντα σύγκρησιν, *irrepunt partes, temperaturam habentes.* Sed cum mox § f. 18, ac deinde c. 8, 8 & 12, itemque c. 18, 1 hujus libri, ipsa anima & *partes suas habere,* & σύγκρησιν habere dicatur; cum porro facile admodum ἔχουσα mutari vel casu vel consilio potuerit in ἔχοντα, a quo in scriptura antiqua parum admodum distat: sine fraude, speramus, fuerit tantilla mutatione sibi conciliare scriptorem, more antiquissimorum quorumvis, iisdem eadem verbis plus semel referentem.

† Quidam Mss. teste Cl. Trillero it. Mackio, τοιοῦτο δὲ.

†* Conf. c. 20, 18.

ἐλάσσονα χώρην. 16 τὰ δὲ ἐπὶ τὸ μέζον πορευόμενα, συμμισγόμενα ἐξαλλάσσει ἐς τὴν μείζω τάξιν. 17 τὰ δὲ ξεῖνα, μὴ ὁμότροπα, ὠθέεται ἐκ χώρης ἀλλοτρίης. 18 ἑκάστω * δὲ ψυχὴ μέζω καὶ ἐλάσσω ἔχουσα περιφοιτᾷ τὰ μόρια τὰ ἑωυτῆς, 19 οὐ προσθέσιος οὐδὲ ἀφαιρέσιος δεομένη ° τῶν μερέων, 20 κατὰ δὲ αὔξησιν καὶ μείωσιν τῶν ὑπαρχόντων δεομένη. 21 χώρη p δὲ ἕκαστα διαπρήσσεται, ἐς ἥν τινα εἰσέλθη, καὶ δέξηται τὰ προσπίπτοντα. 22 ου γὰρ δύναται τὸ μὴ ὁμότροπον ἐν τοῖσιν ἀσυμφόροισι χωρίοισιν ἐμμένειν. 23 πλανᾶται μὲν γὰρ ἀγνο-

crescendo sunt, abeunt in minorem locum, 16 quae vero augentur, commista *aliis* transeunt in ordinem majorem. 17 Peregrina autem, quae non sunt ejusdem modi, regione aliena extruduntur. 18 Uniuscujusque autem anima, minora pariter & majora sua membra habens, oberrat *in illo Hade vel ordine fugientium sensus nostros minutiarum*, 19 non additione aut ablatione indigens partium *integrarum*, 20 opus autem habens praesentibus, *h. e. iis quas jam habet*, quatenus crescant & minuantur. 21 Locus autem efficit omnia, in quem ingressa fuerit talis anima, & *in quo* recipiat ea, quae *eodem* deferuntur: 22 neque enim potest quod non est ejusdem generis, in locis non convenientibus durare: 23 *talia* ergo oberrant *ob minutias*

* Ἑκάστω ut infra c. XI, 17 ξηρῶ καὶ ὑγρῶ aut Genitivi sunt, quales Doribus frequentantur, aut Datiui attributionis, per ω scribendi: nisi placeat hic ἑκάστοτε, quod ex MS. laudat Mack.

o Vertimus ac legimus δεομένη, scil. ἡ ψυχή, vt statim sequitur: & sic post Cornar. Foesius. Possit quidem vulgatum δεομένων esse genitivus absolutus conjunctus cum μερέων, h. m. *Membra non opus habent aliorum membrorum additione, vel ablatione praesentium.* Sed repugnat sequens δεομένη, quod hic etiam ex MS. notat Mack.

p Si locum sibi parare possent ipsae ψυχαὶ, nulla frustra oberraret, sed suam ipsa sibi μοῖραν faceret. Verum hoc agit ipsum auctor, ut ostendat fortunas horum erronum in eo agi, ut locum nanciscan-

ἀγνοούμενα. [24] ξυμμισγόμενα [q] δὲ ἀλλήλοισι, συγγινώσκεται. [25] προσίζει γὰρ τὸ σύμφορον τῷ συμφόρῳ. [26] τὸ δὲ ἀσύμφορον πολεμεῖ καὶ μάχεται καὶ διαλλάσσει ἀπ' ἀλλήλων.

VIII. Διὰ τοῦτο ἀνθρώπου ψυχὴ ἐν ἀνθρώπῳ αὔξάνεται, [2] ἐν ἄλλῳ δὲ οὐδενί· [3] καὶ τῶν ἄλλων ζώων τῶν μεγάλων, ὡσαύτως. [4] ὁκόσα δὲ ἄλλως, ἀπ' ἀλλήλων ὑπὸ βίης ἀποκρίνεται. [5] περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων ζώων ἐάσω· [6] περὶ δὲ ἀνθρώπου δηλώσω. (C. VI. Chart.) [7] Ἐσέρπει δὲ ἐς ἄνθρωπον ψυχὴ, [8] πυρὸς καὶ ὕδατος

tias suas ignorata, *& nullum sensum ferientia*: 24 *& tum demum*, quum *sui similibus* commiscentur invicem, una cognoscuntur, *& in lucem prodeunt*. 25 Assidet enim simili simile; 26 dissimile autem adversatur, & pugnat, & discedit a se invicem.

VIII. Propterea hominum anima in homine crescit, 2 in alio vero nullo; & reliquorum animalium majorum *anima* similiter. 4 Quaecunque vero aliter *conjunguntur*, *quaecunque animae in locum alienum incidunt*, *cum coalescere non possint*, vi *ac necessario inde* secernuntur. 5 Ac de aliis quidem animalibus omittam *dicere*: 6 de homine vero *quid sentiam*, declarabo. 7 Irrepit autem, *ut modo dixi*, *(& dicetur* c. 18, 1*)* *nemine animadvertente nisi ex eventu & effectu*, *in hominem utriusque sexus* anima, *qualem jam ante descripsi*, 8 ignis & aquae

cifcantur ac nidum, qui accipiat eos, qui augescendi facultatem concedat, verbo matricem commodam sive vterum. Itaque non diu haesitavimus, caudam hujus vocabuli non necessariam & molestam resecare, ac pro χώρην legere χώρῃ. Probat Trillerus & praefert etiam alteri lectioni χώρην ἐν ἑκάστῳ.

q Vide c. 22, 16 Εἴ τις ἀπιστέη ψυχὴν μὴ προσμίσγεσθαι ψυχῇ, ἄφρων ἐστί. Ceterum MS. apud Cl. Mackium, συγγινόμενα δὲ ἀλλήλοισι, γινώσκει πρὸς ἃ προσίζει κ.τ.λ.

δατος ξύγκρησιν ἔχουσα, 9 μοῖραν σώματος ἀνθρώπου. 10 ταῦτα δὲ τὰ θήλεα καὶ ἄρσενα καὶ πολλὰ καὶ παντοῖα τρέφεται. 11 τρέφεται δὲ καὶ αὔξεται διαίτῃ τῇ περὶ τὸν ἄνθρωπον. 12 ἀνάγκη δὲ τὰ μέρεα ἔχειν πάντα τὰ εἰσιόντα. 13 ὅυ τινος γὰρ μὴ ἐνείη μοῖρα ἐξ ἀρχῆς, οὐκ ἂν αὐξηθέιη, οὔτε πολλῆς ἐπιούσης τροφῆς, οὔτε ὀλίγης. 14 οὐ γὰρ ἔχει τὸ προσαυξόμενον. 15 ἔχον δὲ πάντα αὔξεται ἐν χώρῃ τῇ ἑωυτοῦ ἕκαστον, 16 τροφῆς ἐπιούσης ἀπὸ ὕδατος ξηροῦ, καὶ πυρὸς ὑγροῦ. τὰ μὲν, ἔισω βιαζόμενα, τὰ δὲ, ἔξω.

IX.

quae temperamentum *commiſtionem & quaſi contemperationem* habens, 9 ſortem *autem* corporis humani, *i. e. eam naturam & conformationem, ut corpus inde humanum, euolutione partium jam praeſentium formari poſſit: vel etiam, cui fato hoc attributum ſit, ut humanum hoc corpus ſubeat* (vid. cap. 9, 11) 10 Haec, *quae modo animas vocavi, animalia*, (conf. ad 19, 8) feminina & maſculina, *ſexus illud diſcrimen demum in humano corpore nacta*, tum multa, tum varia, aluntur *in corpore humano.* 11 aluntur vero & creſcunt pro ratione victus, quo homo ipſe, *cujus ſunt illi hoſpites*, utitur. 12 Neceſſe autem eſt, ut ſub ingreſſum membra *ſua jam* omnia habeant, 13 cujus enim *partis* ſors, *i. e. prima ſtamina, natura & conformatio* (ut ſ. 12) non ab initio *ſtatim* adfuerit, ea *pars* creſcere non poteſt, neque multo accedente alimento, neque pauco: 14 neque enim habet id ipſum, quod augeri *alimento accedente* poſſit. 15 Quod vero *animalculum* habet omnes partes *ſuas, illud* augetur in loco quodque ſuo, 16 accedente alimento ab aqua ſicca, *cui denſitatem aliquam conciliet ignis*, (*vid.* c. 5, 5) & ab igni *aquae admiſtione* fluido: cum alia, *nimirum alimenti particulae* verſus interiora impetum faciant, alia vero, *nempe ipſa exteriora parvorum homunculorum*, extrorſum *tendant*, vel *diſtendantur.*

IX. Ὥσπερ οἱ τέκτονες τὸ ξύλον πρίουσι, καὶ ὁ μὲν ἕλκει, ὁ δὲ ὠθέει, τὸ αὐτὸ ποιέοντες, κάτω δὲ πιέζων τὸν ἄνω ἕλκει †. οὐ γὰρ ἂν παραδέχοιτο κάτω ἰέναι. [2] ἢν δὲ βιάζωνται, παντὸς ἁμαρτήσονται. [3] τοιοῦτον τροφὴ ἀνθρώπου. τὸ μὲν ἕλκει, τὸ δὲ ὠθέει. [4] ἔισω δὲ βιαζόμενον ἔξω ἕρπει. [5] ἢν δὲ βιῆται παρὰ καιρὸν, παντὸς ἀποτεύξεται. [6] χρόνον δὲ τοσοῦτον ἕκαστα τὴν αὐτὴν ἔχει τάξιν, [7] ἄχρι μηκέτι δέχηται ἡ χώρη, [8] μηδὲ τροφὴν ἱκανὴν ἔχῃ ἐς τὸ μήκιστον τῶν ὑδάτων. [9] ἔπειτ' ἐναμείβει ἐς τὴν ἔξω χώρην, θήλεα καὶ ἄρσενα. [10] τὸν αὐτὸν τρόπον ὑπὸ βίης καὶ ἀνάγκης διωκόμενα. [11] ὁκόσα δ' ἂν ἐμπλή-

IX. *Per actus, qui contrarii videntur, ad eundem finem & effectum veniri, hoc exemplo patet.* Nempe ſicut ſabri duo ſerra lignum ſecant, eorumque alter trahit *ſerram*, alter vero impellit, idem *opus* facientes; deorſum vero premens illum, qui ſuperiori loco *ſtat*, trahit; nec enim aliter contingeret, ut deſcendat *ſerra*: 2 ſi vero vim faciant, *nec alter concedat alteri*, ab omni *fine ſuo* aberrent, neque perficiant, quod volunt: 3 talis eſt nutritio hominis. Unum trahit, alterum impellit, 4 dum verſus interiora facit impetum, *quidquid cibi cujuscunque cauſa adſumitur*, repit verſus exteriora, *ex ipſa naturali machinae velut hydraulicae conſtructione, coctus jam & paratus ſanguis.* 5 Si vero importune vim faciat, omni *conatu* excidet. 6 Tempore autem tanto ſuum quidque ordinem ſervat, 7 donec locus non amplius capiat, 8 neque cibum ſufficientem aquarum noviſſimo tempore habeat: 9 tum *enim* mutato loco in regionem exteriorem eunt tum feminini, tum maſculini generis *animae vel animalcula, quae diſcrimen ſexus in ſpermaticis organis nacta ſunt* (c. 8, 10.) 10 eodem modo a vi quadam & neceſſitate naturali *expulſa.* 11 Quae-

† Sic legendum iam ex M. R. Monuit Foeſius. Servavit tamen ineptum ἕρπει Charteriana. Melius Mack. ἕλκει.

πλήσῃ τὴν πεπρωμένην μοίρην, ταῦτα διακρίνεται πρῶτα, καὶ ἅμα συμμίσγεται. 12 ἕκαστον μὲν γὰρ διακρίνεται, 13 πάντα δὲ ταῦτα ξυμμίσγεται. 14 χώρην δὲ ἀμείψαντα καὶ τυχόντα ἁρμονίης [r] ὀρθῶς ἐχού-

Quaecunque autem decretam ſibi fato ſortem impleverint, ea primo *in coitu ab utroque conjugum* excernuntur, & ſimul *inter ſe harmoniam nacta* commiſcentur: 12 ſingula enim excernuntur, 13 commiſcentur vero *haec quae dixi*, *& qua lege dixi*, omnia. 14 Mutato autem loco, vbi nacta ſunt *bina animal-*

r Primo, quid haec ſibi velint apud Muſicos, videndum, deinde qua ratione ad generationis negotium auctor ea transtulerit. *Harmonia* igitur hic etiam ſenſu muſico fuerit *ſeries modulata*, ut definit Meibom. ad Euclid. Introd. harmon. p. 42, qui etiam obſervat, antiquiſſimis Muſicis idem ſignificaſſe quod διαπασῶν, quae nunc eſt *octava*. Haec harmonia tres habet conſonantias. Eſt autem conſonantia vel συμφωνία ap. Euclidem l. c. p. 8 κρᾶσις δύο φθόγγων, ὀξυτέρȣ καὶ βαρυτέρȣ. Tres illae conſonantiae ſive συμφωνίαι inſunt v. g. in hac octava c, e, g, c. Eſt enim hic quae *tertia* vocatur, verbi cauſſa c, e, it. e, g: eſt quinta c, g: eſt ipſa etjam octava c, c. Inter quatuor igitur tonos tria genera praecipua & ſuaviſſima conſonantiarum. Huic harmoniae tonorum reſpondere volebant convenientiam & proportionem primarum quatuor qualitatum, *calidi*, *frigidi*, *humidi*, *ſicci*. vid. c. 5, 1 ſq. c. 11, 23. Add. de nat. hominis c. 4, 4 vbi diſerte, Εἰ μὴ τὸ θερμὸν τῷ ψυχρῷ, καὶ τὸ ξηρὸν τῷ ὑγρῷ μετρίως πρὸς ἄλληλα ἕξει καὶ ἴσως, ἀλλὰ θάτερον θατέρȣ πȣλὺ προέξει, καὶ τὸ ἰσχυρότερον τȣ̃ ἀσθενεστέρȣ, ἡ γένεσις ȣ̓κ ἂν γένοιτο. Hanc itaque harum qualitatum harmoniam, & modulatam quaſi, temperatamque ſeriem poſtulat auctor noſter inter ψυχὰς, hinc a viro hinc a femina excretas, intercedere, ſi illae ad vitalem conceptum uniri debeant. Si eveniat, ut in illo amatorio conflictu excreti utrinque exercitus ψυχῶν in ſe incurrant, fato adverſariae, in quibus utrisque eadem ſit quatuor qualitatum per tres ſymphonias harmonia

ἐχούσης συμφωνίας τρεῖς, 15 ξυλλήβδην διεξιὼν f διὰ πασέων, ζώει καὶ αὔξεται τοῖσιν αὐτοῖσιν, οἷσι καὶ πρόσθεν. 16 ἢν δὲ μὴ τύχῃ τῆς ἁρμονίης, μηδὲ ξύμφωνα βαρέα τοῖσιν ὀξέσι γένηται, ἡ πρώτη συμφωνίη t (διαφθείρεται.) 17 ἢν δὲ δευτέρη γένεσις ἡ τὸ διὰ παντὸς

nimalcula, *f. binae animae*, modulatam feriem f. harmoniam, fuas fibi tres confonantias recte habentem, 15 ut breviter comprehendam, diapafon *harmoniam* vbi nacta funt, vivunt & aluntur iisdem rebus, quibus ante *illam excretionem & conjunctionem* alebantur: 16 fi vero modulatam illam feriem non confequantur *animalcula*, neque gravia acutis confonent, prima *illa generatio*, *vel conatus certe* inutilis fuerit. 17 Si vero

monia, ut fi in duobus inftrumentis aequaliter tenfis impellas fimul c, e, g, c̄ : ilicet, non jam pugnant, non fe deftruunt mutuo, fed uniuntur, ex binis ψυχαῖς una fit, ut in perfecte confonantibus ejusdem generis inftrumentis unus modo fonus confentiens auditur. Haec harmonia, nifi vehementer fallimur, eft *tetractys Pythagorica*. Haec *tetractys* eft παγὰ ἀεννάω φύσεος, fons vitae animarum, haec perpetuat naturam humanam, & nova quotidie fupplementa illi fcribit. Ὁ παραδοὺς τᾶ ἁμετέρα ψυχᾶ τετρακτὺν eft fupremus ipfe Deus, fati, τῆς μοίρας arbiter, per quem juratur in carmine Pythagoreorum.

f Sic eft in libris, etiam Charter. διεξίοντα ex conjectura affumtum videtur a Lindenio. Sed nihil opus eft. Mack. ex Imp. Corn. διεξιέσας, & reddit, *comprehenfim per omnia penetrantes*.

t Locus fane vel corruptus, vel mihi certe obfcuriffimus, quem emendare conati funt viri docti, inferto praeter MSStorum, quantum conftat, auctoritatem, verbo διαφθείρεται, vel ἀπόλλυται, quod ita transferunt, *primus concentus perit*: quod quidem parum huc convenire nobis videbatur. Quid enim? *Si non contingat duabus ψυχαῖς concentus, perit concentus?* Hoc non concoquo. Si licet in re tantis involuta tenebris hariolari, ita nobis videbatur. Cum ftatim memoretur δευτέρη γένεσις, etiam πρώ-

τός [v] , ἑνὸς ἀπογενομένου, πᾶς ὁ τόνος μάταιος. [18] οὐ γὰρ ἂν προσαέισειεν. [19] ἀλλ' ἀμείβει ἐκ τοῦ μέζονος εἰς τὸ μεῖον, πρὸ μοίρης. [20] διότι οὐ γινώσκουσιν ὅ, τι ποιέουσιν.

X.

ro secunda sit generatio in ratione diapason, uno tono minus, tonus omnis vanus est. 18 neque enim *illi* accinat *alius*, 19 sed transit *animalculum ita excretum*, a majori *&* *auctiori corpusculo*, *quod nactum fuerat in vasis spermaticis*, ad minus, *dissipandis alimentis quae adhuc adsumserat*, ante *quam* sortem, *&* *attributam fato conditionem justi hominis complere queat*, 20 propterea quod nesciunt, quod agant, *vel ipsae*

animae

πρώτη intelligenda ex proximo γένεσις. συμφωνίη autem corruptum ex ἀσύμφορος εἴη, ea sententia, quam paraphrasi expressimus. Ἀσύμφορα mox 11, 22 sunt, quae cum maris natura conciliari, atque adeo in mari vivere vel durare non possunt. Fuerit igitur ἀσύμφορος γένεσις, conatus generationis inutilis, quia conciliari & consistere non possunt illa, quorum conjunctione ea perfici debebat. Cl. Trillerus suspicatur legendum ὀρθῶς ἐχούσης συμφωνίας τρεῖς, ξυλλήβδην δὶ ἕξ, ἤγουν διὰ πασέων. Nempe Censor. 10 & 13 liquido affirmat διάστημα διὰ πασῶν esse sex tonorum: cui non obest subtilitas Euclidea, qua demonstravit, Sect. Canon. Theor. 14 Διὰ πασῶν esse minus sex tonis. Ait, se copiose rem declarasse, quod exspectamus. Idem mox s. 16 ita restituit, ἡ πρώτη ἀσυμφωνίη ἦν τῆς δευτέρης γένεσις, ἡ δὲ τῆς διὰ παντός, ut discrepantia prima secundam effecisse dicatur, secunda tertiam. Declaraturus est haud dubie sententiam suam pluribus: modo faveat fortuna magnis ausis. Conveniunt vero viri illustris cogitata pulchre etiam ad nostras rationes: licet illa plane adoptare nondum audeamus quantum ad appellationem δὶ ἕξ.

v Non dubitamus, quin διὰ παντὸς sit h. l. idem, quod διὰ πασῶν. Potest enim intelligi διὰ παντὸς διαστήματος, ut in altero διὰ πασῶν χορδῶν. Nimirum non συμφωνία est, sed διαφωνία potius & ἀμιξία φθόγγων in διὰ πασῶν uno tono minus, v. g. inter c & h &c. Sic Euclides introd. harmon.

 p. 8

X. (C. VII. Chart.) Ἀρσένων μὲν οὖν καὶ θηλείων διότι ἑκάτερα γίνεται, προϊόντι τῷ λόγῳ δηλώσω. 2 τούτων δὲ ὁκότερον ἢν τύχῃ τῆς ἁρμονίης ὑγρὸν ἐὸν, κινέεται ὑπὸ τοῦ πυρὸς, 3 κινεόμενον δὲ ζωπυρέεται, 4 καὶ προσάγεται τὴν τροφὴν ἀπὸ τῶν ἐσιόντων ἐς τὴν γυναῖκα σιτίων καὶ πνεύματος. 5 τὰ μὲν πρῶτα πάντῃ ὁμοίως ἕως ἄρτι ἀραιόν ἐστιν 6 ὑπὸ[x] δὲ τῆς κινήσιος καὶ τοῦ πυρὸς ξηραίνεται καὶ στερεοῦται. 7 στερεούμενον δὲ πυκνοῦται πέριξ. 8 καὶ τὸ πῦρ ἐγκλειόμενον οὐκ ἔτι τὴν τροφὴν ἱκανὴν ἔχει ἐπάγεσθαι. 9 οὐδὲ τὸ πνεῦ-

μα

animae, *vel qui tales animas nonnunquam temere ex se excernunt*, *homines perdunt*, *fata intercipiunt.*

X. Masculorum & femellarum cur alterutrum nascatur, procedente sermone declarabo. 2 Horum vero alterutrum si modulatam illam seriem *in coitu parentum* nanciscatur, humidum cum sit, movetur ab igne, 3 motum vero *velut fomes flatu* accenditur, 4 & nutritionem adsumit ab intrantibus in mulierem alimentis & spiritu. 5 Prima igitur *talis iam embryonis* vtique similiter *fiunt in locis muliebribus*, *atque fiebant cum separatae essent in utroque parente animae*, donec adhuc rarum sit, *quod conceptum est.* 6 A motu vero & igni siccatur, & soliditatem *paullatim* accipit. 7 Sic consolidatum condensatur undique in ambitu, 8 inclususque ignis non jam habet, unde alimentum sufficiens sibi admoveat: 9 neque *quae ignis inclusi natura est*, spiritum expellit, propter densitatem

ejus,

p. 8 extr. ἀσύνθετα διαστήματα ait, τὰ ὑπὸ τῶν ἑξῆς φθόγγων περιεχόμενα. Adde quae deinde proferemus ex c. 15, 1. Sic διὰ πάντων legendum puto apud Lucian. Adv. Indoct. T. 3 p. 116, 7.

[x] Quae hic de formatione foetus a calido philosophatur auctor, ea conveniunt cum his, quae in libris περὶ γονῆς & περὶ φύσιος παιδίου sub Hippocratis nomine leguntur.

μα ἐξωθέει, διὰ τὴν πυκνότηλα τοῦ περιέχοντος. 10 ἀναλίσκει γὰρ τὸ ὑπάρχον ὑγρὸν ἔισω. 11 τὰ μὲν ὖυν στερεὰ τὴν φύσιν ἐν τῷ ξυνεστηκότι καὶ ξηρῷ, ὀυκ ἀναλίσκεται τῷ πυρὶ ἐς τὴν τροφὴν, 12 ἀλλ' ἐγκρατέα γίνεται, καὶ ξυνίσταται τοῦ ὑγροῦ ἐκλείποντος, 13 ἅπερ ὀστέα καὶ νεῦρα ἐπονομάζεται. 14 τὸ δὲ πῦρ ἐκ τοῦ συμμιγέντος κινουμένου τοῦ ὑγροῦ, διακοσμέεται τὸ σῶμα κατὰ φύσιν, διὰ τοιήνδε ἀνάγκην. 15 διὰ [z] μὲν τὸ στερεὸν καὶ ξηρὸν οὐ δύναται τὰς διεξόδους χρονίας ποιέεσθαι, διότι ὀυκ ἔχει τροφὴν. 16 διὰ δὲ τῶν ὑγρῶν καὶ μαλακῶν δύναται. 17 ταῦτα γὰρ ἐστὶν αὐτῷ τροφὴ. 18 ἔνι δὲ καὶ ἐν τούτοισι ξηρότης ὀυκ ἀναλισκομένη ὑπὸ τοῦ πυρὸς. 19 ταῦτα δὲ ξυνίσταται πρὸς ἄλληλα.

XI.

ejus, quod illum *ambit & continet.* 10 Consumit enim quod intus est humidum. 11 Quae igitur solida sunt natura *sua* in consistente *iam* & sicco *corpore*, non consumuntur ab igne in nutritionem, 12 sed valida fiunt & consistunt, humido deficiente, 13 quae quidem ossa & nervi vocantur. 14 At ignis ex admisto motoque humido, exornat *instruitque* corpus naturaliter, per talem necessitatem, *sive mechanicam rationem.* 15 Per solidum enim & siccum non potest transitus longos facere, quia nutrimentum non habet: 16 per humida autem & mollia potest; 17 haec quippe alimentum illi sunt. 18 Inest autem in his quoque aridum quiddam non consumtum ab igne. 19 Ista autem inter se consistunt *& continentur.*

XI.

z Non mutat plane vim suam ἡ διὰ cum accusandi casu hic usurpata. Neque enim solum medium hic indicatur, sed caussa etiam. Ponit enim haec philosophia, in humido inesse nutrimentum ignis commodius, quam in sicco & solido.

XI. Τὸ μὲν οὖν ἐσωτάτω καταφραχθὲν πῦρ [a] καὶ πλεῖςον ἐςὶ. καὶ μεγίςην τὴν ἔξοδον ἐποιήσατο. [2] πλεῖστον γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθα ἐνῆν, [3] ὅπερ κοιλίη καλέεται. [4] καὶ ἐξέπεσεν ἐντεῦθεν, ἐπεὶ οὐκ ἔχει τροφὴν, ἔξω, καὶ ἐποιήσατο, [[5] πλεῖστον [b] γὰρ τὸ ὑγρὸν ἐνταῦθα ἐνῆν] [6] καὶ τροφῆς ἐπαγωγὴν καὶ διάπεψιν. [7] τὸ δὲ ἀποκλεισθὲν εἰς ἄλλο σῶμα, περιόδους [c] ἐποιήσατο τρισσάς. [8] ὅπερ ἦν ὑγρό-

XI. In intimo igitur receſſu conſeptus ignis & copioſiſſimus eſt, & maximum ſibi exitum *& commeatum* parare ſolet, 2 (plurimum enim hic humidum ineſt;) 3 quae alvus vocatur. 4 Et elabi hinc ſolet, cum alimentum non habeat, extra, & ſibi machinatur 6 & adſumtionem cibi, & concoctionem, *ſ. adſumendi, & concoquendi inſtrumenta.* 7 Qui autem ignis in reliquum corpus diſcluſus eſt, circuitus facit ternos. 8 Quod humidiſſimum erat ignis, in illis locis *circuitus facit,*

a Quae hic de igne architecto ſui corporis breviter commemorantur, ea multo copioſius explicata leguntur, in libro περὶ ἀρχῶν ſ. σαρκῶν a principio inde, item que in illo περὶ φύσιος παιδός.

b Omiſimus haec verba in paraphraſi, quod intempeſtive ex ſuperioribus hic repetita putamus, cui rei occaſionem dedit verbum ἐποιήσατο hic recurrens, quod reduxit librarium ad praecedentia. Is deinde, ne librum litura deformaret, vel plane reliquit verba praeter rem repetita, nullo erroris ſui facto indicio, vel tenuiſſimis punctis ſubnotavit, quae deinde vel evanuerunt, vel certe deſcriptores novos fefellere: quale quid in Quinctiliano aliquoties factum animadvertimus, & paſſim obſervatum ab aliis. Importuna quidem eſſe, & totam turbare ſententiam, attentos lectores vix, poſtquam ſemel animadverſum eſt, fallet. Omiſit haec verba etiam Cl. Mackius, qui ita legit e Cod. MS. καὶ ἐποιήσατο τȣ͂ πνεύματος διεξόδȣς, καὶ τροφῆς κ. τ. λ.

c Ternos hic circuitus interpretari aliquis poſſet de arteriis, venis, nervis. Vid. mox ſ. 31 ſq. Sic conjunguntur iſta tria apud Laërt. 8, 31 ubi Pythagoras docet, δεσμὰ εἶναι τῆς

ὑγρότατον † τοῦ πυρὸς, ἐν τούτοισι τοῖσι χωρίοισιν, 9 αἵτινες φλέβες καλέονται κοῖλαι. 10 ἐς δὲ τὰ μέσα τούτων, τὸ ὑπολειπόμενον τοῦ ὕδατος ξυνιστάμενον πήγνυται, 11 ὅπερ καλέεται σάρκες. 12 ἑνὶ δὲ λόγῳ, πάντα διεκοσμήσατο κατὰ τρόπον αὐτὸ ἑωυτῷ τὰ ἐν σώματι τὸ πῦρ, 13 ἀπομίμησιν τοῦ ὅλου, 14 μικρὰ πρὸς μεγάλα, 15 καὶ μεγάλα πρὸς μικρά. 16 κοιλίην μὲν τὴν μεγίστην, 17 ξηρῷ * καὶ ὑγρῷ ταμεῖον, 18 δοῦναι πᾶσι, 19 καὶ λαβεῖν παρὰ πάντων, 20 θαλάσσης δύναμιν 21 ζώων ἐντρόφων ** τροφὸν, 22 ἀσυμφόρων δὲ φθορόν. 23 περὶ δὲ ταύτην ὕδατος ψυχροῦ καὶ ὑγροῦ σύστασις, 24 διέ-

facit, 9 quae venae appellantur cavae. 10 Inter has vero, quod aquae reliquum fuerat, consistens cogitur, 11 quae carnes vocantur: 12 uno autem verbo, quae in corpore sunt omnia, exornat *atque instruit* secundum hunc modum ipse sibi ignis, 13 imitatione universi *mundi*, 14 parva *si comparare licet* ad magna, 15 & magna ad parva: 16 alvum *verbi caussa* maximam, 17 aridi & liquidi horreum, 18 quod ministret omnibus, 19 & accipiat ab omnibus, 20 maris *instar ac* potestate, 21 animalia quae in eo vivunt, *non lumbricos modo, & vermiculorum genus varium, sed ipsas quoque animas*, nutriens, 22 ea vero quae non conveniunt, perdens. 23 Circa hanc autem *alvum s. ventriculum est* aquae frigidae & liquidae consistentia, 24 commeatus spiritus, *in ingressu* frigidi, & calidi *in*

τῆς ψυχῆς τὰς φλέβας, καὶ τὰς ἀρτηρίας, καὶ τὰ νεῦρα. Add. no. g. περιόδων appellatione aliquoties utitur in Timaeo Plato, ubi de humorum & spirituum, quos quidam vocant, circuitu in corpore, & vasis ei rei destinatis sermo est. V. G. p. 531, F & G. p. 532, B & C etc.

† Conf. c. 5, 4 sq.

* Vid. ad ἑκάστῳ c. 7, 18.

** Notae MSS. Lind. quas laudat Trillerus, συμφόρων, quod placet & ipsi & nobis, si sit ex libro veteri: συντρόφων τροφὸν Mack.

διέξοδος πνεύματος ψυχροῦ καὶ θερμοῦ [d]**, 25 ἀπομίμησιν τῆς γῆς, 26 τὰ ἐπεισπίπτοντα πάντα ἀλλοιούσης 27 (τὰ * μὲν) καταναλίσκον, τὰ δὲ αὖξον, ** 28 σκέδασιν [e] ὕδατος λεπτοῦ καὶ πυρὸς ἐποιήσατο, [περὶ [f] οὐκ ἀφανέος, 29 καὶ φανεροῦ] ἀπὸ τοῦ ξυνεστηκότος ἀπόκρισιν, 30 ἐν ᾧ φερόμενα πάντα ἐς τὸ φανερὸν ἀφικνέεται, ἕκαστα μοί-

in egressu, verbo pulmones **, 25 terrae instar, 26 quae delapsa in se omnia immutat, *ut plantae atque animalia illi commissa non longo intervallo in terrae naturam redeant*, 27 alia quidem consumens, alia vero augens. ** 28 Sparsionem aquae tenuis atque ignis fecit, [de obscuro 29 & manifesto] nempe secretionem ab eo quod constitit, 30 in qua *tenui aqua* quae

d Hic omissum aliquid esse apparet. Neque enim adest illud, quod cum terra comparetur, quodque partim consumere, partim augere dicatur incidentia. Credibile nobis videtur hic agi de toto canalis cibarii systemate, & omnibus visceribus imi ventris. Lacerum esse hunc totum locum, & a dormitante antiquissimo aliquo librario male administratum, confirmare ausim. Vid. no. e

* Sic, ut conjeceramus, etiam Cod. Cornar. ap. Cl. Mackium: αὐξάνον MSS. quos laudat Trill.

e Etiam haec oratio non habet subjectum, & proinde videtur lacera. Putamus autem egisse auctorem hic de igne, s. calido, quatenus paret sibi vasa seminalia, & totum generationis instrumentum, id quod in paraphrasi exprimere studuimus.

f Quae uncis coërcita sunt, ea ex margine & lemmate ad initium cap. XII apposita olim a studioso, in hunc locum irrepsisse, inde puto, quod in transverso margine scripta reperiret ea librarius, cum propter angustias directus non caperet: quo factum est, ut pluribus versibus ad angulos rectos quasi obtenderetur lemma, obscurumque esset, quo referri deberet: imperitus autem homo, ad eum illud versum retulit, quem alterum ejus extremum contingeret. Fuit autem lemma ita conceptum, περὶ τȣ̃ ἀφανέος καὶ φανερȣ̃, quod manifestissime congruit cum dicto initio, ἐι δὲ ἄνθρωπι

μοίρῃ πεπρωμένῃ. 31 ἐν δὲ τούτῳ ἐποιήσατο πυρὸς g περιόδους τρισσάς, 32 περαινούσας πρὸς ἀλλήλας καὶ εἴσω καὶ ἔξω. 33 αἱ μὲν πρὸς τὰ

quae feruntur omnia, (*animalcula nempe f. animae*) in manifestum & *lucem* deveniunt, unumquodque forte fatali. 31 In hoc *porro corpore* parat sibi ignis circuitus ternos, 32 perficientes *curfum fuum* ad fe invicem & intra & extra. 33 Alii *cir-*

ποι ἐκ τῶν φανερῶν τὰ ἀφανῆ σκέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται. Jam fi ifta omittas, pulchre cohaerebunt reliqua σκέδασιν --ἐποιήσατο, ἀπὸ τοῦ ξυνεστηκότος ἀπόκρισιν. Effe enim femen animalium aliquid toto corpore decerptum, communis eft veterum fententia, quam etiam proponit Hippocrates de genitura principio, ἡ δὲ γονὴ τοῦ ἀνδρὸς ἔρχεται ἀπὸ παντὸς τοῦ ὑγροῦ, τοῦ ἐν τῷ σώματι ἐόντος, τὸ ἰσχυρότατον ἀποκριθὲν κ. τ. λ. Cl. Trillerus ita reftituendum putat hunc locum: Καταναλίσκον δὲ καὶ αὖξον σκέδασιν ὕδατος λεπτοῦ καὶ πυρὸς ἀφανέος ἐποιήσατο, καὶ φανεροῦ καὶ ξυνεστηκότος ἀπόκρισιν, hoc fenfu, *Confumens vero & augens difperfionem tenuis aquae ignisque invifibilis*, h. e. fubtiliffimi, *fecit, difcrevitque pariter denfam & compactam aquam & fenfibilem craffumque ignem:* ita nempe, ut fub φανεροῦ fubaudiatur πυρὸς, & fub ξυνεστηκότος, ὕδατος, quae mox praeceffere. Haec vir fummus. Mihi N. L. Cl. Mackius legit ἠερίου ἀφανέος κ. φ. & reddit, *obfcuri non apparentis & apparentis* &c.

g Interpretamur, ac fi legeretur, ut fcripfiffe putamus auctorem, ἐποιήσατο πῦρ οἱ, *fabricat ignis fibi*. Non multum abit Trilleri πῦρ ὡς. Redire autem videtur fcriptor ad illud, quod coeperat dicere f. 7. Porro ternos circuitus libenter intelligam, ut modo dictum no. c, de arteriis, venis, neruis. Certe αἱ πρὸς τὰ κοῖλα τῶν ὑγρῶν περίοδοι, vafa fanguifera majora videntur; αἱ εἰς τὴν ἔξω περιφορὰν, minora; tertium autem illud genus, nervi: quod cum magnifice defcribat, fed non ut reliqua duo genera corpori alicui coelefti compáret, fufpicari libet, *folis* hic mentionem & comparationem vitio antiqui librarii defiderari. Quid enim quae-

 fo

τὰ κοῖλα τῶν ὑγρῶν, 34 σελήνης δύναμιν, 35 αἱ δὲ ἐς τὴν ἔξω περιφορὰν, 36 πρὸς τὸν περιέχοντα πάγον, 37 ἄστρων δύναμιν. 38 αἱ δὲ μέσαι καὶ εἴσω καὶ ἔξω περαίνουσαι, 39 τὸ θερμότατον καὶ ἰσχυρότατον πῦρ. 40 ὅπερ πάντων ἐπικρατέεται, 41 διέπον ἅπαντα κατὰ φύσιν. 42 ἄψοφον, † καὶ ὄψει καὶ ψαύσει. 43 ἐν τούτῳ ψυχὴ, 44 νόος, 45 φρόνησις, 46 αὔξησις, 47 κίνησις, 48 μείωσις, 49 διάλλαξις, 50 ὕπνος, 51 ἐγρήγορσις. 52 τοῦτο πάντα διὰ παντὸς κυβερνᾷ, καὶ τάδε καὶ ἐκεῖνα, οὐδέκοτε ἀτρεμίζον.

XII. (C. VIII. Chart.) Οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐκ τῶν φανερῶν, τὰ ἀφανῆ σκέπτεσθαι οὐκ ἐπίστανται. 2 τέχνησιν γὰρ χρεόμενοι, ὁμοί-

circuitus ad cava *tendentes* humidorum, 34 lunae vim *& instar habent*; 35 alii vero versus circumferentiam externam, 36 ad solidum illud continens, 37 astrorum instar; 38 medii vero qui intus & extra pertinent, *(instar solis)* 39 calidissimum & vehementissimum ignem *transmittunt*, 40 qui omnium potestatem habet, 41 administrans omnia secundum naturam, neque visui neque tactui obvius. 42 In hoc *igne inest* anima, 44 mens, 45 sensus, 46 incrementum, 47 motus, 48 imminutio, 49 mutatio, 50 somnus, 51 vigilia. 52 Hic omnia omni *tempore & loco* gubernat, & haec & illa, nusquam a motu cessans.

XII. Homines autem ex manifestis ea etiam, quae latent, considerare nesciunt. 2 Cum enim artibus utantur naturae humanae

so magis naturale est, quam post *lunam & minora astra*, *solem* nominari, ubi laudatur πῦρ πάντων ἐπικρατεόμενον, διέπον ἅπαντα κ.τ.λ. Ergo sic dedisse, vel non multo aliter, puto auctorem §. 38. αἱ δὲ μέσαι καὶ εἴσω καὶ ἔξω περαίνουσαι ἡλίου δύναμιν κ.τ.λ.

† Vir doctus apud Cl. Trillerum, ἄψυχον ex Hesychio, vel ἄψαυστον. Neutrum necessarium ipso iudice.

μοίησιν ἀνθρωπίνῃ φύσει, οὐ γινώσκουσι. 3 θεῶν γὰρ νόος ἐδίδαξε μιμέεσθαι τὰ ἑαυτῶν, 4 γινώσκοντας ἃ ποιέουσι, 5 καὶ οὐ γινώσκοντας ἃ μιμέονται. 6 πάντα γὰρ ὅμοια, ἀνόμοια ἐόντα, 7 καὶ σύμφορα πάντα, καὶ διάφορα ἐόντα, διαλεγόμενα, οὐ διαλεγόμενα, 9 γνώμην ἔχοντα, ἀγνώμονα, 10 ὑπεναντίον ὁ τρόπος ἑκάστων ὁμολογούμενος. 11 νόμος [h] γὰρ καὶ φύσις, 12 οἷσι πάντα διαπρησσόμενα, 13 οὐχ ὁμολογέεται ὁμολογεόμενα. 14 νόμον γὰρ ἔθεσαν ἄνθρωποι αὐτοὶ ἑωυτοῖσιν, 15 οὐ γινώσκοντες περὶ ὧν ἔθεσαν. 16 φύσιν δὲ πάντες θεοὶ διεκόσμησαν. 17 τὰ μὲν οὖν ἄνθρωποι ἔθεσαν, οὐδέποτε κατὰ τὸ αὐτὸ ἔχει, οὔτε ὀρθῶς, οὔτε μὴ ὀρθῶς. 18 ὁκόσα δὲ θεοὶ ἔθεσαν, ἀεὶ ὀρθῶς ἔχει. 19 καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ τὰ μὴ ὀρθὰ, τοσοῦτον διαφέρει. 20 Ἐγὼ δηλώσω τέχνας φανερὰς ἀνθρώπου, παθήμασιν ὁμοίας ἐούσας καὶ φανεροῖσι καὶ ἀφανέσι.

** XV.

manae, *ejusque rationibus agendi*, ſimilibus, *id* non agnoſcunt. 3 Deorum enim mens illos docuit imitari ſua, *Deorum*, opera, 4 ita ut intelligant quidem, quid agant, 5 non intelligant autem, quae imitentur. 6 ſimilia enim omnia *quantumvis* diſſimilia, 7 & conveniunt omnia, etiam quae diverſa ſunt, 8 quae diſputantur & quae non diſputantur, 9 quae rationem habent & quae non habent; 10 in contrarium *tendunt* confeſſi uniuscujusque mores; 11 Lex enim *& inſtituta quaecunque hominum*, & natura, 12 quibus efficiuntur omnia, 13 non conſentiunt *plane*, etiam cum conſentiunt *quibusdam rebus.* 14 Legem *loquendi & agendi* enim ſibi ipſis homines poſuerunt, 15 qui nec intelligunt *ea*, de quibus poſuere; 16 naturam autem Dii omnes exornarunt. 17 Quae igitur poſuere homines, ea nunquam eodem modo habent, neque recte neque ſecus. 18 Quae autem Dii conſtituunt, ea bene ſemper habent. 19 Et recta & minus recta tantum differunt, *quod illa Deorum ſunt opera, haec hominum.* 20 *Caeterum* ego jam demonſtrabo, artes

R 3

h Quam late pateat νόμος Philoſophis hiſce, dictum ad c. 5, 16.

** XV. Μουσικῆς ὄργανον ὑπάρξαι δεῖ πρῶτον, [2] ἐν ᾧ δηλώσει ἃ βούλεται. [3] ἁρμονίη, συντάξιες ἐκ τῶν αὐτῶν, οὐχ αἱ αὐταὶ, [4] ἐκ τοῦ ὀξέος, ἐκ τοῦ βαρέος, [5] ὀνόματι μὲν ὁμοίων, φθόγγῳ δὲ οὐχ ὁμοίων. [6] τὰ πλεῖστα διάφορα, μάλιστα ξυμφέρει, [7] καὶ τὰ ἐλάχιστα διάφορα, ἥκιστα ξυμφέρει. [8] εἰ δὲ ὅμοια πάντα ποιήσει τὶς, οὐκ ἔνι τέρψις. [9] αἱ πλεῖσται μεταβολαὶ καὶ πολυειδέσται, μάλιστα τέρπουσι. *Οὕτω

tes manifeſtas hominum, ſimiles eſſe affectionibus rerum tum manifeſtis, tum occultis.

* *
*

Hinc longam inſtituit enumerationem artium, aruſpicinae, ferrariae, fulloniae, ſutoriae, medicinae, lignariorum fabrorum, architectorum, muſicae, coquinariae, iterum muſicae, & plurimarum; oſtenditque in omnibus eſſe aliquam naturae imitationem, per ea, quae contraria ſibi videntur & pugnantia, ad efficiendum aliquid progredientis. Et videtur in compendium redegiſſe hunc locum Ariſtoteles, vel ſi quis alius auctor libri de Mundo c. 5. De muſica ſpeciminis loco pauca proferemus, quo illuſtrentur ea, quae ad c. 9, 17 no. v. dicta ſunt.

XV. Muſices inſtrumentum adeſſe primum oportet, 2 in quo *illa*, quae vult, indicet. Harmonia ſunt ſeries & *ordinatae conſtructiones*, ex iisdem *tonis* non eaedem, 4 ex acuto, ex gravi, 5 nomine quidem ſimilium, ſono autem non ſimilium. 6 Quae maxime *intervallis* a ſe diſtant, *ea* maxime conveniunt, *vel conſonant*, (*ut diapaſon ſ. octava*) 7 quae vero minime diſtant, (*ut ſecunda vel ſeptima*) minime conveniunt. 8 Si vero ſimilia quis facere velit omnia, non inerit delectatio; 9 plurimae mutationes, & figuris maxime variae, maxime delectant.

Poſt

* *
*

** Ὅυτω μὲν αἱ τέχναι πᾶσαι τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ἐπικοινωνέουσιν.

XVIII. (C. IX. Chart.) Ἡ δὲ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, ὥσπερ μοι καὶ προείρηται, σύγκρησιν ἔχουσα πυρὸς καὶ ὕδατος, [2] μέρη δὲ ἀνθρώπου, ἐσέρπει ἐς ἅπαν ζῶον, ὅ, τι περ ἀναπνέει. [3] καὶ δὴ καὶ ἐς ἄνθρωπον πάντα, καὶ νεώτερον καὶ πρεσβύτερον. [4] αὔξεται[†] δὲ οὐκ ἐν πᾶσιν ὁμοίως. [5] ἀλλ' ἐν μὲν τοῖσι νέοισι τῶν σωμάτων, [6] ἅτε ταχείης ἐούσης τῆς περιφορῆς, [7] καὶ τοῦ σώματος ὄντος αὐξίμου [8] ἐκπτερούμενα [i] καὶ λεπτυνόμενα καταναλίσκεται ἐς τὴν αὔξησιν τοῦ σώμα-

* *
*

Post longam denique enumerationem artium, tandem ita concludit.

Sic quidem artes omnes commune quiddam cum natura humana habent.

ac pergit.

XVIII. Anima autem hominis, ut etiam ante mihi praedictum est, (c. 8, 7 sq.) temperatam commistionem habens ignis & aquae, 2 partes autem *omnes* hominis, irrepit in omne animal, quodcunque spirat: 3 ergo & in unumquemque hominem, & juniorem *justa aetate*, & seniorem. 4 Crescit autem non in omnibus similiter. 5 Sed in junioribus *justo* corporibus, 6 cum celer sit *humorum* circuitus, *quo minus nidum otiose sibi parare possint in novo diversorio haec animalia*, 7 & corpus crescens, 8 volucria fiunt, & extenuantur consumun-

† Hippocrates Epidem, 6, 5, 9 φύεσθαι i. e. alescere & naturales motus habere dicit animas, usque ad mortem.

i Pertinere haec verba ad ψυχάς, dubitari nullo modo potest. Sed mutato genere auctor, neutra jam

σώματος. [9] ἐν δὲ τοῖσι πρεσβυτέροισιν, [10] ἅτε βραδίης ἐούσης τῆς κινήσιος, [11] καὶ δὴ ψυχροῦ τοῦ σώματος, [12] καταναλίσκεται ἐς τὴν μείωσιν τοῦ ἀνθρώπου. [13] ὁκόσα δὲ τῶν σωμάτων ἀκμάζοντά ἐστι, [14] καὶ ἐν τῇσιν ἡλικίῃσι τῇσι γονίμῃσι, [15] δύναται τρέφειν καὶ αὔξειν. [16] Δυνάσ]αι δὲ ἄνθρωποι, ὅς-ις δύναται πλείστους ἀνθρώπους τρέφειν, οὗτος ἰσχυρός. [17] ἀπολειπόντων δὲ τῶν παρ' αὐτοῦ τρεφομένων, οὗτος ἀσθενέστερος. [18] τοιοῦτον καὶ ἕκας-α τῶν σωμάτων † [19] ὁκοῖα πλείστας δύναται ψυχὰς τρέφειν [1], ταῦτα ἰσχυρότερα. [20] ἀπελθόντων δὲ τούτων, ἀσθενές-ερα. [21] ὅ, τι μὲν οὖν ἄλλοσε ἐσέλθῃ,

munturque in augmentum corporis: 9 in ſenioribus autem, 10 quippe tardo motu, 11 & frigido corpore, 12 conſumuntur *& ipſa* in imminutionem corporis, *ſ. dum caeterae partes minuuntur & indureſcunt.* 13 Quotquot autem corpora maturitatem adſecuta ſunt, 14 & aetatibus ad generandum aptis, 15 ea nutrire *has animas* poſſunt & augere. 16 Potentes autem homines, ut quisque plurimos poteſt alere homines, ita cenſetur potentiſſimus: 17 quo magis autem deficiunt, qui ab illo alantur, eo eſt imbecillior. 18 Eodem modo etiam ſingula corpora, 19 ut plurimas poſſunt alere animas, ita ſunt robuſtiſſima. 20 deficientibus vero his, *ſunt* infirmiora. 21 Quodcunque igitur *animalculum* aliorſum ingreditur, *ſ. in alium*

jam facit, quae feminino alias effert, conſuetiſſima optimis quibusque ſcriptoribus ſyneſi: aeque enim ζῶα vel ζώδια vocare potuit, & vocavit c. 5, 21. Itaque & nos *animas*, & *animalcula* promiſcue adhibemus. Sic etiam c. 8, 10. Cl. Mack. ἐκπυρȣμένη καὶ λεπτυνομένη ex MS.

† Πλεῖς-α, quod incluſeram, nunc plane omiſi auctoritate cod. MS. apud Cl. Mack,

1 Heroas quosque maximos, eosdem γονιμωτάτȣς fuiſſe, & ad laſciviam uſque Venereos, conſtat. Tales Jupiter, Hercules, Achilles, Caeſar, Carolus M. &c. Vid. Pythagorae vox apud Laërt. 8, 9.

θῃ, οὐκ αὔξεῖαι, 22 ὅ, τι δὲ ἐς τὴν γυναῖκα, αὔξεται ἢν τύχῃ τῶν προσηκόντων.

XIX. Διακρίνεται † δὲ τὰ μέλεα ἅμα πάντα καὶ αὔξεται. 2 καὶ οὔτε πρότερον οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου, οὐθ' ὕστερον. 3 τὰ δὲ μέζω φύσει πρότερα φαίνεται τῶν ἐλασσόνων, 4 οὐδὲν πρίτερα γινόμενα. 5 οὐκ ἐν ἴσῳ δὲ χρόνῳ πάντα διακοσμέεται, 6 ἀλλὰ τὰ μὲν, θᾶσσον, τὰ δὲ βραδύτερον, 7 ὅκως ἢν καὶ τοῦ πυρὸς ἕκαστα τύχῃ, καὶ τῆς τροφῆς. 8 τὰ μὲν οὖν, ἐν τεσσαράκοντα καὶ τρισὶν ἡμέρῃσιν ἴσχει, 9 τὰ δ' ἐν τετραμήνῳ. 10 ὡσαύτως καὶ γόνιμα γίνεται, τὰ μὲν θᾶσσον, ἑπτάμηνα τελείως. 11 τὰ δὲ βραδύτερον, ἐννέα μησὶ τελεί-

alium quemcunque locum devenerit, non crefcit: 22 quodcunque vero in mulierem, crefcit, fi convenientia *loca & alimenta* nancifcatur.

XIX. Difcernuntur autem membra fimul omnia & augentur: 2 neque prius quodquam alterum altero, neque pofterius; 3 fed quae majora funt aliis natura, ea prius in confpectum veniunt, quam minora, 4 *licet* nihilo prius exisftant. 5 Neque vero aequali tempore exornantur, *perficiunturque in utero* omnia *membra*, 6 fed alia quidem celerius, alia vero tardius, 7 prout & ignis copiam nacta fuerint fingula, & alimentorum. 8 Alia quidem igitur *membra*, *plane perfecta*, quadraginta & tribus diebus habet *embryo*, 9 alia vero quadrimeftri. 10 Similiter *ipfi in utero infantes* ad nafcendum maturi fiunt, alii quidem celerius, feptimeftres perfecte; 11 alii vero

† Διακρίνεσθαι illam mutationem fignificat, cum aliquid videri, *cerni*, atque adeo ab aliis deftingui, *difcerni* incipit. Hoc ergo dicit, fi fatis acuti effent fenfus noftri, quo tempore diftinguere incipimus in embryone V. G. caput, oculos, cor, diftingueremus etiam inteftina omnia &c.

λέιως [m] ἐς φάος ἀναδείκνυται. [12] ἔχοντα τὴν σύγκρησιν, ἥνπερ καὶ διὰ παντὸς ἕξει. (C. X. Chart.) [13] ἄῤῥενα μὲν οὖν καὶ θήλεα ἐν τῷδε τῷ τρόπῳ γίνοιτ᾽ ἂν ὡς ἀνυστόν. [14] τὰ δὲ θήλεα, πρὸς ὕδατος μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ψυχρῶν καὶ ὑγρῶν καὶ μαλθακῶν αὔξεται, καὶ σίτων, καὶ ποτῶν, καὶ ἐπιτηδευμάτων· [15] τὰ δὲ ἄρσενα, πρὸς πυρὸς μᾶλλον, ἀπὸ τῶν ξηρῶν δηλαδὴ καὶ θερμῶν. σίτων τε καὶ λοιπῆς διαίτης.

XX. Ἢν οὖν θῆλυ τεκεῖν βούλοιτο, τῇ πρὸς ὕδατος διαιτήσει χρηστέον. [2] ἢν δὲ ἄρσενα, τῇ πρὸς πυρὸς ἐπιτηδεύσει διαιτητέον. [3] καὶ οὐ μόνον δὲ τὸν ἄνδρα δεῖ τοῦτο διαπρήσσεσθαι, ἀλλὰ καὶ τὴν γυναῖκα. [4] οὐ γὰρ τὸ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς μοῦνον αὔξιμόν ἐστιν ἀποκριθὲν, [5] ἀλλὰ καὶ τὸ ἀπὸ τῆς γυναικὸς, διὰ τόδε. [6] ἑκάτερον

vero tardius, novem menſibus integris luci oſtenduntur, 12 habentes temperamentum illud, quod ſemper habituri ſunt. 13 Mares quidem & feminae ad hunc modum naſci videntur, quousque pervenire licet *conjectando.* 14 Feminae, *quae* ad aquam magis *accedant*, a frigidis, & humidis, & mollibus creſcunt, tum cibis, tum potibus, tum ſtudiis, *v. g. natandi, verſandi in aëre paluſtri, navigandi:* 15 Mares autem igni viciniores, a ſiccis nempe & calidis cibis, & reliqua vivendi ratione creſcunt.

XX. Si igitur feminam parere velit, victu aquae vicino utendum; 2 ſin marem, vivendum ſtudiis igni cognatis. 3 Neque virum ſolum obſervare hoc oportet, ſed mulierem quoque. 4 Nec enim id ſolum genitale eſt & incrementum capit, quod a viro excernitur *in coitu*, 5 verum illud etiam, quod a muliere, propterea quod 6 alterutra pars non habet mo-

m Videtur legendum τελέιοις. Caeterum de illa dierum & menſium ratione vel obſervationes vel opiniones habes in libro περὶ φύσιος παιδίȣ c. 10, 1 ſqq.

ρον μὲν τὸ μέρος οὐκ ἔχει ἱκανὴν τὴν κίνησιν τῷ πλήθει τοῦ ὑγροῦ, 7 ὥστε καταναλίσκειν τὸ ἐπιῤῥέον, 8 καὶ ξυνίσταται o δι' ἀσθενείην τοῦ πυρός. 9 ὁκόταν δὲ κατὰ τοῦτο p ἀμφότερα συνεμπεσόντα τύχῃ, περιπίπτει πρὸς ἄλληλα, 10 τὸ πῦρ τε πρὸς τὸ πῦρ καὶ τὸ ὕδωρ ὡσαύτως. 11 ἢν μὲν οὖν ἐν ξηρῇ τῇ χώρῃ περικινέεται q, 12 κρατέει τοῦ ξυνεμπεσόντος ὕδατος, 13 καὶ ἀπὸ τούτου αὔξεται τὸ πῦρ, 14 ὥς τε μὴ κατασβέννυσθαι ὑπὸ τοῦ ἐμπίπτοντος κλύδωνος, 15 ἀλλὰ τό, τε ἐπιὸν δέχεσθαι καὶ συνιστάναι ὑπάρχον. 16 ἢν δὲ ἐς τὸ ὑγρὸν πέσῃ, 17 εὐθέως ἀπ' ἀρχῆς κατασβέννυταί τε ὑπὸ τοῦ ἐμπίπτοντος

motum, qui par ſit multitudini humoris *in utero praeſentis*, 7 ut abſumere adfluentem poſſit, 8 & conſiſtit *ſuppreſſo motu*, ob imbecillitatem ignis. 9 Cum vero contingit, ut utraque *ſeminia tum maris tum mulieris* una incidant *in uterum*, & in ſe invicem irruant, 10 ignis, *unum elementum ſeminis*, in ignem, & aqua, *elementum alterum*, ſimiliter. 11 Si igitur in ſicca ſatis regione circumagantur, 12 evincunt illapſam una aquam: 13 & ab hac re augetur ignis, 14 ut non *tantum non* exſtinguatur flučtu *ſ. humore naturali uteri* irruente, 15 ſed & recipiat ſupervenientem *aquam*, & praeſentem jam cogat *& conſiſtere faciat.* 16 Si vero in humidum inciderit, 17 ſtatim ab

o Sic in libris omnibus eſſe teſtatur Foeſius, & ſenſus eſt commodus, quem expreſſimus, convenitque cum his quae c. 4, 18 dicuntur.

p Lego & interpretor non τοῦτο, ſed τ'αυτὸ vel τωυτὸ, quod ſenſus nimis aperte poſtulat: memini ſaepiſſime haec pronomina confundi etiam alias. Et dedit ex MS. τωυτὸ Cl. Mackius.

q Importune & contra fidem optimorum librorum hic inſeritur τὸ πῦρ. Neque enim ſimpliciter de igne hic ſermo eſt, ſed de integro animalculo, ex quo fit conceptus.

τος κλύδωνος, 18 καὶ διαλύεται εἰς τὴν μείω [r] τάξιν· 19 ἐν μιῇ δὲ ἡμέρῃ † τοῦ μηνὸς ἑκάστου δύναται συςῆναι καὶ κρατῆσαι τῶν ἐπιόντων, 20 καὶ ταῦτ᾽ ἢν τύχῃ ξυνεμπεσόντα παρ᾽ ἀμφοτέρων κατὰ τόπον.

XXI. Ξυνίςασθαι δὲ δύναται καὶ τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρσεν πρὸς ἄλληλα. 2 διότι * ἡ μὲν ψυχὴ τὸ αὐτὸ πᾶσι τοῖσι ἐμψύχοισι, 3 τὸ δὲ σῶμα διαφέρει ἑκάστου. 4 ψυχὴ μὲν οὖν αἰεὶ ὁμοίη, καὶ ἐν μείζονι καὶ ἐλάσσονι. 5 οὐ γὰρ ἀλλοιοῦται οὔτε διὰ φύσιν οὔτε

ab initio & exſtinguitur ab irruente fluctu, 18 & in minorem claſſem diſſoluitur, *ut nova ſors exſpectanda ſit.* 19 Uno autem uniuscujusque menſis die *(an* ſpatio unius menſis?*)* poſſunt *bina animalcula* conſiſtere, & ſubigere ſupervenientia, *ne ab ipſis ſuffocentur, ſed ipſa potius in alimentum convertant;* 20 idque ſi forte quadam ab utrisque *parentibus* una incidant in locum *idoneum.*

XXI. Conſiſtere autem, *& ad unum embryonem conſtituendum uniri* poſſunt & feminini generis homunculus & maſculini inter ſe invicem, 2 propterea quod anima quidem idem eſt animatis omnibus, 3 corpus autem differt uniuscujusque. 4 Anima quidem igitur ſemper ſimilis & in majore & in minore: 5 neque enim mutatur neque per naturam ſuam, neque per

r Compara τὰ ἐπὶ τὸ μεῖον ἰόντα c. 7, 15.

† Si diem intelligit naturalem & communem, non intelligo, quid opus fuerit adjicere τοῦ μηνὸς ἑκάστου. nec quo experimento induci potuerint in hanc ſententaim homines: ſi ἡμέρα μηνὸς ſit ſpatium menſis, conveniet cum iis, quae habentur de Nat. pueri c. 14, 9 ſqq. Sed ita non ſatis apparet, cur dixerit μιῇ δὲ ἡμέρᾳ, & non potius μηνὸς ἑνός. Ἡμέραν pro tempore ponit etiam Ariſt. Rhet. 2, 12 & 13. Videndum, an huc faciat, quod eſt de temporibus formati & perfecti partus ex Pythagorae placitis apud Diog. Laërt. 8, 29.

* Pulchre hic inſerit MS. apud

οὔτε δι᾽ ἀνάγκην [s] 6 σῶμα δὲ, οὐδέκοτε τὠυτὸ οὐδενὸς οὔτε κατὰ φύσιν, οὔθ᾽ ὑπ᾽ ἀνάγκης. 7 τῷ [t] μὲν διακρίνεσθαι εἰς πάντα, 8 τῷ δὲ ξυμμίσγεσθαι πρὸς ἅπαντα, 9 ἢν μὲν οὖν ἄρσενα τὰ σώματα ἀποκριθέντα ἀμφοτέρων τύχη, 10 αὔξεται κατὰ τὸ ὑπάρχον, 11 καὶ γίνονται οὗτοι ἄνδρες λαμπροὶ τὰς ψυχὰς, καὶ τὸ σῶμα ἰσχυροὶ, 12 ἢν μὴ ἀπὸ διαίτης βλαβῶσι τῆς ἔπειτα. 13 ἢν δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς, ἄρσεν, ἀποκριθῇ, 14 τὸ δὲ ἀπὸ τῆς γυναικὸς, θῆλυ, 15 καὶ ἐπικρατήσῃ τὸ ἄρσεν, 16 ἡ [v] μὲν ψυχὴ, 17 προσμίσγεται πρὸς τὴν

per neceſſitatem, *a cauſis externis ortam*; 6 corpus autem nunquam cujusquam idem eſt, neque natura *id patiente*, neque *efficere id valente externa vi ac* neceſſitate, 7 eo quod excernitur in omnia, *h. e. partes quasdam ſuas amittit in vicina ſpatia diſſipandas*, 8 & miſcetur ad omnia, *h. e. vicinorum corporum partes ad ſe recipit & in ſubſtantiam vertit.* 9 Si igitur contingat corpora ab utrisque *parentibus* excreta eſſe maſculina, 10 augentur ſecundum ſtatum praeſentem, 11 fiuntque hi viri ſplendidi animis & corpore robuſti, 12 niſi a conſequente victus ratione noxam trahant. 13 Sin vero a viro quidem mas excernatur, 14 a muliere autem femina, 15 & obtineat mas; 16 anima 17 commiſcetur robuſtiori imbecillior,

apud Mack. iſta, καὶ ἐν ἀμφοτέροισιν ἀμφότερα τρέφεται, καὶ διότι κ. τ. λ.

s Diverſa ratione ἀνάγκης appellationem accipit noſter: cum autem τῇ φύσει opponit, ut hic, ut in hoc ipſo libro c. 1, 12, notat externam quandam a vi illata neceſſitatem. Cf. c. 6, 24.

t Nimis aperte hic cauſſa indicatur, cur idem eſſe, & unum quendam ſtatum ſervare non poſſit corpus. Itaque auſus ſum mutatione leviſſima τὸ in τῷ mutare, quae pronuntiatione plerumque nihil diſtant; & eſt ſic in Linden. & Mack. & adnotatur in Charteriana, Cornarium ſic legiſſe. Nempe hic eſt ille Heracliti ῥοῦς ſ. fluxus perpetuus rerum.

v Pro vulgato ἢν μὲν τύχῃ - - ἡ ἀσθενεστέρην, pro quo conie-

ceram

τὴν ἰσχυροτέρην ἢ ἀσθενεστέρη· 18 οὐ γὰρ ἔχει πρός τι ὁμοτροφώτερον ἀποχωρήσει [x] τῶν παρεόντων. 19 προσδέχεται γὰρ ἡ μικρὴ τὴν μείζω, καὶ ἡ μείζων τὴν ἐλάσσονα, 20 κοινῇ δὲ τῶν ὑπαρχόντων κρατέουσι, 21 τὸ δὲ σῶμα τὸ μὲν ἄρσεν αὔξεται, † 22 τὸ δὲ θῆλυ μειοῦται, καὶ διακρίνεται εἰς ἄλλην μοίρην. 23 καὶ οὗτοι μὲν ἧσσον τῶν πρότερον λαμπροὶ, 24 ὅμως δὲ διότι ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἄρσεν ἐκράτησεν, ἀνδρεῖοι γίνονται, 25 καὶ τοὔνομα τοῦτο δικαίως ἔχουσιν. 26 ἢν δὲ ἀπὸ μὲν τῆς γυναικὸς ἄρσεν ἀποκριθῇ, ἀπὸ δέ τοῦ ἀνδρὸς θῆλυ, 27 κρατήσῃ δὲ τὸ ἄρσεν, 28 αὔξεται τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ

lior, 18 neque enim habet in his, quae adſunt, quidquam, ad quod ſe applicet, quicum nutriatur commodius: 19 recipit enim majorem *animam* minor, & major minorem, 20 atque *facta conjunctione*, communiter ea, quae adſunt *in utero*, *humida* evincunt, & in *alimenta ſua convertunt.* 21 Corpus autem *animae alterius* maſculinum, *in ſtatu praecedente conceptionem, cum vaſa ſpermatica incoleret, adſumtum*, augeſcit, 22 femininum vero *alterius animae* minuitur, & ad aliam ſortem *in poſterum forte ſubeundam* ſecernitur *ab embryone*. 23 Et hi, *qui hac ratione oriuntur*, minus qnam priores clari; 24 attamen, quod profectus a mare mas ſuperavit, maſculi, *i. e. fortes*, fiunt, 25 & hoc nomen jure obtinent. 26 Sin vero a muliere mas excretus fuerit, a viro autem femina, 27 ſuperetque mas, 28 *is* incrementa capiet eodem modo quo prior:

ceram ἀσθενεστέρη, non dubitavi ponere & interpretari lectionem, quam ex MS. dedit Cl. Mackius.

x Mollius fluat haud dubie oratio, ſi leviſſima mutatione legas οὐ γὰρ ἔχει πρός τι ὁμότροπον ἀποχωρῆσαι, vel πρός ὅ, τι - - ἀποχωρήσει, aut, ut eſt ex M. R. in Charteriana adnotatum, ἀποχωρήσειε. Neque tamen intolerabile aut inauditum fuerit ſic, οὐ γὰρ ἔχει, πρὸς τί ὁμ. ἀποχωρήσει vel ἀποχωρήσειε, ut illud interrogativum τί infinita interrogatione, vel relative poſitum dicatur.

† Nempe ſexus pertinet ad σῶμα, V. c. 8, 10. c. 21, 2 ſq. Hinc l. 9 jam vocantur ἄρσενα τὰ σώματα.

τῷ προτέρῳ· 29 τὸ δὲ μειοῦται. 30 γίνονται δὲ οὗτοι ἀνδρόγυνοι καὶ καλέονται τοῦτο ὀρθῶς.

XXII. Τρεῖς μὲν οὖν αὗται γενέσιες τῶν ἀνθρώπων. 2 διάφοροι δὲ πρὸς τὸ μᾶλλον καὶ ἧσσον τὸ τοιοῦτον εἶναι 3 διὰ τὴν σύγκρησιν τοῦ ὕδατος τῶν μερέων, καὶ τροφὰς, καὶ παιδεύσιας, καὶ συνηθείας. 4 δηλώσω δὲ προϊόντι τῷ λόγῳ καὶ περὶ τούτων. 5 τὸ δὲ θῆλυ γίνεται κατὰ τὸν ωὐτὸν τρόπον. 6 ἢν μὲν ἀπ' ἀμφοτέρων θῆλυ ἀποκριθῇ, 7 θηλυκώτατα καὶ εὐφυέστατα γίνονται. 8 ἢν δὲ τὸ μὲν ἀπὸ τῆς γυναικὸς θῆλυ, τὸ δὲ ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς ἄρσεν, 9 κρατήσῃ δὲ τὸ θῆλυ, 10 αὔξεται τὸν αὐτὸν τρόπον. καὶ θρασύτεραι μὲν τῶν πρόσθεν, 11 ὅμως δὲ κόσμιαι καὶ αὐταί. 12 ἢν δ' ἦν τὸ μὲν ἀπὸ τοῦ ἀνδρὸς θῆλυ, τὸ δ' ἀπὸ

τῆς

prior: 29 altera autem *femella* minuitur: 30 fiunt autem hi viri effeminati, & merito ita vocantur.

XXII. Tres igitur hae ſunt hominum generationes, *ſ. modi quibus generantur homines*; 2 differunt autem, ut gradu vel majore vel minore ſint tales, 3 propter temperamentum aquae partium, ſ. *prout in partibus, quibus conſtant, aqua igni temperata eſt*, propter alimenta, & inſtituendi rationes, & conſuetudines. 4 Declarabo autem procedente libro etiam de hiſce. 5 Femina autem eodem modo naſcitur. 6 Si quidem ab utrisque excernatur femella, 7 maxime muliebres, & optima natura feminae fiunt, *pulcherrimae, tenerrimae, modeſtiſſimae; quidquid naturale eſt in femina, eminenter habent.* 8 Si vero, quod a muliere profectum eſt, eſt mulier, & mas quod a viro, 9 ſuperet autem femina; 10 augeſcunt eodem modo, & audaciores quidem fiunt prioribus, 11 tamen decoris obſervantes & hae. 12 Si vero fuit, quod a viro venit, femina, & mas quod a muliere,

13

τῆς γυναικὸς ἄῤῥεν, 13 κρατήσῃ δὲ τὸ θῆλυ, 14 αὔξεται τὸν ὠυτὸν τρόπον, καὶ γίνονται τολμηρότεραι τῶν προτέρων, 15 καὶ ἀνδρεῖαι ὀνομάζονται. 16 εἰ δέ τις ἀπιστέει [z], ψυχὴν μὴ προσμίσγεσθαι ψυχῇ, ἄφρων ἐστίν. 17 ἄνθρακας κεκαυμένους πρὸς κεκαυμένους προσβάλλων, ἰσχυροὺς πρὸς ἀσθενέας, τροφὴν αὐτοῖσι διδοὺς, 18 ὅμοιον τὸ σῶμα πάντες παρασχήσονται, καὶ οὐ διάδηλος ἕτερος τοῦ ἑτέρου; 19 ἀλλ' ἐν ὁκοίῳ σώματι ζωπυρέονται, τοιοῦτον ἀπὸ πάντων ἔσται. 20 ὁκόταν δ' ἀναλώσωσι τὴν ὑπάρχουσαν τροφὴν, διακρίνονται ἐς τὸ ἄδηλον. 21 τοῦτο καὶ ἀνθρωπίνη ψυχὴ πάσχει.

13 ſuperetque femina; 14 eodem modo incrementa capiunt, & fiunt audaciores proximis, 15 ac viragines appellantur. 16 Si quis vero credere nolit, *quod ad huc poſuimus*, animam admiſceri animae, inſipiens eſt. *Id quod ſimilitudine declarabo.* 17 Carbones accenſos ad accenſos alios ſi adjeceris, robuſtos ad imbecilles, nutrimentum illis ſuppeditans; 18 ſimile omnes corpus exhibebunt, nec conſpicuus alius prae alio, 19 ſed in quocunque corpore animantur, *cujuscunque coloris, ardoris, corpus efficitur ab utrisque*, tale erit ab omnibus. 20 Cum vero nutrimentum quod adeſt abſumſerint, *ſ. potius ignis per illos repens abſumſerit atque diſſipaverit*, ſecernuntur in *ſtatum* obſcurum, *ut neque cineres diverſorum carbonum dignoſci jam poſſint, & ipſi mox a vento diſſipentur vel in terram evaneſcant.* 21 Haec etiam humanae animae conditio eſt : *coaleſcere poſſunt animae duo animantes corpora, alterius corporis partes prius diſſipari poſſunt, poteſt denique, quod ſuperavit corpus, ipſum quoque diſſolui, & in ſua elementa redire, anima autem ad priorem ſuam conditionem relabi.*

z Vel ſic legendum, vel, ut eſt in Charter. ἀπιστοίη.

COROL-

COROLLARIUM ANIMARUM HIPPOCRATIS
DE
ILLARVM REPRAESENTATIONE SVB IMAGINE PAPILIONIS.

Non ſine favore exceptae ſunt animae noſtrae. Pervenere tamen ad me virorum doctorum vel objectiones, vel deſideria, quibus ſatisfacere tanto magis velim equidem, cum ſimilia aliis in mentem venire poſſe credibile ſit. Fuit ergo, qui diceret, quod microſcopiorum ignara fuiſſet antiquitas, de animalculis Leuwenhoeckianorum ſimilibus eos cogitare potuiſſe, minime eſſe veroſimile; fuit, qui putaret, quod incognita illis fuiſſet mirabilis erucarum in papiliones transmutatio, eam neque ſocietati nominis, neque ſententiae ipſi, quam auctori de Diaeta tribuam, occaſionem dare potuiſſe. Sunt viri antiquae doctrinae, quatenus ex libris ea hauriri Graecis Romanisque poteſt, peritiſſimi, quibus deeſt facultas monumenta lapidum, gemmarumque, & eruditae illius ſupellectilis, inſpiciendi. His omnibus, quantum ejus fieri poteſt, occurretur hic breviter, vel potius ſuccurretur.

Jam illud de microſcopiis non ita refellere animus eſt, ut antiquis ea vindicem. Quamquam ſpeciem aliquam ſuppeditare poſſet Seneca, qui Natural. Quaeſt. I, 6 *Literae*, inquit, *quamvis minutae & obſcurae, per vitream pilam aqua plenam majores clarioresque cernuntur:* quid enim hoc ad illas aut lentes, aut ſphaerulas pilulasve, quae adhibendae ſunt, ſi quis videre velit innumerabiles illos variorum humorum incolas?

His igitur Senecae pilis non utar. Sed ajo idem accidisse Heraclito, vel qui primus animo vidit ista ζῶα, quod illi usu venit, sive Aristarchus Samius est (apud Stobaeum ecl. Phys. c. 19) sive quis alius, a quo monitus Claudianus quaerere ait Mallium Theodorum (Consul. 106) *Sitne color proprius rerum, lucisne repulsu Eludant aciem?* Ut hic conjectura animi aliquid eorum vidit, quae postea oculis ipsis subjecit Neutonus: ita disputando & conferendis rationibus eo peruenit Heraclitus, de quo ut multis post saeculis cogitarent Leuwenhoeckius & tot alii, suis demum a vitris admoniti sunt.

II. Quomodo in sententiam illam, & quibus velut gradibus, venerit Heraclitus, tota superiori disputatione ostensum est, & hic breviter repetetur. Cum ex nihilo fieri nihil, nihil sponte sua existere, poneret cum omnibus; cum non totorum modo corporum hanc rationem esse, sed singulorum etiam membrorum ac partium, analogia quadam, hoc est similitudine rationis, judicaret, cum, quo usque oculis persequi licet semina plantarum atque animalium, appareat, adesse stamina quaedam & lineamenta veluti, quibus implendis dilatandisque illa crescant: cum, ubi deficiunt sensus, rationem & argumentationem in tota doctrina naturae adhibendam censuerit: non tam profecto mirum est, in illas cogitationes virum acutum ingeniosumque devenisse, quam mirum est, non pluribus id, Aristoteli praesertim, placuisse; aut ita obscurari sententiam, luculentis adeo verbis in libris de Diaeta expositam, potuisse: ut ibi tot saeculis velut sepulta delitesceret, & primo statim adspectu suo homines eruditos, velut Medusae quoddam caput, deterreret, ut ne quaerere quidem luberet diligentius, sed totum librum pro desperato depositoque relinquerent.

III. Ceterum notam fuisse antiquis admirabilem illam insectorum quorumdam, nominatim papilionum, transformationem

tionem, quando dubitare etiam vir eruditissimus potuit: non poenitet hic illud, ipsis etiam verbis referendis, ostendere. Igitur Aristoteles de Generat. Animal. 2 p. 1073, A. Τὰ ἔντομα σκωληκοτοκεῖ τὸ πρῶτον, προελθὼν δὲ ᾠώδης γίνεται ὁ σκώληξ. ἡ γὰρ χρυσαλὶς καλȣμένη δύναμιν ᾠȣ̃ ἔχει. εἶτ' ἐκ τȣ́τȣ γίνεται ζῶον, ἐν τῇ τρίτῃ μεταβολῇ λαβὸν τὸ τῆς γενέσεως τέλος. Haec generalius dicta applicare facile est ad papiliones. *Insecta primo vermem* ex minutissimo ovulo *pariunt*. *Is* vermis in erucam amplificatus *procedente tempore ovi formam accipit. Ea enim quae Chrysalis vocatur*, s. Aurelia, *ovi* naturam & *vim habet. Deinde ex hoc animal* volucre *nascitur*, *tertia* demum *mutatione illum generationis* velut orbem & *finem accipiens*, ut redeat papilio, e cujus minutissimo ovulo vermis ille prodierat. Sed magis etiam disertus explicatiorque est locus alter de Hist. Animal. 5, 19 p. 850 Du Vall. (in Scaligerana est c. 18 f. 214) Γίνονται δὲ αἱ μὲν καλȣ́μεναι ΨΥΧΑΙ (observari interest hanc ipsam appellationem jam Aristotelis saeculo usitatam) ἐκ τῶν καμπῶν. -- πρῶτον μὲν ἔλαττον κέγχρȣ. εἶτα μικροὶ σκώληκες, καὶ αὐξανόμενοι ἔπειτα, ἐν τρισὶν ἡμέραις, κάμπαι μικραί. μετὰ δὲ ταῦτα αὐξηθεῖσαι ἀκινητίζȣσι, καὶ μεταβάλλȣσι τὴν μορφὴν, καὶ καλȣ̃νται χρυσαλίδες, καὶ σκληρὸν ἔχȣσι τὸ κέλυφος. ἁπτομένȣ δὲ κινȣ̃νται. περιέχονται δὲ πόροις ἀραχνώδεσιν, οἱ (videtur leg. καὶ) ȣ̓́τε στόμα ἔχȣσιν, ȣ̓́τε ἄλλο τῶν μορίων διάδηλον ȣ̓δέν. Χρόνȣ δὲ πολλȣ̃ διελθόντος, περιῤῥήγνυται τὸ κέλυφος, καὶ ἐκπέτονται ἐξ αὐτῶν πτερωτὰ ζῶα, ἃς καλȣ̃μεν ΨΥΧΑΣ. *Fiunt illi, qui papiliones* (sive ANIMAE) *vocantur, ex erucis. Primo* fiunt aliquid *minus milio. Deinde parvi vermiculi, qui dum crescunt deinde, tribus diebus fiunt erucae parvae. Deinde auctae nihil* amplius *moventur*, *& formam mutant, vocanturque Aureliae, & durum habent putamen: quod si tangas, moventur: circumdantur autem araneosis circuitibus, & neque os habent, neque aliud membrorum manifestum ullum. Multo autem interjecto tempore rumpitur putamen, evolantque*

ex illis alata animalia, quae vocamus papiliones.(five ANIMAS) Non magis igitur ignota fuit Ariſtoteli vulgarium illa erucarum metamorphoſis, quam bombycis illius, e quo Coa illa Pamphile texere veſtes docuit,de qua ſtatim ab hoc loco noſtro memorat. Poſt haec non opus eſt laudare juniores, V. G. Plutarchum Sympol. 2, 3 p. 636, C. ὡς ἡ κάμπη -- περιῤῥαγεῖσα -- τὴν καλουμένην ΨΥΧΗΝ μεθίησι &c.

IV. Verum dubitabimus ne, videre potuiſſe Heraclitum vel Hippocratem, quod ut vulgatum narrat Ariſtoteles? Quin aliud eſt, quod obſeruaſſe non minus ad rem noſtram pertinet. Unde putamus illam pupilionum appellationem ortam, quod eos ψυχὰς jam Ariſtotelis aetate vocarunt, hoc eſt *Animas?* Servavit hoc poſteritas, quod vel ſolus Plutarchi locus oſtendit, quem modo laudabamus. Sed non tantum ſic dicebant illum erucae primo filium deinde patrem: verum ad ignobilem etiam illum nocturnas ad candelas advolantem, qui & ipſe papilio vocatur, tranſtulere. Scholiaſtes Nicandri Theriac. p. 50, a. extr. ed. Colon. 1530, 4 Ἡ φάλαινά ἐστιν ἡ παρ' ἡμῖν ΨΥΧΗ -- φάλαινα δὲ Ῥοδίων ἐστὶν ὄνομα. οὕτω δὲ αὐτοὶ τὰ περὶ τὰς λύχνους πετόμενα θηρία καλοῦσι -- καὶ τὰ πτερὰ ἔχει ὅμοια ταῖς ἐν ταῖς κίσταις ΨΥΧΑΙΣ. Videmus ψυχὰς eſſe *illa animalcula circum lucernas volantia*, item *quae in ciſtis* veſtimentorum & lanae receptaculis, inveniuntur. Unde ergo haec ſocietas nominis? Vix, puto,melior hujus rei reddi ratio poterit,hac,quam illa antiqua de generatione hominum,ſive philoſophia ſive traditio peperit, quod putarent, ſimilitudinem intercedere inter hominem, & id animal,in quo admirabiles illas vices atque mutationes deprehenderant. Cum enim illud ratum fixumque eſſet omnibus, quidquid alias de natura animarum ſtatuerent, animam eſſe principium motuum vitalium, quibus aluntur, creſcunt, agunt aliquid, ea, quae inde vocantur animalia: qui pro ſubſtantia, pro corpore (haec enim fere promiſcue ſignificant non-

Pla-

Platonicis) habebant animam, non pro mera intenſione & harmonia, ii facile poterant in eam ſententiam devenire, uti animam dicerent in homine eſſe illud, quod in ovulo, in vermiculo, in eruca, in aurelia, in papilione perpetuum eſt, cujus reliquae ſint mutationes, incrementa, decrementa, &c. Placuit illum ſtatum, illam μοῖραν hujus animalculi ψυχὴν vocare. qua perfectiſſimum eſt, ubi formoſulum eſt, alas habet, caelum petit: quem admodum νύμφην, Nympham, ſponſam dixere alatum inſectum, cum eo in ſtatu eſt, ut formam ſuam integram habeat, ſed tenerum, ſed involutum, (quaſi peplo quodam alarum, quae poſt paullo ſe expandent) proximum tamen evolutioni. Ariſtoteles de Hiſt. Anim. 5, 19 ſtatim a verbis, quae paullo ante de erucarum mutatione prolata ſunt, addit de apibus, veſpis, crabronibus, ὅταν δ' ἐκ τῶν σκωλήκων ἐς τὴν διατύπωσιν ἔλθωσι, καλοῦνται μὲν οὖν ΝΥΜΦΑΙ, *Nymphas vocari* ait, *quum ex vermibus in formam expreſſam tranſeunt.* * Nempe *Nymphae* etiam hae ψυχαὶ ſive *Animae* ſunt, ſi fides Porphyrio de antro Nymphar. p. 117 med. ubi poſt ipſam illam Heracliticae doctrinae explicationem, quam ſupra dedimus ad §. 7, Ναΐδες, inquit, Νύμφαι, αἱ εἰς γένεσιν (καὶ σωματουργίαν quod p. p. addit) ἰοῦσαι (mox κατιοῦσαι, *deſcendentes* e caelo) ψυχαὶ, ὅθεν καὶ τὰς γαμουμένας ἔθος, ὡσὰν εἰς γένεσιν συνεζευγμένας νύμφας καλεῖν κ. τ. λ. *Naidum Nympharum* nomine ab Homero, (potius a Philoſophis Homerum ad ſuas ſententias trahentibus) intelligi ait *animas* igneae naturae *ad generationem & corporis formationem* quae humoris acceſſione peragitur, *deſcendentes. Hinc* Nymphas *vocari a Graecis* ſpon-

* Erudite igitur Heſychius & Suidas inter alios Νύμφης intellectus etiam hunc ponunt, Νύμφαι οἱ σκώληκες οἱ πτεροφυοῦντες οἱ ἐν τοῖς τῶν μελισσῶν κυττάροις -- καὶ αἱ νεόγαμοι κόραι, *Vermes in favis apum, dum alae ipſis naſcuntur -- puellae recens nuptae.*

ſponſas, *generationis cauſa* cum viris *copulatas*. Conf. p. 116 extr. Μελίσσας ſ. *Apes* easdem *animas* dictas ab antiquis, narrat Porphyrius de Antro Nymph. p. 119 *non* tamen ſimpliciter *omnes ad generationem euntes*, *ſed eas, quae cum juſtitia victurae & deinde peractis quae DIS grata ſunt, reverſurae eſſent* ad originem ſuam, & veluti domicilium, quod facere ſolent apes: Οὐχ ἁπλῶς μέντοι πάσας ψυχὰς εἰς γένεσιν ἰούσας μελίσσας ἔλεγον· ἀλλὰ τὰς μελλούσας μετὰ δικαιοσύνης βιοτεύειν, καὶ πάλιν ἀναστρέφειν εἰργασμένας τὰ θεοῖς φίλα. τὸ γὰρ ζῶον φιλόστροφον &c.

V. Jam vero ſymbolicae illae rationes aliquam diu non libris in vulgus editae, ſed inter ſacras cerimonias ac myſteria * traditae initiatis eſſe videntur: e quibus in publicam notitiam, velut ex Hade in lucem, protrahi coeperunt tum maxime, cum novi Chriſtiani vulgare illas non dubitarent.

Verum

* Ad τελετὰς, myſteria, & antiquas traditiones fere provocat Plato, ubi de origine rerum, vel de ſtatu poſt mortem, aliquid profert: ut in Phaedone p. 380, F. Καὶ κινδυνεύουσι καὶ οἱ τὰς τελετὰς ἡμῖν οὗτοι καταστήσαντες, οὐ φαῦλοί τινες εἶναι, ἀλλὰ τῷ ὄντι πάλαι αἰνίττεσθαι, ὅτι ὃς ἂν ἀμύητος, καὶ ἀτέλεστος εἰς ᾅδου ἀφίκηται κ. τ. λ. Et p. 398, B. Ἀπὸ τῶν θυσιῶν τε καὶ νομίμων τῶν ἐνθάδε τεκμαιρόμενος λέγω. Add. ibidem p. 398, D. Sic etiam in Axiocho p. 112 Clerici, Gobrias magus refert, accepiſſe avum ſuum ex tabulis aeneis in Delo olim conſecratis quaedam de ſuppliciis apud inferos. Servavit Euſebius Praep. Evang. 3, 1 locum Plutarchi ex libro περὶ τῶν ἐν Πλαταιαῖς δαιδάλων qui praeclare huc facit, Ὅτι ἡ παλαιὰ φυσιολογία καὶ παρ' Ἕλλησι καὶ βαρβάροις λόγος ἦν φυσικὸς ἐγκεκαλυμμένος μύθοις, --- δῆλόν ἐστιν ἐν τοῖς ὀρφικοῖς ἔπεσι, καὶ τοῖς Αἰγυπτιακοῖς καὶ φρυγίοις λόγοις. μάλιστα δὲ οἱ περὶ τὰς τελετὰς ὀργιασμοὶ, καὶ τὰ δρώμενα συμβολικῶς ἐν ταῖς ἱερουργίαις, τὴν τῶν παλαιῶν ἐμφαίνει διάνοιαν, Myſteria & cerimonias ſacras Graecorum & Barbarorum fuiſſe ait Symbola eorum, quae de rerum natura docere vellent, idque exemplis deinde declarat, quae apud Euſebium licet videre.

Verum ut alias hiſtorias pariter ac Mythos gemmis inſculpſere, quarum horribilem vim olim elaboratam eſſe oportet, ſi conſideres, quantum earum ad noſtram aetatem pervenerit, quum incredibilis earum multitudo tabulis aeneis expreſſa proſtet, & tantundem forte, aut plus adeo, nondum publicatum ſit, ſed in theſauris beatorum hominum aſſervetur: ita in hoc Animae Mytho, quatenus illa cum papilione comparatur, luxuriaſſe videntur olim Gemmarii. Expeditum nobis erat feſtivam illarum copiam proponere, tum quae in libris gemmas antiquas exhibentibus, a Sponio inde & Leo. Auguſtino usque ad inſtructiſſimum illud & pulcherrimum Muſeum Florentinum ſunt publicatae, tum quarum, Ill. Arckenholzio proxeneta, vidi ectypa apud Collinos fratres, magnariam Caſſellis mercaturam honeſtiſſime exercentes. In iis ut variae admodum figurae ſpectantur non ſine voluptate, varii velut actus, Cupidinis ſuam Pſychen nunc cupide amplexantis, nunc habentis durius, nunc blande viciſſim ab illa nunc aſperius tractati: ita hoc perpetuum eſt, ut vel papilio merus ſit ſymbolum Pſyches, vel puella papilionis alis conſpicua. *

Et forte hoc facturi eramus, ſi hunc libellum peculiarem edere, ut conſtitutum erat licuiſſet. Sed haec Acta non colle-

* Illud peculiare eſt, & neſcio an alias obſervatum, quod legitur in inſcriptione veteri (neſcio quam certae fidei) prolata ab Ambroſio Morales *en el Diſcurſo general de las Antiguedades* p. 31, b quae ita habet,

M. PORCIVS M.
HEREDIBVS. MANDO ECIAM. CINERE. *ut.* M ,,,,,
VOLITET. MEVS. EBRIVS. PAPILIO.
IPSA. OSSA. LEGANT. HEREDES.
SI. QVIS. TITVLVM. AD. MEI. NOMINIS. ASTITERIT. DICAT. ,,,,,
AVIDVS. IGNIS. QVOD. CORPORE. RESOLU-
TO. SE. VERTIT. IN. FAVILLAM.

Vult ut ebrius ſuus volitet *papilio*, h. e. ut vino inferio, crebro & copioſe affuſo cineribus, *genius* ſuus etiam poſt mortem mero colatur.

lectionibus destinata cum sint, verum eorum, quae nondum satis cognita videbantur, velut ex Hade suo productioni, certe declarationi: illud consilium misi lubens.

VI. Unum est, quod nimis cum Heraclitica & Hippocratica (ut mihi quidem videtur) doctrina conjunctum, plane omittere non possum. Est apud Montefalconium Antiq. expl. 3, 25 (ut hunc potissimum laudem, qui fere in bibliothecis hodie invenitur) typus gemmae Maffeianae, qui habet tetrachordon, superimposito papilione. Tetrachordon apertissimum Symbolum illius harmoniae, Tetractyos illius, de qua egimus § X, II. Audiamus Martianum Capellam lib. 9 p. 324 *Tetrachordum est quatuor sonorum in ordine positorum congruens fidaque concordia.* Id. lib. 2 p. 43 med. & lib. 9 p. 317 med. *Tetrachordum est affectio quaedam sonorum quatuor, per ordinem compositorum, quorum extremi sibi debent convenire* (ut in ea, quam hodie *octavam* vocant Musici, C c &c.)

Deinde est aliud antiquitatis monumentum, quod non modo hic commemorari debet, sed ob magnam raritatem operis, in quo solo, quod memini, exstat, hic integrum meretur repraesentari. Nempe

In *Admirandis Romanarum Antiquitatum ac veteris sculpturae vestigiis* Tabulas 80 & 81, hic damus artifice scalpro, minori illas quidem forma, sed accurate tamen expressas: de quibus primo illud est observandum, argumentum earum inter se cohaerere & circuitum arcae sepulcralis implevisse haud dubie, quae cum oblonga esset, corrotundatis pro more angulis, uno illo tenore argumenti, ubi nusquam appareat vel initium vel finis, perpeteum illum fluxum, & orbem, & vicissitudinem rerum, pulchre simul exprimebat.

Repraesentantur autem in hoc circuitu I. Ortus hominis partim ex fabula Promethei, partim ex quatuor illis elementis Heracliticis, partim denique ex originibus Mosaicis: II.

II. Vita ſub imagine Promethei Caucaſo affixi ab Hercule liberandi: III. Mors cum conſequentia, ſymbolo conſueto tum Philoſophorum, tum Judaico Eliae, expreſſa. Nempe

I. Sedet (1) *Prometheus* Jovis habitu, caelum ſiniſtra manu tenens. Ante ipſum ſtat in ſua baſi ſtatua (2) hominis, membris & toris ita expreſſis, ut adultum intelligamus, licet puerili ſtatura, ſi comparetur ad Prometheum.

Ipſe ſiniſtro femori ſuo impoſitam, dextra ad cervicem & humeros applicata ſuſtinet ſtatuam alterius hominis, directis in eam oculis, quaſi exploraturus, ſi quid emendandum ſuperſit. Adſtare videtur (3) calathus luto ſ. argilla plenus. Ante ipſum ſtat Minerva (4) galeata, cujus ſquamatum thoracem, & Meduſae capite inſignem pene totum, & reliquum corpus tegit ſtola duplex: quarum ſuperior etiam brachium dextrum involuit ad manum usque, ſiniſtrum enim brachium exſerit, eaque papilionem alis prehenſum imponit capiti ſtatuae, quam tenet Prometheus, h. e animat illam, & facit, ut ſit perſectus homo. Vid. Lucia. Prometh. c. 3. it. Fulgent. Myth. 2, 9. Acclinatur pedibus illius clipeus cum Gorgone, & adſtat noctua. Supra Promethea & paullo remotius eſt figura muliebris, in globo caeleſti, (quem ſignat Zodiacus, cippus autem quadratus ſuſtinet;) deſcribens fata, & pone illam ſua cum colo & fuſo Lacheſis, quae μοῖραν animae cuique ſuam adſignat, de qua vid. §. VII n. IV.

Altera pars continet ſymbola quatuor elementorum. Sedet Terra (6) mater cum cornu copiae, ad quod applicant ſe duo genii ſ. figurae pueriles. Ante illam (7) eſt officina Vulcani, in qua effingenda ita ſibi placuit artifex, ut ea maximam proportione partem picturae impleat. Supra (8) curru invehitur Neptunus,

ptunus, remo duplici & piſtrice adjuncta conſpicuus: aurigatur illi, & trigas regit figura (9) muliebris alata, niſi eſt velum ab aura adverſa retro actum. (Maluiſſem hic invenire Aeolum: ſed optare non licet) Loco inter equas & Tellurem medio eminet humana pars Tritonis, muricem longiſſimum inſtar tubae inflantis. Illud non dubito, figurae Neptuno aurigantis, & Tritonis concham inflantis, ſymbolis aëra ſignari.

Jam in ipſo medio horum ſymbolorum quatuor, elementa eorumque qualitates ſignantium, loco conſpicitur (10) Pſyche, ſuavis puella alis papilionum inſtructa, velata a pectore ad pedes, amplexa Cupidinem nudum, cujus ventri manum imponit quem ad modum ipſe brachium collo illius implicat, & os ore ſuo libat. Quis eſt, qui illas de quatuor elementorum & qualitatum temperatione ſententias cum legerit, dubitare poteſt, hic indicari, conjunctionem animae cum amore corporeo, verbo generationem, peragi in medio quatuor elementorum i. e. quoties illa inter ſe temperata ſint, ut coire in unionem queant.

Sequitur archaeologia Judaica & Chriſtiana. Si enim jungas extremum dextrum Tabulae 80 cum ſiniſtro Tab. 81, dubitare non poteris, quin ibi ſint (11) Adamus, Eva, Arbor, Serpens, & interveniens Jovis habitu Jehova. Haec admiſtio rerum Judaicarum non debet mira videri his, qui norunt, quam mature Judaica ſacra ab hominibus ſuſcepta ſint, qui iis, tamquam aliis myſteriis, initiari vellent; quibus homines vel ſuperſtitioſi, vel curioſi & variae doctrinae cupidi (ut Apuleius ille Madaurenſis) ita inhiabant, uti terrarum orbem ea cauſa obire & peragrare nihil dubitarent. Non capit hic locus longam digreſſionem: alioqui non difficile fuerit rem variis rationibus & exemplis firmare. Videri poteſt E. G. Chriſti. Gottlieb Schwarzii τȣ̃ μακαρίτȣ Diſſ. de lapſu primorum humani generis parentum a Paganis adumbrato Altorf. 1730. Et habet hoc ipſum volumen diſputationem

meam

meam de laude Dei per VII Vocales, in qua illius miſcelae notabile exemplum habetur.

II. Jam vitae humanae imago eſt Caucaſo alligatus (12) Prometheus, cum vulture pectus tundente. Eſt ille velut expreſſus e Poëtica pictura Aeſchyli v. 32 Ὀρθοστάδην, ἄϋπνος, οὐ κάμπτων γόνυ niſi quod imponit pedem figurae adjacenti (13) Telluris matris, ut hoc ipſum indicetur ſcilicet, talem eſſe vitam hominum, quam diu ſupra terram ſunt. Adſtat illi dexter (14) Hercules, nudus, repoſitis tamen poſtſe leonis exuviis cum clava, pharetratus modo & arcum cum ſagitta intentum gerens, quaſi effictus eſſet ex illa voce Promethei apud Aeſchylum 870 Σπορᾶς γε μὴν ἐκ τῆσδε φύσεται θρασυς τόξοισι κλεινὸς, ὃς πόνων ἐκ τῶνδ' ἐμὲ λύσει. Nempe Virtus liberat hominem miſeriis hujus vitae.

III. Ultimus vitae humanae actus hoc modo exprimitur. Jacet in pulvino (15) cadaver ſemiaperto adhuc ore, ut quod modo exſpiraverit. Adſtat (16) Amor alatus, facem inverſam & exſtinctam frigido corpori applicans, & eo velut innitens. Ad ipſam facem & corollam quam dextra manu tenet Cupido, applicitus eſt papilio, Animae index. Paullo altius eadem (17) Pſyche ſtolata, alis papilionis inſtructa, a (18) Mercurio petaſato, penulato, caduceum gerente, ψυχαγωγῷ, abducitur. Ad caput cadaveris ſedet mulier (19) pectore denudato volumen genibus impoſitum & ex parte apertum tenens, memoriam, ut videtur defuncti conſervatura Hiſtoria. Ad pedes vero ſtat figura (20) magna muliebris velata, luctus Patriae & propinquorum, credo, indicans. Addita eſt figura (21) Eliae bigis in caelum vecti, cujus pallium jam jam erepturus videtur ventus adverſus. De Judaica archaeologia Graecorum myſteriis admiſta modo dictum. Caeterum pertinet huc locus Porphyrii de Antro Nymph. 120 med. ψυχαῖς καὶ γενέσεως καὶ ἀπογενέσεως οἰκεῖοι οἱ

τόποι. Hae ſunt illae portae, quibus vel veniunt de caelo Animae vel eo redeunt, de quibus ibi pluſcula.

* *
*

Jam tradita erant iſta typographis, diu jam ſculpta tabella aenea; cum ecce moneor a familiari, & cariſſimo mihi homine, haberi hanc imaginem cum explicatione quadam etiam in Sandrartiana Deorum Iconologia poſt p. 197. Iraſcebar primum negligentiae meae, qui non diligentius ea de re quaeſiſſem: deinde minus aegre coepi ferre, quum cogitarem, rarum hodie illud etiam opus eſſe, ut forte paucis eorum, qui noſſe non nolint ψυχὰς noſtras, pateat; & viderem, in alia abire interpretem ut primum, ita hunc quoque, qui V. G. Heſperidum hortos videat, ubi ego Archaeologian Moſaicam, itemque Lunae currum, ubi ego Eliae, Soli autem adſcribat eum, cui Neptunus inſidet. Minus ergo rarum, quam putabam, video a me ſpectaculum dari; ſed idem ſpero aliquanto melius jam declaratum. Quin vitio laborat Sandrartiana repraeſentatio maximo, quod imaginum argumentorumque ordinem pervertit chalcographi incuria, & quae dextra ſunt in archetypo ſiniſtra fecit, ut illa conſequentia trium quaſi actuum humanae vitae, quam declarat noſtra explicatio, non appareat, totusque adeo Mythos conſiliumque auctoris pervertatur. Neque enim quisquam in tali ſyſtemate figurarum initium argumenti a dextra ponit, ſed, uti literis ſcribit Europa, a ſiniſtris pergit ad dextra. Certe non temere in mentem veniat Europaeo homini ea progreſſio, quam oſtendimus, qui Sandrartianam modo picturam inſpexerit. Quare, quantum ad illam attinet, non modo non ſuperflua fuit opera noſtra; ſed commendationis aliquid inde poteſt ſperare, quod errorem illius emendavit.

IO.